ANUL XXIII
2
(924)
Simbătă
12 ianuarie
1980
8 pagini
1 leu

Proletari din toate țările, uniți-vă !

Luceafărul

Săptăminal editat de Uniunea Scriitorilor
din Republica Socialistă România

Ce-ți doresc eu ție, dulce Românie,
Țara mea de glorii, țara mea de dor?
Brațele nervoase, arma de tărie,
La trecutu-ți mare, mare viitor!

DESPRE POET

Nu cumva poezia lui Eminescu este dorința întregului nostru popor de dragoste și de romantism, mă întreb. Pentru că el, fără îndoială că a avut geniu, dar nu numai el a avut geniu, au avut mai mulți. De ce poporul român l-a ales pe el ? Eu cred că poporul român l-a ales pe el pentru că a întrunit anumite condiții profund morale, convenabile poporului român. Nu este vorba de o morală abstractă și în genere, ci de o morală convenabilă poporului nostru.

■

El a fost nevoința și necesitatea poporului român de a se regăsi pe sine însuși în limbaj ales, pentru că astfel, în limbaj cosmic și stelar, se regăsise, și chiar așa era. Uneori, țara noastră a fost pe nedrept și necinstit acuzată că n-are document istoric pe o sută sau două sute de ani. Ce document istoric mai mare decît unitatea limbii române ? Care este un document mai precis, mai adevărat și mai drept decît totala unitate a limbii noastre ?

■

El a născut prin caracterul și prin probitatea sa morală posibilitatea apariției noilor noastre generații poetice.

Nichita Stănescu
(Dintr-un interviu televizat)

Eminescu – sculptură de Gheorghe D. Anghel

Demnitate și prestigiu

r[illegible] noastră politică și socială a consa[illegible] între atîtea imagini proprii dezvoltării [illegible] a țării, imaginea femeii — participante active la procesul istoric de edificare a noii civilizații. Umanismul societății noastre s-a manifestat și se manifestă și în această direcție, el fiind sinonim cu un [illegible] de redare a demnității [illegible] într-o epocă în care [illegible] țara a intrat definitiv în [illegible] demnității sale.

Paginile istoriei noastre naționale cuprind numeroase chipuri de femei vrednice de a rămîne [illegible] în memoria timpurilor. Ele au fost prezente și lîngă leagănul [illegible] născut cu dragoste și [illegible] de nespusă noblețe și lîngă hotarele țării, veghind la liniștea ei cu arma în mînă. Pe [illegible] treaptă a existenței noastre ca popor, femeia a [illegible] prezența regeneratoare de forțe și virtuți, prezența [illegible] noastre înnăscute, puterea de a merge mai departe, mereu mai departe, indiferent de [illegible] pe care veacul și [illegible] le-au așezat de-a-lungul [illegible] ce trebuia să-l străbatem.

Cît de firească ni se pare azi prezența [illegible] în industria modernă a României socialiste! Cît de firească ni se pare [illegible] de [illegible]! Cît de firească ni se pare [illegible] continuare, prezența ei mereu salutară în sectoare-cheie ale vieții politice, economice și sociale! [illegible] am datorită politicii partidului nostru comunist, a cărei transpunere în practică a [illegible] pentru femeile României socialiste exercitarea vocației lor dintotdeauna pentru a participa — în primele rînduri — la viața țării.

Exemplul cel mai înalt de trăire revoluționară, de dăruire pentru cauza socialismului și comunismului în România îl reprezintă pentru [illegible] națiunii [illegible] tovarășa Elena Ceaușescu. [illegible] fiicele de seamă ale [illegible] imagine-simbol de [illegible] de femeie-[illegible] de femeie-revoluționar, de femeie-mamă. Destinul de revoluționar al tovarășei Elena Ceaușescu s-a format [illegible] de clipă, în anii luptei pentru o [illegible] nouă, alături de cel mai iubit fiu al poporului român, tovarășul Nicolae Ceaușescu; în anii [illegible], alături de secretarul general al partidului nostru, printr-o activă participare la viața politică, economică, științifică și socială a patriei.

La început de an nou spunem tovarășei Elena Ceaușescu — aducîndu-i prinosul nostru de prețuire și recunoștință — „La mulți ani". Îi urăm „La mulți ani" prețuindu-i recunoscuta activitate politică și științifică, contribuția de seamă la înflorirea și prestigiul României.

Elogiind munca femeii-ctitor, prezența ei activă în prim-planul procesului de edificare a noii civilizații, elogiem de fapt, societatea românească de azi, elogiem Partidul Comunist Român, stegarul luptei pentru socialism și comunism în România, stegarul unității noastre de monolit.

Acest elogiu îl aducem, iată, în acest an, în zilele premergătoare celui de-al II-lea Congres al Frontului Unității Socialiste, zile dimensionate — în marile lor semnificații — de vizita de lucru a tovarășului Nicolae Ceaușescu în municipiul Brașov, unde secretarul general al partidului a analizat, împreună cu reprezentanții organelor locale, cu cadre de răspundere din instituții economice centrale, cu specialiști și muncitori din localitate, problemele actuale și de perspectivă ale dezvoltării calitative a unor importante sectoare industriale.

Sînt zile de puternică angajare politică și civică, zile de înaltă afirmare a virtuților revoluționare ale poporului român.

Florin Costinescu

O recentă lucrare a pictorului Zamfir Dumitrescu

Lumina inimilor

Sub ninsoare visează griul curat
În ianuarie crește lumina în calendare
Crește lumina în sufletul nostru
Ca o dimineață de sărbătoare.

Copiii rîd și cîntă, grădinile visează rodul
de aur,
Marile combinate nu poți să le mai numeri
Femeile române alături de bărbați
Poartă patria pe umeri.
Dar mai presus, un exemplu de muncă și
curaj

Un simbol al femeilor române —
Tovarășa Elena Ceaușescu ! Să ne trăiască
Spre lumina inimilor,
Pentru drumul țării spre mai bine.

Mara Nicoară

În respirația lumii

Atîta zare preajma,
Par numai fir subțire
Sortit să tulbur miezul
Cîmpiei ireale
Și razele de soare din mîna mea
Agale scuturînd somn
Învie toate malurile lumii

Par numai cîmpul înflorind
Cu doina unui măr în spațiu
Cînd la lumina genei despic vreme
Arbori uriași mișcînd aripi de timp
Să se aprindă ziua pentru copii în lume
Să le trec nimb
De floare și frumusețe a fructelor
Și respirația vie din sîmburele lumii nesațiu.

Violeta Zamfirescu

EMINESCIANA

● **Faza apoliniană a gazetăriei poetului** de Al. Oprea ● **Modulații temporale în „Trecut-au anii..."** de V. F. Mihăescu ● **Vecinii din Ipotești** de Mihai Pelin ● **Poetul în muzica românească** de Doru Popovici ● **Între doi contemporani** de Gheorghe Suciu ● **Basmul** de Iulian Neacșu ● **Comentarii călinesciene la un document inedit** – evocare de Florian Avramescu ● **EMINESCU ÎN CONȘTIINȚA LUMII** ● Poezii traduse în ● **spaniolă** (Omar Lara) ● **italiană** (Geo Vasile) ● **polonă** (Magdalena Szymaszkiewicz) ● **„Cu sufletul dăruit frumuseții"**. Versuri închinate lui Eminescu de poetul zairez **Ungenda Nsele** ● **Poeme de Grigore Vieru.**

● **În celelalte pagini :** ● Poeme de **Virgil Teodorescu** ● **Carolina Ilica** ● **Gabriel Chifu** ● **Vasile Smărăndescu** ● **Gabriel Iuga** ● Planete de **Ion Caraion** ● Ce anunță editurile pentru 1980 ? ● Astăzi răspund : ● **Teodor Vârgolici**, redactor-șef al Editurii Minerva ● **Romul Munteanu**, directorul Editurii Univers ● **Al. Căprariu**, directorul Editurii Dacia ● Un prieten al vîrstei de aur (**Al. Mitru** la 65 de ani) ● Vocația traducătorului (**Jean Grosu la 60 de ani**) ● Atelier literar de **Geo Dumitrescu** ● Revista străină ● Spectacolul lumii de **Ioan Grigorescu**.

Apartenența poetului

i[illegible] **Timpul** ce aparținea Partidului Conservator, Mihai Eminescu ajunge să scrie după o scurtă perioadă de acomodare în așa fel încît aproape fiecare articol al său depășește cu mult aria principiilor strict conservatoare, întîmpinînd adesea [illegible] din cauza punctelor de vedere proprii de un orizont mult mai larg și, implicit, mai democratic decît acele principii. Modul cum Eminescu înțelege să enunțe și să apere ideile conservatoare este unul cu totul propriu și se va dovedi că, nu o dată, politicienii al căror organ era **Timpul** vor îmbrățișa, ba chiar se vor baza, pe multe din ideile originalului redactor. Sîntem siguri, bunăoară, că simpatia adîncă și grija consecventă față de clasele productive ale țării, exprimate de atîtea ori în coloanele **Timpului**, constituie în primul rînd expresia atașamentului poetului față de cei mulți și apartenenței sale la poporul de jos. Cine îi urmărește activitatea publicistică, în afară de faptul că va descoperi pe cel mai profund și consecvent cugetător politic pe care l-am avut, va rămîne entuziasmat de persuasiunea și patetismul cu care pledează pentru emanciparea din mizerie a țăranilor pe spatele cărora clasele exploatatoare își creaseră luxul istoric. Va recunoaște apoi că Eminescu este capul de serie al celor care au slujit ziaristica de la noi cu geniu. Poetul acumulase cunoștințe atît de vaste, încît în radiografia pe care o face societății românești este învederat faptul că extraordinara sa putere intelectuală și creatoare se aplică nu numai literaturii, dar cu același geniu și analizei istorice, politice, economice etc.

În decizia oricărei promovări sociale, Eminescu insistă, cu cită îndreptățire, să precumpănească **meritul** și **munca**, pentru ca buna credință a celor ce țin pe umerii lor tot greul societății să nu fie înșelată. El nu va obosi, cu orice prilej, să arate prăpastia ce-i despărțea pe cei nedreptățiți de clasele ajunse, atacurile sale fiind îndreptate împotriva liberalilor, ceea ce nu însemna că ideile și punctele sale de vedere nu îi vizau în egală măsură și pe ceilalți participanți la ospățul vieții, conservatorii. Astfel, într-un articol din 1881, de o forță expresivă inegalabilă, Eminescu relevă contrastul între cei doi poli ai societății românești din timpul său : „Sarcinile de întreținere ale politicianilor de la noi, diminuează pînea de toate zilele a poporului de jos, care, ca... inteligență, ca inimă, este superior păturii de parveniți și de scursături din cîteși patru unghiurile lumii cari s-au așezat deasupra lui din secolul trecut începînd".

Uriașa lucrare intelectuală, la care poetul s-a

Gheorghe Pituț

(Continuare în pag. a 6-a)

In acest număr :

Biblioteca Luceafărul
15 Poeți

● Nicolae Gălmeanu ● Nastasia Maniu ● Adrian Sehelbe ● Ion Baias ● Vasile Vatră ● Dan Bucur-Minatoru ● Mădălina Canură ● Ioan Vintilă Fințiș ● Marin Negoiță ● Georgia Celeapcă ● Constantin Cernica ● Laurian Cîmpeanu ● Mihaela Dușa ● Sergiu Filip ● Petre Ivancu.

Unitatea și independența patriei

Cît de mult depinde fericirea personală a fiecăruia de bunul mers al unei comunități s-a dovedit de-a lungul veacurilor. Nu poți fi fericit de unul singur, nu poți jubila pe seama durerii altora. Cred că lucrarea fundamentală de-a lungul veacurilor a strămoșilor noștri, aici, în Carpați se poate caracteriza prin strădania dobîndirii unei bune conviețuiri colective, a unei bune învoiri între oameni, a unui ison comun de împăcare și îngăduință, de toleranță și asumare prin jertfă de sine a neputințelor și greutăților celuilalt. Pentru că ceea ce-i strînge pe oameni laolaltă, ceea ce-i face să se simtă acasă unii cu alții, să fie gata în orice clipă de a se jertfi pentru păstrarea acestui **acasă** nu ține în primul rînd de bunurile materiale, de bucuria pîntecelui, de avuția atît de vremelnică, ci de un atașament mult mai profund, pe care l-am numi consonanța inimilor, împreuna viețuire în lumina unei nădăjduiri comune. M-am gîndit adesea de ce Românii din cele trei provincii s-au păstrat atît de laolaltă în ciuda vremelnicelor despărțiri artificiale. Se vorbește într-un text vechi, tradus în codicele noastre voronețene, vechi de aproape două mii de ani cum dacă ești poftit la nuntă să nu te grăbești după locul dintîi, să te abții de a te autopropune pentru un loc de frunte ; poate

Ioan Alexandru

Continuare în pag. a 4-a

Legătura cu Țara

De vreo cincisprezece ani încoace, cred că n-a fost săptămînă în care presa noastră — revistele literare, ziarele, radioul și televiziunea — să nu informeze despre ceea ce obișnuit numim legătura scriitorului cu țara, cu viața, de fapt, o acțiune amplă, cu caracter permanent, izvorîtă nu din indicații, din trimiteri festiviste pe teren (acestea ar determina cel mult un fel de turism cultural și difuzarea unor sarcini dintr-un plan de măsuri), ci din conștiința de creatori-cetățeni, care — am credința că ne definește. Cu alte cuvinte, nu mai lucrăm de mult în „salturi", prezența unor scriitori în cele mai îndepărtate așezări de centru, pe șantiere, în uzine și institute de cercetare, intră în firesc, în viața de toate zilele — oricum, nu mai ține de apariții meteorice, învăluite întrucîtva în mister (după cîte s-au spus și se spun despre scriitori, despre ciudățeniile și apucăturile lor...). E și aici o demitizare, însă nu în paguba creatorului autentic, dimpotrivă, desele întîlniri cu cititorii, cu oamenii acestui pămînt, în toate anotimpurile sale și în toate împrejurările, a impus nume și cărți, a dus la un interes crescut față de actul artistic, a sporit tirajele (care tot nu s-ajung: dacă întîlnești pasionați ai lecturii care n-au citit o carte valoroasă, nu e atît din vina lor, cît a tirajelor, și a defecțiunilor de difuzare...). Îmi amintesc, în urmă cu mai mulți ani, un coleg povestea cum au fost primiți cîțiva scriitori într-un

Nicolae Țic

Continuare în pag. a 6-a

EMINESCIANA

Faza apoliniană a gazetăriei poetului

Tînărul Eminescu, în ipostaza sa gazetărească, ni se dezvăluie cu o fizionomie spirituală aparte. Anticipînd ceea ce numai un studiu global în acest domeniu o poate demonstra, am spune că, paradoxal, în raport cu evoluţia creaţiei poetice care ajunge treptat — cum s-a observat — la o „apolonizare" a „fondului dionisiac", cursul publicisticii pare a fi invers: în prima perioadă domină trăsături apolinice — este un Eminescu majestuos, patetic dar de o impetuozitate senină (vădind un calm interior suveran), cu o ţinută polemică elevată etc., trăsături ce vor fi modificate de-a lungul anilor sub forţa de şoc a unor reacţii intempestive, pătimaşe, expresii ale unei subiectivităţi exasperate. Aceste aprecieri — mă grăbesc să precizez — se vor a fi judecăţi de constatare nu de valoare, în faza de început cultivîndu-se mai mult eseul — în înţelesu-i etimologic, originar — sau cel mult foiletonul, pentru ca, spre finalul activităţii sale, să se impună, cu efectele-i corozive, de neuitat, pamfletul.

În literatura de specialitate, după cum se ştie, s-a discutat îndelung în jurul faptului dacă în concepţiile şi atitudinile lui M. Eminescu au survenit, pe parcurs, mutaţii semnificative reflectate în aria scrisului său gazetăresc. Cei care au căzut în păcatul idolatriei au respins scandalizaţi ipoteza schimbărilor, seduşi de mitul unui Eminescu născut, de la început, cu fizionomia-i spirituală cunoscută — precum Pallas Athena din capul lui Zeus, cu cască şi lance — şi păstrîndu-şi aceasta efigie pînă la sfîrşit, ca măştile de aur de pe faţa faraonilor mumificaţi. S-a afirmat că ideile sale alcătuiesc un bloc — „de marmură", au zis unii, de „granit", au declarat alţii. E de remarcat că această concepţie care tinde să vadă în Eminescu un tot monolitic a influenţat, în anumite forme, şi opiniile unor critici importanţi, împingîndu-i să reducă personalitatea poetului la o coordonată primordială unică, neînţelegîndu-se că, uneori, contradicţiile pot fi mai relevante, cu semnificaţii mai adînci decît ceea ce constituie trăsătura de unire.

Lui Ibrăileanu se cade să-i atribuim meritul de a fi aplicat o metodă dialectică, reţinînd din traiectoria concepţiilor eminesciene trei faze: cea de început pînă în 1876 — intrarea în cadrul grupării Junimii —, perioada ieşeană şi, în sfîrşit, din 1877 pînă în 1883, activitatea de redactor la **Timpul**. Se poate discuta, evident, modul excesiv sistematic al etapizărilor propuse, ca şi conţinutul schematic al caracterizărilor — dar un studiu ştiinţific nu poate adopta alte principii metodologice. Mai e oare nevoie să subliniem că nu încercăm deloc să vedem în fiecare fază un alt Eminescu? Într-adevăr, descoperim lesne cum unele sau altele dintre ideile eminesciene caracteristice îşi găsesc punctul de plecare în primele manifestări publicistice, rămîne însă diferenţa dintre caier — fie el şi de aur — şi firul tors, ceea ce descopeream într-o vagă creionare va fi apoi îngroşat, uneori chiar exagerat, fără a mai pune la socoteală că dispar cu totul sau sînt estompate unele caracteristici ale momentelor de început.

Debutul gazetăresc, aşa cum se ştie, îl constituie însemnarea **„O scriere critică"**, apărută în **Albina (7/19 I şi 9/21 I 1870)**. Polemizînd pe larg cu o broşură a lui Dimitrie Petrino, viitorul convorbirist vizează, de fapt, ideile şefului grupării ieşene. De altminteri, articolul menţiona din primele rînduri numele lui Titu Maiorescu, apreciindu-i, cu vădită deferenţă, stilul „bun şi limpede". Trecînd apoi la „şcoala sa de partizani", îi aplică aproape aidoma reproşurile aduse de junimişti generaţiei paşoptiste: faptul că judecă realităţile de la noi prin prisma ideilor însuşite în străinătate, în cazul de faţă în Germania, ceea ce în expresie eminesciană însemna că noul „nihilism — cel savant — [illegible] ţios, se uită cu dispreţ din fruntea [illegible] ochii secolului asupra a toţi şi a toate, se crede la nivelul învăţaţilor (analog al [illegible]) din Germania sau Europa civilizată [illegible] a învăţat (sau mai bine n-a [illegible]) în şcoalele de pre acolo". (Arta [illegible] lui de mai tîrziu încă de-acum începe să-şi arate măsura). Reproşul esenţial formulat de Eminescu este, aşadar, acela al eludării criteriului istoric. Dacă acceptăm caracterizarea lui Tudor Vianu: „Nu argumente istorice ci speculaţia teoretică stă la baza criticii junimiste" înţelegem că tînărul publicist ţintea cu o mare siguranţă, unul dintre punctele nevralgice ale „adversarului". El respinge acuzaţiile aduse reprezentanţilor Şcolii ardelene ca fiind proferate de la înălţimea epocii contemporane, ignorîndu-se condiţiile istorice concrete care justifică ideile şi atitudinile acestora. Referindu-se concret la Şincai, îi atrage atenţia lui Maiorescu că dacă ar fi cercetat „istoria istoriei" ar fi înţeles cum „procesul întru scrierea istoriei la orice naţiune se începe mai întîi şi constă din cronografie, cu sau fără tendinţă, din culegerea de prin toate părţile a materialului". Dominarea critică a materialului şi „cîştigarea unui punct de vedere universal din care să judecăm" constituie „fapta unor timpi mult mai tîrzii". Cine citeşte, cu atenţie, cărţile lui Şincai se poate însă convinge că nici acestea nu sînt aglomerări amorfe de date, şi asta tocmai din pricina ideii naţionale pe care o urmăreşte cu pasiune: „în totalul său domină o singură idee, aceea a românismului, care ea asemenea face din opera sa o operă a ştiinţei, în loc de a rămînea numai o culegere nesistematizată de fapte istorice". Eminescu nu va omite să invoce şi factorul moral: aceştia au fost „pionirii", „soldaţii", „martirii" a căror „inimă plătea poate mai mult decît mintea lor" dar nu e recomandabil ca din cauza unui veşmînt „defectuos sau ba" să se ignore şi, mai grav, să se persifleze „principiul cel bun", crezurile înalte ce le-au slujit.

Reţinem, de altfel, că ori de cîte ori are prilejul, în articolele din aceşti ani, el îşi exprimă veneraţia la adresa ilustrilor înaintaşi. Nu-i exceptează nici pe marii bărbaţi de la 1848. În **Scrisoare d-ului Dumitru Brătianu**, dezvoltînd ideea unui fel de cursă a lampadoforilor în care s-ar înscrie toate generaţiile, o declară expres: „Oamenii care au început regenerarea naţională ne-au dat **ideea întregului** ce noi avem a realiza". Am făcut o astfel de trimitere şi pentru a face mai evident faptul că tînărul Eminescu avea o atitudine încrezătoare, optimistă faţă de perspectivele prezentului. De mai multe ori elogiază „spiritul secolului". Faptele reprobabile comise de guvernanţii unguri faţă de români vin „în flagrantă contradicţie" cu tot ce era „mai nobil în spiritul secolului nostru".

Acelaşi spirit al secolului va determina înlăturarea „rămăşiţelor putrede ale trecutului". Chiar erorile de „formă" care se întîlneau la unii publicişti din Ardeal — persiflate de maiorescieni — vor dispare datorită acţiunii „timpului", se „vor şterge neapărat odată cu rădăcina, cu cauza lor: feudalismul şi absolutismul". Este atît de convins de mişcarea ineluctabilă a progresului încît deşi admiră trecutul nu consideră că viitorul ar trebui să fie „o simplă continuare", „cu toate calităţile acestuia", ci „în cazul cel mai bun rectificarea trecutului" (**Notiţă asupra proiectatei întruniri la mormîntul lui Ştefan cel Mare la Putna**). Ceea ce, altfel spus, ar însemna că viitorul trebuie să dezvolte trecutul în ce are mai bun. Dacă vom mai aminti că articolele sale proclamă cu entuziasm principiul egalităţii în drepturi a tuturor popoarelor, că Victor Hugo era citat ca model în postura de „bard al libertăţii" nu ne va şoca aprecierea lui Ibrăileanu privind o „oarecare **juvenilitate**, dacă se poate spune astfel, a sentinţelor, prin oarecare «idealism» şi concesii făcute revoluţionarismului". În acest context se explică şi faptul că deşi, încă de-acum, va adopta o atitudine critică la adresa celor care transformă în principii absolute cunoştinţele însuşite în „Europa civilizată", fără a ţine seama de determinările istorice ale fenomenelor, Eminescu dă dovadă de comprehensiune sau, oricum, de indulgenţă faţă de aplicarea unor „forme" noi, înaintate, ale timpului. În **Echilibrul**, expunîndu-şi părerile despre ceea ce reprezintă civilizaţia, ajungînd la capitolul legislaţiei e de acord cu „aplicarea celei mai înaintate idei de drept pusă în raport cu trebuinţele poporului", pentru ca în **Scrisoare d-ului Dumitru Brătianu**, subliniind aceleaşi „trebuinţe ale poporului nostru", să adauge cuvintele evazive şi curioase: trebuinţe „recepute poate de la străini".

Pentru a se înţelege însă profilul spiritual al tînărului Eminescu în coordonatele sale adevărate, eliminîndu-se pericolul exagerării unor trăsături accidentale, se cuvine să ne îndreptăm atenţia spre ceea ce constituie substratul acestor atitudini, principiul esenţial ce-l animă. Acesta, este, fără doar şi poate, cel al naţiunii. Dacă el apoteozează spiritul secolului, dacă acceptă unele dintre formulele „revoluţionariste" ale epocii e fiindcă „spiritul timpului nostru se identifică total cu cel al popoarelor". În faţa unor tentative de încălcare a drepturilor naţionale ale populaţiei române din Transilvania, Eminescu invocă „drepturile ce ni le dă aboriginetatea noastră şi spiritul secolului".

Îşi spun aici cuvîntul, cum se ştie, condiţiile istorice specifice care puseseră la ordinea zilei în ţările din răsăritul Europei luptele de eliberare naţională. Statul compozit care simţea din plin şocul acestor mişcări subterane era cel austro-ungar. Tînărul Eminescu în anii săi de studenţie vieneză se găsea aşadar într-unul din epicentrele uraganelor. Articolele sale captează acest clocot naţional şi îi dă o expresie energică, adesea în forme patetice. „Nimeni nu trebuie să fie aicea stăpîn decît popoarele însele". — Iată ceea ce devine un leitmotiv al intervenţiilor sale, pledînd pentru afirmarea solidarităţii „cu naţiunile nemulţumite ale Austriei", pentru asocierea la lupta acestora, în aşa fel încît şi românii să beneficieze „de fructele răsturnării...". Prin români el înţelege, desigur, populaţia din Transilvania cu care se identifică în forme atît de absolute încît, la un moment dat, la atitudine faţă de o frază a adversarilor „cum

Octavian Ţărălungă: Ilustraţie la „Poezii" de M. Eminescu

[illegible]

desminţit, prin naţiune el înţelege masele, poporul.

În slujba acestor idei, Eminescu aduce argumente din domeniul filosofiei istoriei prefigurînd unele dintre teoriile dezvoltate mai tîrziu. În scrisoarea către D. Brătianu va fi cît se poate de explicit: „tot ce e bine e un rezultat al cugetării generale şi tot ce e rău e productul celei individuale". Individul nu trebuie să creadă că el inventează teorii menite să conducă omenirea, ci numai să dea „expresiunea exterioară", „formularea" acelor cugetări şi trebuinţe ascunse în adîncul colectivităţilor, într-un cuvînt, „să se lase condus de cercurul ideilor naţiunii". Generaţiile n-au alt merit decît acela de a fi „credincioşi agenţi ai istoriei", de „a purta sarcinile impuse cu necesitate de locul pe care-l ocupă în lănţuirea timpilor". Pe marginea acestui text în critica noastră s-au purtat discuţii în legătură cu sorgintea hegeliană a unor astfel de idei. (Mai ales cînd se întîlnesc şi fraze ca: „istoria lumii e desfăşurarea cugetării lui Dumnezeu", sau „în sîmburele de ghindă e cuprinsă ideea stejarului întreg"). [illegible] ne apare clar că nu pot fi [illegible], din principiu, astfel de contaminări [illegible] numai după atitudinea critică faţă de Hegel exprimată de Eminescu, de pildă, în scrisoarea către Titu Maiorescu din 1874 [illegible] de [illegible] plăteau în aer, impregnau [illegible] filosofică, elemente hegeliene fiind [illegible] de către adversarii săi. Acum, ca şi în alte cazuri, Eminescu nu va şovăi să apeleze la argumente venite din surse diferite — [illegible] acestea serveau demonstraţiilor sale. Să mai ţinem seama că ne aflăm într-o fază de început, mai precis, de laborator, cînd se pot [illegible] tendinţe diverse, după cum [illegible] de la această dată, putea fi atras şi de rezonanţa romantică a unor formule hegeliene. Nu încape îndoială, Eminescu putea fi [illegible] în convingerea sa privind superioritatea cugetării generale faţă de cea individuală şi citind, bunăoară, cum s-a presupus, **Prelegeri de filosofia istoriei**, [illegible] — sau poate tocmai de aceea — şi concluziile filosofice [illegible] Schopenhauer [illegible] în aceeaşi direcţie.

[illegible]

Al. Oprea

Continuare în pag. a 7-a

Modulaţii temporale în «Trecut-au anii»

Tipărit prima dată în ediţia Maiorescu, decembrie 1883, sonetul **Trecut-au anii...** (împreună cu cele şapte versiuni ale sale) este elaborat — scrie Perpessicius — între 1878—1879 la Bucureşti. Noi am mări intervalul genezei pînă în 1880. Şi iată de ce. Eminescu părăsise Iaşul din 1877 şi, în Capitală, se dedica, fără preget, gazetăriei în coloanele **Timpului**, al cărui redactor-şef va fi din 1880 pînă în ianuarie 1882. Munca la ziar, istovitoare, acaparantă şi unele nemulţumiri vizînd „Junimea" explică de ce, în 1877, Eminescu nu trimite poezie **Convorbirilor literare** din Iaşi. Colaborarea la revista ieşeană se va relua la 1 martie 1878, cînd apar aici, „tuspatru deodată", aşa cum dorise poetul, **Povestea codrului, Povestea teiului, Singurătate, Departe sunt de tine...** Cum se vede, **Trecut-au anii...** nu figurează printre poeziile trimise de Eminescu. Ea nu va apărea nici între cele publicate pînă la 1 martie, 1880. Dar, într-o scrisoare către sora sa Harieta, din 28 aprilie 1880, găsim circumscrisă cu exactitate starea sufletească identică celei din sonet: „Lumea-i schimbăcioasă, şi toate visurile noastre şi nădejdile sînt făcute ca să se spulbere în vînt. Toamna anului e una pe an, apoi îi urmează primăvara. Toamna vieţii vine fără să ştii cînd, nici de unde... numai vezi că totul a trecut, pentru a nu se mai întoarce. Şi-apoi se simte omul bătrîn, foarte bătrîn, şi ar vrea să moară. E mult de atunci, Harietă, de cînd eram mici de tot şi ne spuneau moşnegii poveşti. Poveşti sînt toate în lumea asta". Rîndurile citate par a fi un comentariu direct la **Trecut-au anii...** Iată, spre confruntare, textul sonetului: „Trecut-au anii ca nori lungi pe şesuri / Şi niciodată n-or să vie iară, / Căci nu mă-ncîntă azi cum mă mişcară / Poveşti şi doine, ghicitori, eresuri, // Ce fruntea-mi de copil o-nseninară, / Abia-nţelese, pline de-nţelesuri — / Cu-a tale umbre azi în van mă-mpresuri, / O, ceas al tainei, asfinţit de sară. // Să smulg un sunet din trecutul vieţii, / Să fac, o, suflet, ca din nou să tremuri / Cu mîna mea în van pe liră lunec; // Pierdut e totu-n zarea tinereţii / Şi mută-i gura dulce-a altor vremuri, / Iar timpul creşte-n urma mea... mă-ntunec". Ca în toate poeziile de maturitate ale lui Eminescu, şi aici versul are o limpezime diamantină, directeţea la care numai adevărurile esenţiale pot accede. În această elegie a timpului ireversibil, concentrată şi subtil muzicală, totul este de o monumentală simplitate, refuzînd parcă orice comentariu. Şi totuşi, o analiză în profunzime va releva complexitatea secretă a construcţiei, rafinata armonie a planurilor, solidare întru configurarea şi, apoi, accentuarea semnificaţiei. O opoziţie permanentă între **trecut şi prezent** — caracteristică de altfel întregii creaţii eminesciene şi, în general, structurilor romantice — se constată la nivelul fiecărui vers sau de la un vers la altul. Trecutului i se asociază un întreg cîmp semantic. Intră aici formaţiile verbale **trecut-au, mă mişcară, înseninară, pierdut e, mută-i** dar şi construcţii cu sens regresiv ca **trecutul vieţii, zarea tinereţii, gura dulce-a altor vremuri, în urma mea**. Folosirea perfectului compus la verbul cu care debutează poezia nu este întîmplătoare. Gramaticile îl definesc ca exprimînd o acţiune trecută, definitiv încheiată în momentul vorbirii. Aşadar, anii copilăriei au trecut pentru totdeauna, ireparabil, iremediabil. Perfectul compus separă astfel, de la început, un segment existenţial, o epocă şi nu-i lasă nici o şansă de infiltrare în viitor. Repercusiunea în plan gramatical este aceea că în poezie apare doar o dată o formă de viitor: **or să vie**. Construcţia cu conjunctivul, mod al acţiunilor posibile dar nu sigure, constituie un prim semn al incertitudinii, al ipoteticului, repede anulat de cele două negaţii succesive: **niciodată** şi **nu**. Imposibilitatea recuperării unui trecut aureolat, în care **poveşti, doine, ghicitori, eresuri** „mă mişcară" şi „fruntea-mi de copil o-nseninară" este întărită de omonimia între substantivul **nori**, din primul vers, şi verbul la forma negativă **n-or**, din versul al doilea, menită să potenţeze ideea întunecării, proclamată dramatic în finalul sonetului, doar sugerată în primul vers, prin ambiguitatea construcţiei **nori lungi pe şesuri**. Prepoziţia **pe** poate să însemne **peste**, trimiţînd la ideea de distanţă între cele două realităţi desemnate de substantivele **nori** şi **şesuri**. Dar, totodată, **pe** sugerează contactul dintre suprafeţe. Or, este clar că ceea ce poate trece **pe şesuri** nu sînt norii ci **umbra** lor. Astfel comparaţia trecerii anilor cu cea a norilor pe şesuri conţine conotaţia **umbră**, în opoziţie cu **înseninară** din strofa a doua, şi anticipează subtil versul final: **Iar timpul creşte-n urma mea... mă-ntunec**.

Analizînd, mai departe, contextele în care apar verbele, observăm că **mă mişcară** şi **înseninară** sînt, din punct de vedere sintactic, predicate ale aceluiaşi subiect: **Poveşti, doine, ghicitori, eresuri**, exprimat prin substantive la plural, ce definesc spaţiul fabulos al copilăriei iremediabil pierdute. Pluralul sugerează plinătatea trăirii şi posibilitatea opţiunii. Tot ceea ce reprezintă semne ale acestui trecut apare în opoziţie cu **azi**, prezent în versul trei al primului catren şi reluat, într-o simetrie perfectă, în versul trei al celui de-al doilea. În ambele cazuri, importanţa cuvîntului este subliniată de poziţia sa privilegiată, la cezură şi sub accent. Lui îi sînt asociate verbele la prezent, în chip semnificativ cu formă negativă **(nu mă-ncîntă)** ori însoţite de un determinant care anulează efectele acţiunii **(în van mă-mpresuri; în van** pe liră lunec). Prezentul (timp existenţial, nu verbal) este în declin şi, de aceea, apar aici **umbre sau asfinţitul de sară**, la rimă, aceasta din urmă, cu un verb diametral opus ca semnificaţie: **înseninară**. Încercarea de a echilibra prezentul prin descoperirea unui coridor de comunicare cu trecutul este sortită eşecului. În planul sintaxei frazei această aspiraţie dureroasă **se traduce, în prima terţină a sonetului**, prin dispunerea celor două subordonate circumstanţiale de scop, cu verbe la conjunctiv prezent **(să smulg, să fac)** înaintea regentei **(cu mîna mea în van pe liră lunec)**. Zădărnicia tentativei este consemnată de prezenţa în regentă a determinativului **în van**, care marchează destrămarea iluziei întreţinută efemer de verbele la modul conjunctiv. Eşecul este cu atît mai dureros cu cît autoscopia a fost făcută cu maximă luciditate.

Ultimele trei versuri ale sonetului vin ca nişte concluzii implacabile, ca sentinţe irevocabile, în urma demonstraţiei. Versul final, strigăt agonic de un tragism unic în poezia românească, începe cu o construcţie asemănătoare ca sens global cu cea din debutul poeziei. Căci „Trecut-au anii" este oarecum echivalent cu „Iar timpul creşte", în ambele ideea fiind a acumulării. Dar dacă perfectul compus avea rolul să izoleze un tărîm fabulos, intangibil, evocat elegiac, aici, trecerea timpului este resimţită acut, percepută aproape fizic. Verbele la prezent — simultaneitatea actului percepţiei cu obiectul perceput — sporesc senzaţia colosală de materialitate a timpului. Eminescu va marca şi printr-un alt semn caracterul extraordinar al acestui vers, către care converg toate sensurile poeziei. **Trecut-au anii**, este scris în endecasilab, cu cezura la mijlocul versului, după primele cinci sau şase silabe. În acest singur vers, cezura apare abia după a opta silabă. Ea desparte imaginea înspăimîntătoare a timpului imens dilatat, de lapidara expresie a efemerităţii fiinţei. Nicăieri în lirica eminesciană n-am întîlnit un asemenea vers genial, care să condenseze în sine nu doar sensurile unei poezii, nu doar dominanta unei vieţi, ci chiar esenţa condiţiei umane. În clipa cînd Eminescu l-a scris, privirea sa trebuie că iradia fericire. Sau, o tristeţe dezmărginită.

Valentin F. Mihăescu

Poetul în muzica românească

Era firesc ca un poet cu geniu şi deosebit de muzical, precum bardul de la Ipoteşti, să exercite o fascinantă atracţie asupra compozitorilor români de ieri şi de azi, încît se poate vorbi, fără exagerare, de o adevărată [illegible], expresie fidelă a unei emoţionante fuziuni spirituale între o poetică plină de semnificaţii adînci şi o muzică foarte expresivă, atît de românească în esenţa ei, cu o dată lirică, doinită, de un [illegible] climat meditativ.

O bază [illegible] a constituie muzica ce are la bază poetica eminesciană concepută de compozitorii noştri înaintaşi. În această privinţă se cuvine a evidenţia meritele lui **Gheorghe Dima** şi **George Stephănescu**. Primul, mai cantabil, mai diatonic, mai orchestral ca gîndire pianistică, cel de-al doilea, mai înclinat spre recitativ, spre armonia cromatică şi de o scriitură instrumentală mai figurativă, mai camerală. Mai poate fi citat şi **Eusebie Mandicevski**, cel care ne-a lăsat moştenire poemul **Dintre sute de catarge**, în care autorul îmbină elemente ale romantismului german cu cele caracteristice folclorului nostru rustic. Un moment mai aparte îl reprezintă piesa **Revedere de Dumitru G. Kiriac**, în care se remarcă o melodică modală, căreia îi corespunde o subtilă tratare armonică precum şi o rafinată scriitură vocală, în pofida unei maxime simplităţi, încît se poate remarca un farmec al exprimării simple, dar niciodată... simplistă! Situîndu-se între o concepţie romantică — în care predomină „majorminorul" apusean — şi alta, modală, **George Skeletti** ne-a dăruit populara compoziţie **Ce te legeni codrule**, cu un lirism vibrant, nostalgic, de un „clar-obscur sonor" cuceritor...

Generaţia enesciană s-a apropiat şi ea foarte mult de lirica eminesciană. **George Enescu** a creat, în această privinţă, un amplu poem, inspirat de nemuritoarea poezie **Mai am un singur dor**, din păcate încă nevalorificat suficient de interpreţii şi muzicologii noştri. **Dimitrie Cuclin** a scris expresivul madrigal **Ce te legeni codrule**, în care procedeele palestriniene sînt prezente; dar, totodată se pot observa şi motive ale folclorului românesc, transfigurate cu har. **Mihail Jora** a dat la iveală multe lieduri, dintre care, în special, **Ce stă vîntul să tot bată, Afară-i toamnă, Şi dacă...** atrag atenţia printr-un melos modal cromatic şi o delicată şi, în acelaşi timp, foarte simplă scriitură pianistică. **Mihail Andricu** a compus baletul **Luceafărul**, utilizînd un melos simplu, o armonie modală la fel de simplă şi diatonică prin excelenţă, totul putînd fi etichetat ca o puritate sonoră şi o naivitate savantă, cu o evidentă înclinaţie spre ambianţa coloristică bucolică.

În cadrul generaţiei postenesciene merită a fi amintite **Madrigalele** lui **Paul Constantinescu**, care continuă creator linia modală a lui Dumitru G. Kiriac, avînd în plus jocul „treptelor mobile" şi al unei scriituri pianistice camerale. Ar mai putea fi comentat şi modul remarcabil în care Paul Constantinescu leagă cuvîntul de sunet, cu unele efecte onomatopeice pline de farmec, mai ales în finalul suitei madrigaleşti. **Tudor Ciortea** a generat şi el o muzică inspirată, pornind tot de la versurile lui Eminescu, iar sub acest raport liedul **Somnoroase păsărele** rămîne o reuşită de prim ordin, un model demn de o sinceră preţuire, o lucrare caracteristică pentru neoclasicismul muzical autohton. **Liviu Rusu** este autorul unor madrigale pentru cor bărbătesc, care s-au impus prin polifonia modală cromatică, de o densitate barocă; o notă specială pentru scriitura eficientă a corului bărbătesc — nu tocmai uşor de tratat în stilul contrapunctic... **Gheorghe Dumitrescu** a compus în ultimii ani opera **Poesis** şi un ciclu de madrigale pentru cor mixt.

În generaţia compozitorilor formată şi afirmată în ultimele trei decenii se cuvine a-l aminti pe **Pascal Bentoiu**, autorul excelentului poem simfonic **Luceafărul** — o preluare creatoare a fazei tîrzii enesciene sau, mai precis, a procedeelor din geniala **Simfonie de cameră** a Orfeului moldav — şi al unui ciclu de lieduri, înscris într-o orbită sonoră similară. Nu mai puţin atrăgător este în acest context şi **Wilhelm Berger**, cu Simfonia sa cu cor, inspirată tot de poemul **Luceafărul** şi cu cantata **Dintre sute de catarge**.

Lieduri pe versuri de Eminescu au mai scris **Anatol Vieru** — ne referim mai cu seamă la acelea cu o foarte originală tentă „modal-serială" — **Nicolae Coman şi Dan Constantinescu**, — acesta din urmă fiind şi autorul unor delicate madrigale concepute într-un ton confesional de mare rafinament, cu interesante „fascicole sonore", ce se întind pe suprafeţe mari.

Doru Popovici

Vecinii din Ipoteşti

La Ipoteşti, în nordul Moldovei, Eminescu a avut şi mai are vecini. Nu ştim care vor fi fost numele celor de odinioară, dar celor de astăzi, ca să înşirăm numai cîţiva dintre ei, li se spune prin sat sau Jeniţa şi Dumitru Creţu, sau Valentina şi Gheorghe Munteanu, sau Florica şi Mihai Grigore Gireadă, sau Maria şi Dumitru Munteanu, sau Aneta şi Gheorghe Creţu. Cine nu crede, dacă a mai fost pe acolo, nu are decît să se reîntoarcă la Ipoteşti, să bată din poartă în poartă şi să se încredinţeze că satul e mare şi cuprinde mult mai mult decît o singură casă.

La Ipoteşti, turiştii vin şi pleacă, unii dintre ei mai slobozind cîte o lacrimă, cînd au de unde, pentru că atunci cînd nu au de unde nici nu le cere nimeni. Vin şi pleacă poeţii, în pelerinaje organizate sau nu, şi cei care sînt, şi cei care nu sînt şi vor să fie, şi cei care nu sînt şi nu vor fi niciodată, chiar dacă se încăpăţînează să creadă că sînt. Dar vecinii lui Eminescu nu mai au încotro, ei rămîn: Jeniţa şi Dumitru, Valentina şi Gheorghe, Florica şi alt Dumitru, al Floricăi şi nu al Jeniţei, Aneta şi alt Gheorghe, al Anetei, nu al Valentinei... Ei, vecinii lui Eminescu, nu pot veni aici de departe şi drumul spre casa poetului, pentru ei, nu se va numi niciodată călătorie, pelerinaj sau turism.

Atunci cum se numeşte cărarea care le poartă lor paşii de la o casă la altă casă şi [illegible]

[illegible] Într-adevăr, [illegible] vecinii lui Eminescu, fie că o fi Gheorghe Creţu, fie [illegible] Dumitru Munteanu, nu pot veni aici de departe şi drumul spre casa poetului, pentru ei, nu se [illegible] niciodată călătorie, nici pelerinaj, nici turism. Ei aici [illegible] pot pleca de aici, nu [illegible] au încotro, ei rămîn. [illegible] o poveste [illegible] cu viaţa... Spre pildă, un Dumitru A. Creţu, din [illegible] 16 Dorobanţi, a căzut sub redutele Plevnei şi a fost îngropat undeva prin Bulgaria, sub brazdele [illegible] Iar urmaşii lui, şi Dumitru Creţu, şi Gheorghe Creţu despre care am avut vreme să vorbim cîte o vorbă mai sus, sînt teferi şi zdraveni, sînt vii, sînt aici, pot fi întîlniţi de oricine îi caută la Ipoteşti poetului. Apoi, iată altă poveste [illegible] cu [illegible]. În primul război mondial, la Oituz, Mărăşeşti şi Caşin, dintre recruţii de odinioară, s-au prăpădit şi Dumitru C. Munteanu, şi Dumitru Gh. Munteanu, şi Ilie N. Munteanu, amestecaţi într-o luptă care era şi a patriei lor. În al doilea război mondial, mai aproape sau mai departe de casă, [illegible] Petre C. Munteanu şi Gheorghe I. Munteanu. Dar ce folos că moartea, în două războaie lungi, istovitoare, unul mai înverşunat decît altul, a secerat fără milă în neamul [illegible] norocos al Munteanilor din Ipoteştii Moldovei? Ce folos?... Iată, astăzi, acum, tot un Munteanu, anume Gheorghe C. Munteanu, este custode, paznic sau cum vrem să-i spunem, chiar aici, peste acareturile şi casa poetului. Şi cheile tuturor uşilor sînt în mîinile lui.

E şi el un vecin al lui Eminescu, unul din mulţi, în care poetul a avut încredere de vreme ce i-a lăsat cheile. Şi lui, ca şi celorlalţi, pînă una alta, îi ajung sfiala, mirarea şi cinstea că unul dintre ai lor s-a ajuns. Şi poate chiar se bucură secret la gîndul trist că pentru turişti şi poeţi în Ipoteştii Moldovei nu există decît o singură casă. Ştiind ei prea bine ce înseamnă să fii întruna ţinut ba din muncă, ba din masă, ba din somn, ba din boală, ba din moarte... Şi de cine vrei, şi de cine nu vrei...

Mihai Pelin

EMINESCIANA

Între doi contemporani

Eminescu a fost om intre oameni. Pe unii dintre semeni i-a iubit, pe alții i-a stimat. Cu unii s-a război și a fost neinduplecat cu ei — dar n-a putut uri pe nimeni. A iubit pe mama lui damnată și pe sora lui, asemenea damnată, l-a iubit, poate, pe Slavici și fără nici un poate pe modestul (dar solidarul !) Chibici ; l-a stimat pe tenacele lui părinte, l-a stimat pe Maiorescu (cu un sentiment rece luat prin contagiune) ; s-a război cu mulți alții — a iubit-o și s-a război cu Veronica — s-a infruntat cu Macedonski, Bonifaciu Florescu („homunculul"), Dimitrie Petrino („le baron de trois etoiles") și cu o duzină de politicieni ai vremii.

În ciuda unor mai vechi sau mai noi interpretări, Eminescu n-a urit pe nimeni. Autorul lui **Memento mori** privea — in descendență cantemireană — creșterea și descreșterea lumilor și a imperiilor, atunci cum să mai poată fi rău cu insul **legat de-o palmă de pămint ?**

Raporturile poetului cu contemporanii săi au fost, in general, destul de bine studiate, mai ales sub aspect documentar, astfel că pe unii dintre ei mai continuăm să-i pomenim numai datorită faptului că Eminescu le-a acordat fie și in trecere o cit de mică importanță. Nu-i adevărat locul comun care spune că geniul vestejește totul in jurul lui. Trece o vreme și lucrurile se repun in dialectica lor tocmai prin marea lucrare a geniului. Dar e adevărat că din studiul acestor relații n-au fost trase toate consecințele de semnificație care se cuvin și care pot pune in lumină („lină") un posibil indreptar de moralitate al artistului dintotdeauna. Căci Eminescu, prin destinul care i-a fost hărăzit, prin excelență fără soț, ne poate da o bună lecție de cumințenie și conviețuire, de rodnica insoțire intr-o mai inaltă conlucrare. De altfel, marea majoritate a celor care s-au aplecat intr-un fel sau altul pe textele sale s-au impărtășit intr-un grad sau altul de pilda lui, invățind să treacă cu un ceas mai devreme peste deșertăciunea zilei și să privească lucrurile de la un orizont mai limpede și mai cuprinzător.

Vom indrăzni să exemplificăm aceste aserțiuni prin urmărirea relațiilor poetului cu unul dintre contemporanii săi.

Intr-unul din intiiele sale studii, scris pe cind nu implinise douăzeci de ani — ne gindim la **O scriere critică** publicată in **Albina** in două numere din ianuarie 1870 — Eminescu face o severă critică broșurii **Puține cuvinte despre corupcrea limbei romane in Bucovina** a lui D. Petrino. Ideile din acest articol scris în apărarea **omului** dar nu și a **lingvistului** Aron Pumnul ne dau o intiie dovadă despre clarviziunea eminesciană a problemelor cit și despre marele său talent de polemist. În acest studiu insă nu este atacat doar D. Petrino. Încă chiar de la inceput, „**mai mult de cit o săgeată e indreptată impotriva lui Maiorescu**", după cum se exprimă atit de ceremonios Perpessicius. Să reamintim acest pasaj in care recunoaștem măcar citeva din liniile care vor intra totuși in portretul de mai tirziu al mentorului de la Junimea : „**După faimoasele critice, in sine bine scrise, ale d-lui Maiorescu, trebuia neapărat să iasă la lumină și o școală a sa de partizani, care, minus spiritul de o finețe feminină și minus stilul bun și limpede al d-sale, să aibă și ca aceleași defecte ce le are părintele, aceeași ridicare la nivelul secolului al 19(-lea), același aer de civilizație și gravitate, cari din nenorocire sunt numai o mască, ce ascunde adeseori numai foarte rău tendința cea adevărată și ambițiunea personală**". Cit il privește pe D. Petrino e destul să dăm finalul articolului pentru a ne face o idee despre modul cum il tratează Eminescu : „**Am cetit cum că in America ar fi o fată cu două capete și că un poet ar fi compus o poesie pentru ea... Dar poesia era ciudată... Ei ii lipsea tocmai partea ce o avea pre mult eroina sa. — Oare poesiile junelui literat n-ar ave in ochii criticei adevărate soarta poemei americane ?**".

Iată doi oameni cu care poetul polemizează fără a-i fi cunoscut la momentul acela față către față, dar cu care ii va fi dat să se intilnească ! Cum au evoluat raporturile lui cu Maiorescu e fapt cunoscut și trebuie să subliniem incă o dată meritul criticului de a fi trecut peste iritarea de-o clipă pe care bineințeles că a acuzat-o. (În schimb, același nu o va putea ierta niciodată pe Veronica Micle pentru „măr-turia" ei de școlăriță, dealtfel nu departe de adevăr...).

D. Petrino insă nu era Maiorescu... Dar mai intii iată cum il caracterizează cu o desăvirșită obiectivitate temeinicul **Dicționar** al literaturii române lucrat la Iași : „**Pătimaș, orgolios, deosebit de susceptibil, s-a arătat foarte schimbător in relațiile sale, membru al Societății pentru cultura și literatura română in Bucovina, a repudiat-o apoi cu vehemență : partizan al principiilor junimiste, le-a combătut, ulterior, violent : admirator al lui V. Alecsandri, l-a atacat pe urmă in versuri suburbane ; prieten cu I. Negruzzi, l-a provocat mai tirziu la duel**" etc. Cu acest om i-a fost dat poetului să aibă mult de furcă. Tragerea de către el a lui Eminescu in judecată pentru un prezumptiv furt de cărți și mobilier de la biblioteca Universității din Iași i-a amărit zilele poetului tocmai cind credea că și-a găsit un liman de liniște. Ce-ar fi fost dacă Maiorescu (!) nu l-ar fi [illegible] pe Eminescu la bibliotecă cu acest Petrino ? Să nu lucrăm insă cu supoziții. Petrino a fost [illegible], el a trăit o **dramă**, sau chiar mai multe, dar la o ințelegere superioară nu s-a putut ridica. [illegible] totuși el a avut un rol in destinul lui Eminescu ! Că așa a fost se vede din cartoanele **rămase** de la poet. Circa trei ani (1876—78 la Iași și București), poetul și-a dat frîu liber [illegible] in ceea ce Perpessicius cuprinde (vol. V) sub titlul de „Petri-Notae", cind sonete, cind „**poem scris in catrene**". Virulența acestor [illegible] praguri de neinchipuit. Orice [illegible] privind persoana, și de-abia in al doilea rind opera, este chemat să impungă și să ardă cu fierul roșu ; să vestejească, să inchipuie caricatura și să neantizeze. „**Șarja violentă a stihurilor**" (Perpessicius) țintește dincolo de desființarea omului la propria descărcare a [illegible] poetului. Cuvinte spuse pe șleau, dure, tari ca pietrele [illegible] muchii despicate din stei granitic, [illegible] sau neologistice, sudălmi in toată legea, se aglomerează unele după altele lovind și [illegible] omul pină-n strămoși. Insăși aspectul caligrafic al manuscriptelor e semnificativ : pana [illegible] și zgirie hirtia, lăsind dîră ingroșată, virful [illegible] șterge orice cuvint cit de cit mai urban [illegible] a-l inlocui cu altul și mai tăios, și mai [illegible] potențial de rău ca o gușă de viperă. „**Sudalme de la chelneri și palme de la curve... / Un stilp de cafenele, stegar de crailic... / Tu șarlatan de uliți umflat de negre patemi / Mina ce te protege, pe-aceea intii o vatemi... smintit la minte și... pestriț la mață / Chiar tatălui tău insuși de tine-i este greață... / ...lingăn cu două fete / Iți ad'aminte ce aveai in straiți / Cind numărai la voi fanare-n piețe / De-aceea taci și-n suflet bine pae-ți / Că nu te regalăm, cum știm, cu bețe / Făclie nu-i murdarul tău spait...**". Etc. etc.

Și totuși ! Aceste neintrecute pagini de invectivă au **rămas** in cartoanele poetului... Atita muncă, atitea variante, pe care nu s-a [illegible] să le publice niciodată și pe care, probabil, nici nu le-a pus măcar sub ochii vreunui prieten. Partea ultimă a **Scrisorii** a treia a fost, cind a incredințat-o tiparului, expurgată de orice nume real, totul fiind impins in zona rece și severă a ideii, iar noi dacă putem identifica astăzi cutare personaj o facem numai prin apelul la manuscrise, la laboratorul unde **patemele**, care au fost și nu se putea să nu fi fost trezite, au trecut prin foc sacru și s-au **lămurit**. Vindicativ, poetul a ințeles-o doar ca o treaptă spre zona, fără durere și incleștare proastă, a absolutului. Numai cind atingea această treaptă de altitudine poetul făcea public cristalul retortei sale.

Joi 4 Maiu 1878, cind Eminescu publică în **Timpul** necrologul lui D. Petrino (cel care „**fu lovit de moartea soției sale, in amintirea căreia a scris cele dintiiu și cele mai bune poezii** : Florile de mormint... **talent a avut, poet era !...**), necrolog care „**trezește ecouri emoționante**" (Perpessicius), nici unul dintre contemporani nu putea ști ce se ce cuprindea in citeva din cele mai teribile pagini ale manuscriptelor poetului. Astăzi noi știm insă și ar trebui să înțelegem mai bine că omul de har se caracterizează și prin discreție și deferență și mai ales cei tineri ar putea imbrățișa pilda aceasta de la Eminescu citire.

Gheorghe Suciu

Basmul

Basmele culese și prelucrate de Eminescu au creat de-a lungul timpului dispute și controverse aprinse, mai ales in ceea ce privește datarea și localizarea lor. Unii cercetători au propus date și locuri biografice inacceptabile, alții au incercat insă să facă din poet numai un folclorist, presupunind că punctajul era doar o tehnică de culegere a basmului. O localizare și datare a unui text punctat nu pot fi nici măcar aproximative. Desigur, Eminescu a folosit variate căi de cunoaștere a literaturii populare, de la cunoașterea directă, de teren, pină la cea indirectă, prin textele publicate in revistele timpului. Perpessicius indică pe bună dreptate o cercetare de amănunt a publicațiilor de atunci pentru aflarea corespondentului fiecărui basm punctat. În ce măsură insă ne-ar interesa acest lucru rămine de demonstrat, pentru că din alt punct de vedere indicația ni se pare de nefolosit. Epica basmului ca atare nu-l interesa pe poet, sau il interesa prea puțin. Tematic, basmele se clasifică in mai multe categorii, fiecare avind un număr egal de motive sau forme fixe. Există in fiecare basm o suită de omoruri drepte și răpiri reușite. Nu acestea l-ar fi atras pe poet. Analizind „Făt-Frumos din lacrimă" sau „Călin" din acest unghi, nu putem interpreta ca atare nimic. Punctajul ni se pare a fi o etapă de lucru, un plan de laborator pe care Eminescu il dezvoltă in prelucrări. În acest sens punctajul lui „Călin nebunul" nu preecede, ci urmează varianta cunoscută în manuscris. În sprijinul acestei afirmații aducem basmele punctate ce apar in manuscrise rămase neprelucrate. Sint proiecte nerealizate din motive ce nu pot fi cunoscute. Presupunem că punctajele sint ale unor basme publicate sau auzite sau amintite ce l-ar fi interesat pe Eminescu la un moment dat. În nici un caz ele insă nu reprezintă o tehnică de culegere propriu-zisă, pentru aceasta lipsind variantele in proză sau in versuri ce le-ar fi continuat. Transcrierea vreunui basm dintr-o revistă poetul nu a făcut-o. Să presupunem insă că ar fi punctat un basm oarecare pentru a-l prelucra. Dar nu a făcut-o decit la „Călin" și acesta era un basm inedit, cules chiar de poet. Pentru „Făt-Frumos din lacrimă" nu găsim in manuscrisele poetului nici o variantă, aceasta insă nu inseamnă că ea nu ar fi existat. Cit s-a păstrat din ea nu putem ști cu exactitate. Epic, aproape tot, cu unele schimbări ce țin mai mult de concepție. Formal, aproape nimic, basmul lui Eminescu fiind foarte departe ca realizare artistică de varianta populară cunoscută.

„Călin nebunul" versificat, păstrează epic și formal aceeași construcție in primă variantă, dar se schimbă cu totul in „Călin, file de poveste".

„Miron și frumoasa fără corp" ocupă un loc aparte in rindul basmelor prelucrate de Eminescu, inrudindu-se poate cu „Luceafărul" sau „Strigoii". Aceste constatări ne indeamnă să propunem o clasificare inițială a basmelor eminesciene, clasificare făcută in funcție de prelucrarea lor de către poet. Ar fi basmele culese ce rămin intr-o primă și ultimă variantă (Borta vintului, Frumoasa lumii, Vasile, fiul lui Dumnezeu) și acestea ar fi puse pe seama preocupărilor strict folclorice ale lui Eminescu, pe urmă basmele versificate exerciții sau proiecte realizate de prelucrare (ca exercițiu intermediar intre celelalte două variante, ar fi „Călin nebunul" in versuri) și in sfirșit basmele prelucrate pină la a fi creații artistice originale, in care se păstrează doar părți epice necesare unei simetrii de construcție epică (Făt Frumos din lacrimă, Călin, Miron și frumoasa fără corp). Ultima categorie formează scopul acestui articol și putem spune că îi explică și titlul. Celelalte două sint necesare numai in măsura în care aparțin laboratorului poetic alcătuind crusta sub care se bănuie scinteia de geniu. Dominanta apare preocuparea erotică in basmele prelucrate. „Făt Frumos din lacrimă" e o aventură romantică ce sfirșește intr-o orgie cromatică intilnită numai in proza eminesciană. „Călin" e un mit al unei iubiri incheiate, iar „Miron și frumoasa fără corp" un vis absurd al femeii ce nu există decit in inchipuirea fiecărui bărbat ca ideal.

Pentru „Călin" Eminescu a reținut din celelalte două variante citeva fragmente, printre care iubirea ciudată dintre cei doi și nunta. „Miron și frumoasa fără corp", avind o formă imperfectă comparativ cu „Călin", presupune o prelucrare grăbită și neterminată a basmului din Kunisch, „Fata fără trup". „Făt-Frumos din lacrimă" are la origină un prototip folcloric pină acum neatestat, dar a cărui continuare a fost descoperită de Teofil Teaha in Valea Crișului Negru printre textele dialectale culese. Și acest basm va fi declarat ca avind o formă imperfectă chiar de poet intr-o scrisoare adresată in 1870 lui Iacob Negruzzi.

Toate cele trei basme au un punct comun foarte îndepărtat in timp, dar sigur, aparținind unei teme bogat reprezentată in folclorul românesc. Ele se încadrează intr-o primă reprezentare ideală a relațiilor etice din perioada tribală, marcind trecerea de la căsătoriile endogame la cele exogame. În varianta populară, Făt Frumos e in fapt pețitorul celor trei frați de cruce : Călin indeplinește și el cu succes aceeași misiune, dar pentru unul singur. Atit numai că la Eminescu Cosinzenele se inmulțesc, voinicia eroului in basmele prelucrate fiind ilustrată nu atit de numărul smeilor uciși în luptă dreaptă, cit mai ales, de numărul fetelor care-l îndrăgesc. Prelucrind basmele, poetul păstrează numai ceea ce ii era necesar tehnic, scheletul pe care va prinde propriile ginduri de dragoste și bucium. Că nu se poate spune altfel o dovedește mai ales „Miron și frumoasa fără corp".

Poate acesta este cel mai frumos basm, alături de „Tinerețe fără bătrinețe și viață fără de moarte". De aceea ne e mai greu să scriem despre el. Asociația cu basmul lui Ispirescu nu e intimplătoare sau gratuită. Ea vine de acolo unde cele două creații se intilnesc și anume din ideea poetică ce le insuflețește. Mioritice, amindouă de dor și moarte, rămînind insă numai autorilor lor, cine-i știe !, aceste două basme reprezintă fiecare limita de apogeu a integrării geniului popular in creația originală. „Miron și frumoasa fără corp" apare postum, in 1902, sub acest titlu dat de tipăritor, Ilarie Chendi. Datarea se face cu aproximație intre anii 1870—1875, deci in aceeași perioadă berlineză, atit de productivă pentru poet. Basmul care constituie baza poemului e „Fata fără trup" și e cunoscut de Eminescu din culegerea in limba germană a lui Kunisch, simultan cu celălalt basm, prelucrat pină la a fi „Luceafărul", „Fata-n grădina de aur". Această simultaneitate își va fi avut rolul său, influențindu-le pe amindouă. Fiind de inspirație erotică și folosind o suprastructură filozofică în realizare, „Miron și frumoasa fără corp" se va opune „Luceafărului" pe alte coordonate.

Frumoasa fără corp va demonstra vidul unei concepții pur spirituale, va corespunde unui gol imens din amintirea poetului. Îndrăznim să credem din nou că ea ar fi o nălucă ipoteșteană, acea copilă dintre trestiile și nuferii lacului care il va urmări ca o obsesie toată viața, însă argumente avem puține și probabile.

Iulian Neacșu

Eminescu – ulei pe lemn de Mircea Bozzuca

Comentarii călinesciene la un document inedit

VIAȚA STUDENȚEASCĂ, in primii săi ani de existență, izbutise să obțină și se mindrea cu o serie de colaborări de la personalități de primă mărime : Mihail Sadoveanu, Camil Petrescu, Gala Galaction... Și pe neașteptate s-a ivit prilejul solicitării unei „colaborări majore" și de la G. Calinescu.

Eram student in primii ani la filologie și membru al colectivului redacțional pentru pagina culturală a acelei reviste. ...Se apropia o aniversare Mihai Eminescu și firește doream să apărem intr-o formă cit mai reprezentativă. Intimplarea, o intimplare pe care o pot numi norocoasă și pentru revistă, și pentru semnatarul acestor rinduri și, indrăznesc s-o spun, și pentru istoria literară, a făcut să ne axăm in conceperea paginii aniversare in exclusivitate pe inedite. Intimplarea de care vorbesc a avut, la inceput, infățișarea unui bătrinel mai mult decit modest ce ne oferea spre publicare o serie de documente importante asupra vieții lui Eminescu. L-am invitat așadar pe acel bătrinel cumsecade să-și etaleze comoara in fața mea pe birou, și din legătura-i de pinză cerată au ieșit la iveală : un portret la peisagiu al poetului din ultima perioadă a vieții, un altul [illegible] al Veronicăi Micle, o vedere carte poștală cu Piața Romană in care pe fundalul unor [illegible] de case de raport se profila silueta unui [illegible] stingher, o poezie a Veronicăi Micle deplingind moartea prematură a iubitului, [illegible] de la Văratec și in [illegible] o pagină [illegible] ingălbenită de timp ce se vedea [illegible] dintr-un dosar... Portretul fotografic [illegible] un bărbat de virstă mijlocie in [illegible], șezind pe scaun, sub pomi in floare (M. Eminescu, bolnav, in aprilie 1887 [illegible]) [illegible] explicația de dedesubt. [illegible] scrisă era [illegible] procesul-verbal in [illegible] regulile de com[illegible] 18 din Capitală, un C. Nicolescu, [illegible] primei crize a [illegible]tului, și datat 28 iunie 1883, ora 7 seara. M-am manifestat preferința pentru portretul din Neamț și pentru procesul-verbal. „Nu a vrut pe dată răspunsul. [illegible] decit impreună, la suma [illegible] de atit". „Bine, i-am replicat, dar ni le [illegible] cel puțin — nu-i așa ? — pentru a le putea certifica autenticitatea inainte de publicare". „Nu. Acceptați-mi-le și după [illegible] ce doriți". Am inteles de ce muzeele, revistele de cultură existente atunci, „Gazeta literară", „Contemporanul", pe la care colindase ciudatul ofertant inainte de a se hotări să urce scările pină la cămăruțele de la mansardă ale Casei studenților de pe Calea Plevnei [illegible] se hotărîseră să achiziționeze. Cum **Viața studențească** nu avea fonduri pentru achiziționarea de documente literare, am strins suma pretinsă de pe la colegi din redacție, partea mea de contribuție constind in echivalentul a două burse lunare studențești. Era nevoie, cum am mai spus, inainte de publicare, și de confirmarea unei autorități in materie. Drept care, ca student la filologie, adică socotit mai priceput in asemenea treburi, am primit insărcinarea să-l vizitez in acest scop pe Perpessicius la Academie. Am fost, se ințelege, și de data aceasta in prealabil și indelung dădăcit de colegi de redacție doar cu puțin mai virstnici decit mine asupra importanței și dificultăților sarcinii ce mi-o asumasem. Urma să mă intorc oricum cu promisiunea unei colaborări pentru unul din numerele viitoare ale revistei. Perpessicius m-a primit de indată ce-a aflat pentru ce e căutat : lucra singur in liniștea cabinetului de manuscrise. „Amindouă aceste documente sint foarte importante, am auzit intr-un tirziu. Portretul imi amintesc că l-am publicat chiar eu in „Universul literar", in urmă cu 25 de ani. Da, așa cred, dar tot atit de bine s-ar putea să mă inșel"... Cum, publicase portretul acela cind mai era incă tinăr, trecuse și el prin toate frisoanele noastre și nu-și mai amintea nimic ? Sau zimbetul lui politicos — impenetrabil mai ascundea și altceva ? În clipa următoare aveam insă in față un alt Perpessicius : „Documentul cestălalt, procesul-verbal, insă, nu l-am mai văzut niciodată. Dacă e autentic, și nu văd de ce n-ar fi, totul arată a fi, ar constitui o foarte prețioasă contribuție la cunoașterea reală a vieții lui Eminescu". „Aceasta a fost și credința noastră, de cum l-am văzut. Intenționăm să publicăm toate aceste documente in **Viața studențească**, in primul număr, peste aproximativ două săptămini, insoțite de o notă a dumneavoastră". Privirea interlocutorului a oscilat un moment parcă in căutarea unui punct de sprijin. „Peste două săptămini ați spus? Nu, nu pot. Este exclus. Aș avea nevoie de citeva luni.. de cel puțin trei luni pentru a vedea dacă acest text nu a fost totuși publicat vreodată și in general pentru a mă putea pronunța în cunoștință de cauză". Înțelegeam: era vorba de scrupulele profesionale ale unui cercetător deosebit de exigent cu sine insuși, de teama de a nu se compromite intr-un domeniu unde competența sa era unanim recunoscută, și n-am mai insistat. Tot el m-a scos din impas : „Dar de ce nu incercați la domnul Călinescu ? El v-ar putea da intr-un timp atit de scurt nota de autentificare a documentelor pe care doriți să le faceți publice".

Nu, nu era o cursă intinsă distinsului său coleg intru eminescologie ci [illegible] acceptarea senină a calităților celuilalt. Și văzindu-mă că ezit, a adăugat : „Vă e teamă că nu-l puteți aborda in timp util ? Ii voi telefona eu chiar acum". A revenit după citeva minute pentru a-mi spune cu o vioiciune de bun augur in glas : „Aveți noroc. Azi e simbătă și la institutul domnului Călinescu simbăta se ține cu regularitate ședința cu colaboratorii. Sinteți așteptat. Vă va deschide doamna Teodoru..."

Peste nici o jumătate de oră eram in fața clădirii cu portic de dincolo de Piața Rosetti.

Peste umărul doamnei Teodoru am văzut intinzindu-se spre mine o mină care pur și simplu mi-a [illegible] copertile dosarului in care țineam prețioasele [illegible] de hirtie. Acea mină aparținea lui G. Călinescu insuși. Și dacă ar mai fi fost vreo indoială vocea-i oarecum [illegible] pe care o mai auzisem de citeva ori la [illegible], ar fi risipit-o : „Bunicul său [illegible] l-a cunoscut pe Eminescu, dar [illegible] vinătoare?" „Nu. Eu [illegible] **Viața studențească**". „Ah, [illegible] telefonul lui Perpessicius". Descendentul [illegible] pretinderea că [illegible] poetul [illegible] trebuie să fi fost vreun [illegible] de [illegible] efort de [illegible] era deci necesar. [illegible] Am fost [illegible] vestibul și [illegible] pină [illegible] sălii de consiliu, unde [illegible] cărturar s-a oprit o clipă pentru a [illegible] mapa [illegible] „Domnilor, [illegible] Asistența [illegible] de [illegible] din cercetătorii institutului [illegible] nu s-a ridicat, cum [illegible] pe [illegible] in picioare pentru a [illegible] in [illegible] „Vivat!". [illegible] S-a păstrat intr-o așteptare neutră — nici o intrebare, aici un [illegible] care să indice mirare sau contrariere — [illegible] intregii [illegible] a descifrării și comentării publice a documentelor anunțate. Dupa ce s-a [illegible] locul in capul mesei, [illegible] rămas in picioare intrucit toate [illegible] din jurul lungii mese de consiliu fuseseră deja ocupate, conducătorul nedisputat al acelei comunități de invățați și invățăcei l-a luat, fără o vorbă, de gulerul hainei pe cel care ședea in dreapta sa — acesta, nu-i voi spune numele aici, tot fără să scoată o vorbă, s-a ridicat in picioare, eliberind pentru mine fotoliul din imediata apropiere a Profesorului, el urmind să-și facă apoi tot timpul de lucru pe după rafturile cu cărți din incăpere. „Domnilor, am in față cea mai senzațională atestare documentară asupra declanșării in forme irecuperabile a bolii lui Eminescu! Așteptam demult ivirea acestui document revelator, ce nu mai lasă loc incertitudinilor". Și punindu-mi hirtia in față, imi ordonă scurt: „Te rog citește primul paragraf". Avalanșa de impresii atit de neobișnuite mă făcea inapt pentru o lectură in public, imi simțeam fălcile incleștate. „Bun, va citi atunci altcineva".

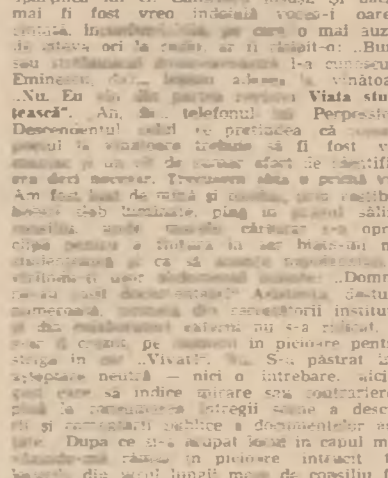

Cristian Calcan : „Din Ciclul Memento Mori"

Citite cu glas tare, șirurile negre ale procesului verbal de constatare pe care le știam de acum aproape pe de rost impresionau și mai puternic:

„...Proces verbal, douăzecișiopt iunie 1883, orele șapte seara..."

G. Călinescu:

„Vă rog să rețineți: din aceiași zi datează și cartea poștală a Catincăi Slavici, la care locuia atunci poetul, trimisă lui Maiorescu. O avem aici, la institut. Să i-o arătăm și dumnealui..."

Mie adică. O altă umbră s-a desprins de la masa de consiliu și a prins a se foi printre dulapurile intesate cu cărți și dosare șnuruite. N-a găsit ce căuta, cel puțin atita timp cit am rămas eu acolo.

Și lectura a continuat, patetic:

„...Noi C. Nicolescu, comisarul Secțiunii 18 din Capitală fiind inștiințați de Dd. G. Ocășeanu și V. Siderescu că amicul d-lor Mihai Eminescu redactorul ziarului „Timpul" ar fi atins de alienație mintală, că s'au dus la stabilimentul de băi din str. Poliției nr. 4 de acum opt ore și că încuindu-se in bae pe dinăuntru refuză să deschidă..."

G. C.:

«...Intre cartea de vizită a Catincăi Slavici și episodul de la baia Mitrașewski, in dimineața acelei zile nefaste, a fost intimplarea de la Capșa: scoțind la vedere un revolver, poetul i-a propus lui Grigore Ventura, aflat acolo de față, să-l insoțească la Cotroceni spre a-l... impușca pe rege. Dar toate aceste detalii ne-au parvenit pe calea amintirilor diferitelor persoane, unele incredințate tiparului după ce innebunirea poetului devenise un fapt de notorietate publică. Catinca Slavici, născută Szoki, in casa căreia din str. Amzei nr. 6 Eminescu locuia, putea să exagereze, in fond era femeie și in afara de asta ea nu cunoștea perfect românește; bruscarea ei de către poet mai putea fi incă interpretată ca o neințelegere a subtilităților și a paradoxurilor în care înțelegea uneori acesta să se exprime. Or, acest raport redactat de o autoritate in funcțiune, atit de sec și de penibil in forma sa exterioară, pune definitiv capăt oricărui dubiu, de aici importanța documentului, a cărui lectură vă rog s-o ascultați in continuare:

„...Constatăm că la moment am mers la localitate in str. Poliției nr. 4 la stabilimentul de băi al casei Mitrașewski unde am fost informat de camenii de serviciu că un Domn se află închis inăuntru in camera nr. 7..."»

Litania, cu formule standardizate și repetiții specifice dar nu și mai puțin impresionantă, din cauza aceasta, dimpotrivă, se curmă din nou la un semn al Profesorului.

G. C.:

«...Mintea poetului continua să funcționeze — ințelegeți?, insă pe alte volute decit in realitate și decit chiar în producțiile sale de ficțiune. Se incuiase așa dar in camera de baie și nu mai răspundea nici unui apel din afară, crezindu-și moartea foarte aproape. Nu ceruse el oare cam același lucru in: „Mai am un singur dor / Ca-n liniștea sării / Să mă lăsați să mor / La marginea mării... ?"»

Pasajul următor confirma pe deplin acuitatea interpretării:

„...În urmă ar fi rugat pe amicul său V. Siderescu să-i aducă o pereche de pantaloni negrii, negrii de tot ceea ce se realiză acum... Cu această ocaziune introducindu-ne cu mai toți amicii mai sus precizați am găsit pe nenorocitul Eminescu dezbrăcat ținindu-se să inchidă ușa-i și avea aerul d'a fi speriat de vederea noastră in număr de 4—5 persoane... Am zis numitului Eminescu că n-are să sufere nici un dezagrement și ca trebuie să se calmeze. Și drept răspuns se repede la amicii săi și la servitoarea băiei imbrincindu-i pe ușe apoi aruncindu-se in baea plină cu apă stropea pe ori și cine voia să-l scoată afară. Am fost siliți să-l îmbrăcăm in camisolul de forță"...

Amănuntul din urmă a fost picătura care-a umplut paharul făcindu-l să se reverse peste margini. G.C. s-a ridicat intempestiv de la locul sau și a inceput să se agite prin incăpere. Nu suporta ca Poetul, căruia ii inchinase după cum se știe o minunată biografie, numeroase alte studii și articole, sprijinite toate pe argumente logice și pe un nemărginit respect, să fie supus degradărilor și umilințelor menționate acolo, in acel atit de crud in nuditatea sa birocratică proces verbal, și atit de real ! Șuvoiul comentariilor lui G.C. era acum, in totalitate, un strigăt de revoltă al rațiunii și coerenței gindirii omenești in fața iraționalului cu care e impregnată uneori realitatea, copleșind-o. Și s-a intimplat atunci ceea ce părea de neconceput : realitatea reală discontinuă, a fost intrucitva negată vădit, sacrificată in favoarea unei realități scăldate in azurul eternității. Aduc ca mărturie in sprijinul acestei afirmații, ce ar putea fi considerată deosebit de gravă, nota de la subsolul primei **Cronici a optimistului** — apărută, pare-mi-se, chiar a doua zi, de unde deduc că ea a fost dictată telefonic de către autor, aflat in starea de infrigurare pe care am schițat-o mai sus, redacției „Contemporanului", indată după plecarea mea de la institut — acea notă, zic, e presărată cu inexactități de amănunt și deviată, in ansamblu, intr-un sens pe care nu-l indica documentul autentic de arhivă. Istoricul și criticul literar cedaseră in fața omului G. Călinescu. Încă o dată, amintita denaturare parțială a adevărului strict documentar (la care mai apoi s-a revenit) e de natură sentimentală. Căci lui G. C. ii era greu să accepte dintr-odată că chiar și in haosul bolii aflată in stadiul ei ultim de manifestare, actele Poetului să fie lipsite de o anume semnificație innobilatoare cu rezonanță in Operă. Țin să precizez, G.C. nu a pus nici o clipă la indoială autenticitatea documentului respectiv, dimpotrivă, i-a dat girul inaltei sale autorități, grăbindu-se prin nota inserată prompt in „Contemporanul" nr. 6 (592) să anunțe textual : «**Viața studențească**, pe care o rog să primească mulțumirile mele, mi-a comunicat un proces verbal asupra imprejurărilor izbucnirii primei crize de nebunie a lui M. Eminescu — n.n.). Completez **Viața lui Eminescu** in felul următor : p. 382 : „la baia Mitrașewski in str. Poliției nr. 4 (45) ; p. 382 : „... pină ce spărgindu-se ușa in prezența comisarului C. Nicolescu al Secției 18, a lui Const. Simtion, V. Siderescu, G. Ocășeanu și a altora fu readus la suferinți. Sub impresia unei idei funebre și solemne ceru lui Siderescu „o pereche de pantaloni negrii, negrii de tot"... În minte ii veni ... ; p. 384 : „La ospiciu, unde fusese transportat in mod brutal și nu in veșmintele sale rămase in apa băii, Eminescu...» În ediția din 1964, ultima după cite știu ingrijită de autor, pasagiile adăugate pe baza informației cuprinse in documentul in discuție sint și mai substanțiale. Și aici coexistă insă, altăuri de descrierea manifestărilor aberante ale bolii, un sens al actelor bolnavului ce are tangență cu Opera, intr-o incercare dramatică de recuperare a Poetului, și in această ipostază, din pragul neantului.

Mă reintorc la scena din sala de consiliu a I.L.L.F. G. C., ridicat brusc in picioare și gesticulind, imi arunca priviri iuți și — mi s-a părut atunci — ostile. Nu cumva pentru că-i impuneam, prin insăși obiectul vizitei mele acolo, o reconsiderare prea brutală a viziunii sale asupra ultimei părți a vieții poetului ? M-am ridicat la rindu-mi, lăsind să se vadă că e timpul să plec. Am apucat din zbor una din miinile Profesorului cu care continua să gesticuleze violent, crezind că mi-o intinde pentru a i-o stringe ; a schițat cu cealaltă mină și cu intreaga-i fizionomie leonină un gest de mirată resemnare : „Plecați deci... Doreați de la mine un articol despre Eminescu pentru revista dumneavoastră. Il veți avea in două săptămini". La despărțire — căci a ținut să mă conducă din nou, in persoană, cu tot ceremonialul, pină la ieșire — și-a făcut cunoscută dorința de a ține un ciclu de conferințe pentru studenți pe aceeași temă sau pe altă temă, la alegerea organizatorilor, rugindu-mă să transmit aceasta conducerii revistei și Asociației Studenților.

Reveneam in redacție cu o dublă izbindă : confirmarea autenticității și valorii documentare cel puțin a uneia din relicvele achiziționate pe incredere și promisiunea de a avea o colaborare de la G. Călinescu. Ne-am apucat voioși de organizarea materialului pe care-l aveam in pagina. Am deschis pentru asta, la Biblioteca Academiei, **Însemnările zilnice** ale lui Titu Maiorescu, lăsindu-mă sincer pătruns de indignare la acea virstă de tonul anodin, ba chiar flegmatic pe care se vorbea acolo despre declanșarea bolii poetului. Despre portretul in peisagiu de la Neamț, am arătat mai inainte modul ambiguu in care se pronunțase Perpessicius. G. Călinescu, văzindu-l, a avut o ușoară grimasă : l-a intors cu fața in jos pe masă, ignorindu-l apoi in tot timpul amintitei discuții pur-

Florian Avramescu

Continuare în pag. a 7-a

virgil teodorescu

Paradisul deliciilor

Un calcul poliedric
navigînd în canalele sistemului circulatoriu
cu agerimea liliecilor, noaptea,
în peşterile montane,
insecte vibratile ale căror concluzii
sînt supuse uriaşelor variaţii de temperatură,
sensibile antene năclăite de puf,
aceşti şobolani cu elitre străvezii
şi-n mijlocul lor ştima locului
cu părul de zăgaz,
cu coapsele docile şi ospitaliere
în care o familie de crabi
se pregăteşte să ia cina,
o, mese lungi umbrite de crepuscul
cu străchinile pline de viermi fosforescenţi,
o, mese lungi ca nişte hidre decapitate
de un factor poştal
care urcă la deal,
cumplite năsălii de frunze moarte
crăpate de acizi în mare parte,
mese cu ochii scoşi
pe care le adoră convivii albinoşi,
cum gîlgîie în găuri, acum ori niciodată,
şi cum palpită flegma spintecată,
în blidele cu găuri între spaţii
unde se luptă larii cu pereţii, –
acestea nu sînt cranii ci cupe de festin,
sînt cărăbuşi în sala şi ameţiţi puţin
de-aromele de mirt şi mucigai,
de rochiile rupte sub sale şi la sîn,
de briza care-ncepe să adie, –
elastic flux,
diformă armonie.

În sălile norvege

Voi părăsi deci hornul în care-am stat o vreme,
monstru de fum de mirgă şi de ceaţă,
te voi lăsa cu tine să mă duci
în insula cu umede sălbici,
în sălile norvege cu mobila grea [illegible],
de fluxuri traversate şi cîteva [illegible],
de lupi răniţi şi de cocori [illegible],
de urlete de fiară, de scîncete de [illegible],
de zăngănit de geamuri sparte şi de
fatalul rendez-vous care ucide
dintre un gheb şi-un [illegible] păstrînd în minte
săratul gust al mării crăpată de cuvinte.

Adagiu

Voi fi-n adîncul mării un bot scaf pasiv
încolăcit de-atroce şi splendide sargase,
voi fi o umbră-a celui ce de pe ţărm plecase,
argonaut statornic şi-al apelor comis.

Străvechi iubit al tenebroasei [illegible]
fixată în fluidul convulsiv,
voi fi un coarcăn vînăt, asemeni unui [illegible]
pe marginea [illegible]:

Petrificatul lustru zvîrlind efecte stranii,
o alchimie palidă şi bruscă,
zimţata zvîrcolire de moluscă
ce-o sfîrtecă în pliscuri cormoranii.

Fotografie de Ion Cucu

Un orfic ou

Fiori noi care parcurg pămîntul
[illegible]
[illegible],
sînt mari gheţari pe care-i poartă vîntul
prin somnul greu al mărilor de [illegible],
gheţari-[illegible] pe care duci,
[illegible] un orfic ou
surpat pe dinăuntru de ecou.

Voi refuza efectele uşoare

Voi refuza efectele uşoare
ale zăpezii-n echilibru [illegible],
ca un bătrîn [illegible]
[illegible] pe fir în soare,
voi refuza să tai în două [illegible]
din cornul răsucit al unui cerb,
nostalgicul efect imberb
pe care îl strecoară-n ochi secunda,
voi refuza gherghefui ca un scrib
pe care-mi las complicate [illegible],
voi refuza murmurele din [illegible],
serviciile [illegible] trib,
voi refuza o geometrie plană
cu nasturi mari încheiaţi pîn-la gît,
în care mori de dor şi de urît
sau te prefaci cît ai clipi în stană,
voi refuza să trag cu arcul frînt
de pe platoul [illegible]
într-o fantomă învelită-n zdrenţe.

Zăpezile de mîine unde sînt?

UNITATEA ŞI INDEPENDENŢA PATRIEI

Urmare din pag. 1

va fi altcineva mai de vază decît tine poftit şi să nu fii ruşinat, chemat fiind din acel loc pentru a ţi se da altuia: e mai convenabil să te apropii unui loc mai din urmă iar dacă stăpînul te va fi luat în seamă vei fi poftit la locul cuviinţei tale. Nu ne-am îngrămădit la loc de cinste, n-am dat cu coatele între oameni la blidul cel mai bun, ne-am abţinut de la autopropunere, de la a ne bate cu pumnul în piept înaintea altora. Suferearn cu firescul lumii, sorbeam cu bucuria popoarelor vechi, care se ştiu că au legămînt de la-nceput de lume aici cu alte puteri vechi decît cele lăudate la lumina zilei.

Străbateţi munţii Orăştiei pe la aceste cetăţi descoperite după războiul ultim, ale strămoşilor noştri, care sunt printre cele mai neegrăit de frumoase acropole ale Europei. Erau oameni ai luminii, oameni îmbrăcaţi în alb, oamenii răsăritului de soare; sanctuarele lor sunt mărturie [illegible] lui Eminescu: „Eu îmi apăr sărăcia şi nevoile şi neamul" nu vine dintr-un literar vechi strat de [illegible]

Cu aceste rînduri [illegible] vechi [illegible] prin fiece mădular propria lor istorie, părinţii jertfitori şi ctitoriile lor, peste care nu se poate trece.

Ştia că era tîrziu spre miezul nopţii, dar rămînea încă în picioare, la fereastră: pentru întîia oară, de atîta timp, somnul nu se lipea de el. Femeia dormea cu părul risipit pe perne şi cu faţa întoarsă spre perete. Cămaşa de noapte îi alunecase de pe umăr dezgolindu-i subsuoara braţului plin şi alb: respira uşor cu nările în întunericul [illegible] şi imaginea somnului ei avea ceva liniştitor, umplînd aerul dintre cei patru pereţi subţiri de beton cu o ciudată răcoare înmiresmată.

Dincolo de ferestre, în noaptea limpede, se vedeau bătrînii stejari neclintiţi, grei de întuneric; luna, răsărită undeva în spatele blocurilor, turna cositor topit în oglinzile curate de apă din spărturile trotuarului. Plouase cu cîteva ceasuri mai înainte şi ochii lui simţeau, între trunchiurile aspre, clipocitul umed al ierbii înalte. Spre miază-noapte, nu prea departe, întunericul era sfîşiat de lucirii sîngerii, prelungi, şi în [illegible] vibraţie mută uriaşii stejari părea că se clatină. Era turnătoria uzinei, locul lui de muncă, mirosind a zgură şi a argilă amestecată cu apă. Îşi făcuse ucenicia modelînd forme apoi, după ce urmase o şcoală de calificare, trecuse la cuptoare.

Vestea a primit-o aseară cînd un om din satul lui, care venise la schimbul trei, l-a căutat acasă şi i-a spus că bătrînul căzuse lîngă scară şi că va muri. Îşi aminti deodată casa părintească, treptele de piatră pe care urcai în cerdacul nu prea înalt cu streşinile largi de şindrilă; mîncată de ploi şindrila se crăpase şi stătea zbîrlită pe casă ca solzii unui peşte aruncat la mal. Nu mai fusese de mult acasă. Bătrînul venea des, ca şi cum în felul ăsta voia cu tot dinadinsul să-l ţină departe, ascunzînd ca pe o ruşine faptul că-şi adusese în gospodărie o femeie mult mai tînără decît el. Îi venea să rîdă de sfiala bătrînului, era doar stăpîn pe viaţa lui şi n-ar fi trebuit să-l judece oamenii. Dar sora şi fratele mai mare nu i-au mai trecut pragul, era ruşinos — ziceau ei — ca un om cu un picior în groapă să spurce amintirea mamei culcîndu-se cu altă muiere în patul în care se născuseră ei. Dar el ştia bine că n-o făceau în numele unor principii morale înalte ci pur şi simplu din lăcomie: bătrînul fusese sondor şi avea o pensie mare. Or, femeia asta o mînca banii ţinîndu-i de urît.

Bătrînul va muri, asta e sigur. Nu zăcuse niciodată în toată viaţa lui şi trupul uscat, vînos, îi era plin de neastîmpăr. A căzut ca şi cum cineva l-ar fi retezat dintr-o singură lovitură. Şi vestea venise tîrziu, cînd cei din pavilionul administrativ plecaseră de mult şi el nu putea să liberează a doua zi fără să ştie cine-l va înlocui. Măcar de-ar apuca să-l vadă încă în viaţă. [illegible]

[illegible]

„C-aşa-i [illegible]
Una moarte... alta [illegible]"

[illegible]

— Să ai grijă de tine, rîse el. Eu nu ştiu cînd am să mă-ntorc.

— N-ar fi mai bine s-o chem pe maica, să stea cu mine cîteva zile?

— Cheam-o! Dacă află că nu sînt aici, sigur n-o să vină.

El începu să rîdă. Vechea poveste: mama [illegible] şi cu [illegible] măcar cu inginer dar ea se măritase cu un muncitor. O, şi cît nu mai bătut-o în cap să-l lase! Nici măcar ca bărbat nu era prea frumos: palmele-alea mari şi aspre cu două degete strivite — noroc că erau la mîna stîngă — pieptul prea lat, genunchii osoşi şi picioarele buturănoase. Dar ea nu-l vedea aşa, îi era drag şi nu s-ar fi despărţit de el nici moartă. „Moartă", repetă în gînd privindu-l cum se chinuia să-şi lege şireturile la pantofi. Iată că

mihai nicolae

iarba

moartea bătea şi la uşa lor; adevărat, era de aşteptat, dar...

— Şi crezi că nu se mai poate face nimic? Nu e mai bine să-l internezi la spital?

— Nu ştiu, pînă nu ajung acolo nu ştiu ce-o să fie.

O îmbrăţişă cu grijă dar ea îl strînse tare încolăcindu-i gîtul cu braţele şi lipindu-şi fruntea de pieptul lui.

Răsuflă adînc în timp ce cobora scările de mozaic vechi ale pavilionului administrativ. Inginerul-şef îi aprobase trei zile concediu, nu fără să strîmbe din nas şi să-l facă să înţeleagă cîtă răspundere apasă pe umerii lui laţi, moi, încărcaţi de grăsime. Pe ceafa roşie şuviţele de păr cărunt străluceau şi mîinile umede, galbene, cu unghiile sidefii ţinuseră îndelung hîrtia între degetele tremurînd uşor înainte de a o semna.

Uzina avea cîteva mii de muncitori, cei mai mulţi navetişti. Locuiau în satele din jur şi cînd sirena suna ieşirea din schimb curtea autobazei împrejmuită cu un gard înalt de plăci de ciment se umplea de vuiet. Dar cursele de dimineaţă erau pe jumătate goale şi el îşi găsi un loc în faţă, chiar în spatele şoferului. Puse alături sacoşa încărcată cu cumpărături şi aşteptă. Şoferul întîrzia undeva, călătorii moţăiau ascunzîndu-şi feţele obosite în umbra perdelelor albastre. O pereche tînără se aşezase chiar în spatele lui şi femeia adormise cu capul pe umărul bărbatului.

Şoferul urcă cu zgomot aruncînd în caseta de lîngă volan nişte piese mărunte, pline de ulei; îşi şterse mîinile, ambală motorul şi autobuzul lunecă greu spre poartă. Soarele răsărise deasupra griului înalt, cutreierat de un freamăt galben pe care pluteau neclintiţi macii roşii. Dincolo de lan, o instalaţie de foraj sclipea în soare tăind orizontul în două. Dar ochii lui nu priveau departe decît o clipă, ceea ce-l fascina era iarba care curgea în stînga lui, dincolo de şanţul plin cu ochiuri prelungi de apă întunecată, iarba crudă, arsă de soare, forfotind de gîngănii. Şi închise ochii adormindu-şi iar amintirea [illegible] urcînd în cerul aproape alb de dogoare; simţi setea care-i crapă buzele şi dorinţa sfîşietoare de a ajunge cît mai curînd la fîntîna umbrită de răcoarea frământătoare a celor trei mesteceni. Bătrînul va muri, repetă din suflet aceste amintiri şi ducîndu-le cu el. Sub pleoape ochii i se umplură de lacrimi silindu-l să-şi aplece fruntea ca nimeni să nu-l vadă plîngînd.

Se opri deodată în faţa treptelor de piatră căutînd petele de sînge. Dar nu se vedea nimic şi de pe zăbrele atîrnau în ghivecele lor de pămînt garoafele roşii. Urcă şi trecu pragul cu uşa dată de perete. Mirosea a var vechi şi a lemn răscopt; a doua uşă, spre odaia din faţă era şi ea dată de perete. Prin ferestrele cu perdelele lăsate lumina dulce curgea pe duşumea desenînd prelung umbra ornamentelor şi dantela diafană a frunzelor de iederă [illegible] pe

pervaz. Nimic nu se schimbase, timpul încremenise lucrurile în lumina de chihlimbar.

Patul se afla lîngă peretele din fund, în umbră. Văzu trupul întins al tatălui său sub macatul roşu şi pe scaun, la căpătîiul lui, stînd dreaptă, cu mîinile în poală, femeia. Ea îl privi cu ochii mari şi spuse pieziş, către perna pe care se odihnea îngropat adînc capul bătrînului.

— A venit fi-tu, Ion, nu vrei să-l vezi?

Bătrînul rămase nemişcat. Pe măsuţa joasă de lîngă pat erau două portocale şi într-un pahar ardea o lumînare.

Dimineaţa s-a scurs în linişte şi abia după prînz bătrînul se trezi din leşin încercînd să-şi ridice capul din perne. Vinele gîtului i s-au întins să plesnească, ochii larg deschişi încercau să vadă ceva spre uşă şi doar atunci, cînd Ion se aplecă mult deasupra lui silindu-l să se liniştească el zîmbi şi buzele uscate şoptiră ceva. Fiul căută mîna tatălui şi degetele lor se încleştară. Stătea aplecat deasupra ochilor care se umpleau de ceaţă, ale căror lumini înghiţeau încet, privind ţintă, undeva departe, dincolo de viaţă.

Femeia se uita la el înlemnită pe scaun, cu mîinile în poale. Nu-i dăduse o lacrimă dar întreaga ei fiinţă însemna durere. Ceva mai tîrziu, se ridică, puse o palmă pe umărul bărbatului tînăr aplecat mereu deasupra trupului nemişcat şi-l sili să se aşeze.

— S-a stins, zise ea. N-are rost să te chinui.

El înţelese, îşi desprinse mîna dintre degetele încleştate ale mortului şi ieşi. Coborî treptele, se duse în spatele coşarului pustiu apoi, aşezat pe un butuc descojit, lucios, îşi prinse tîmplele în palme şi cu coatele pe genunchi închise ochii.

Toată după-amiaza a trecut aşa; auzea forfota bătrînelor şi zăngănitul copăii de tablă în care au scăldat mortul. Aerul se umplu de fum fiindcă încălziseră apa pe pirostii în mijlocul curţii. Spre seară, o maşină mică opri în drum, porţile scîrţîiră în balamalele ruginite şi mirosul de benzină arsă pluti albastru pînă la el. Erau ceilalţi, fratele mai mare şi sora. Nu le ieşi în întîmpinare, rămase mai departe nemişcat, ca şi cum lemnul şi-ar fi strecurat pe nesimţite rădăcinile pierdute în carnea lui. Simţea mirosul de bălegar vechi şi toată copilăria lui se trezi, nesfîrşitele zile de vară fierbinte cînd se ducea cu viţele la grădină, căpşunile sălbatice înmiresmînd iarba din răzoare şi din nou imaginea bătrînului, atunci bărbat în puterea vîrstei, subţire şi vînos, cu pumnii mari înfipţi în oasele subţiri ale braţelor înfăşurate în sforile muşchilor. Plînsul urca în el şi se ridică clătinîndu-se. Chiar în faţă, la colţul grajdului, mărul dulce atît de bătrîn că mai rămăsese din el doar o scorbură cu trei craci aproape uscaţi, avea încă mere, galbene, aproape stafidite, în care viespile săpaseră găuri adînci. Luă un harac de sub streaşină şi scutură cîteva. Erau atît de dulci că gura i se umplu toată de mierea lor. Şi muşcînd din măr, ca şi cum nimic nu s-ar fi întîmplat, trecu prin faţa oamenilor adunaţi pentru priveghi,

vasile smărăndescu

Secundă mozartiană

Cînd apa la Helbrun în bălţi se-nlioară
Prin orga de rocă spre cîntec de seară
În Alpi rumeneşte un grai de cleştar
Ce lunecă-n lume prin vreme stelar.

Şi-un flaut de Mozart ce-avea să se-nrame
În cosmice forţe cu aştri-mpreună
Cu zodii-mpletite în albe marame
Respiră eternul pe braţe de lună.

Rîurile

Rîurile se împlinesc
în vale –
dar cu apă
din deal.

Ritual

Mi-am strîns gîndurile –
ambasadorii mei
trimişi întru cunoaşterea adevărului.
Le-am mai spălat o dată
la izvorul griului
şi le-am limpezit
în azurul cerului de-acasă.
Altfel
ar fi fost cît pe-aci
să se rătăcească.

teatru

t

Actori de mîine

Studioul de teatru al „institutului", cum prescurtăm de la o vreme I.A.T.C.-ul, şi-a deschis stagiunea cu tradiţionalul recital al „bobocilor", al studenţilor din primii ani. Deschiderea a fost într-adevăr festivă, datorită îngrijirii cu care această primă vedere a viitorilor actori — un musical — a fost pregătită de Laurenţiu Azimioară.

Musicalul — strălucit reprezentat pe scena românească de trupa Teatrului Tineretului din Piatra Neamţ prin **Nevestele vesele din Windsor**, un Shakespeare regizat de Alexandru Tocilescu, cîntat de Nicu Alifantis, desenat de François Pamfil — rămîne o dificilă formulă contemporană, o piatră de încercare pentru toţi actorii şi regizorii; la Studioul studenţesc, **Mascarada tragică** este titlul unui musical reuşit, original, captivant.

În primul rînd, textul („libretul"): Ada d'Albon a extras din opera lui Caragiale, N. D. Cocea, Coşbuc şi alţi cunoscuţi autori, fragmente legate de evenimentele anului 1907, organizînd un colaj literar cu înfăţişare reporterească, narativ într-o anumită măsură, articulat pe o dură antiteză, ţărani şi exploatatori. Am avut astfel prilejul să constatăm, încă o dată, vigoarea, eternitatea verbului clasic, puterea sa de a vorbi, cu ecou, peste veacuri.

Spectacolul a fost gîndit şi el în spiritul aceleiaşi antiteze, accentuată de Azimioară în spaţiul unei teatralităţi expresive: grupul ţărănesc — îmbrăcat de Octavian Dibrov (inspirat şi sugestiv pînă la virtuozitate în întreaga scenografie), cu lungi cămeşoaie de sac ca nişte mantii voievodale — a executat un balet grav — coregraf Amelia Kreutzer — rostindu-şi dureroasele sau acuzatoarele replici din interiorul unei seninătăţi spirituale desăvîrşite, întunecată de lăcomia şi agresiunea păsărilor de pradă ce-o păstoresc: ciocoi, regalitatea, etc.

Să cităm însă şi o năzuinţă: [illegible] dierea conacelor boiereşti este simbolizată de aprinderea unor vegetale într-o copăiţă. Efectul e incontrolabil comic. Din fericire, e unica scăpare de acest gen.

Exploatatorii sînt înfăţişaţi în desen grotesc: sub manechinul gigantic care întruchipează regele — o căruţă de circ carmelite cu genunchi goi şi coroană calpă — o liotă de bieţi susură că ţara e fericită, latră într-un dans al javrelor despre indolenţa şi starea de bine a ţăranului, pontifică şi preacurvesc energic în dosul frazelor istorice şi al armiei corupte. Negri ca ciorile, se tîrîie, se scălîmbăie, se miruie şi se îngăduie, într-o caricatură sîngeroasă, deasupra celor ce nasc cu sîngele lor, griu.

Muzica musicalului — Mihai Vîrtosu — nu e atrăgătoare, în sensul comun al cuvîntului, ci comunicativă: nu e vorba de melodii, ci de fraze muzicale a căror încărcătură artistică atinge pe alocuri frontierele aşa-numitei muzici culte, fără să le depăşească însă.

Şi acum, actorii: au dansat cu graţie adolescentină, au cîntat neaşteptat de bine şi de profesional, au recitat, mai mult sau mai puţin corect, au împlinit cu talent evident o sarcină dificilă. De, lista distribuţiei e numeroasă, cităm, cu speranţa secretă că va fi prima consemnare gazetărească a unor actori reputabili de mîine. Deci, în ordinea din caietul program: Bacu Amzulescu, Claudiu Bleonţ, Magdalena Catone, Cătălin Ciornei, Mirela Comnoiu, Margareta Cristea etc.

Radu Anton Roman

film

f

Întîlnire cu Nikita Mihalkov

Regizorul Nikita Mihalkov revine pe ecranele noastre cu un film din anii '30 — **Cinci seri** care, după **Pianina mecanică**, după ce autorul s-a consacrat ca unul din marii regizori ai epocii noastre, este necesar pentru înţelegerea evoluţiei sale (Dacă poate fi vorba de „înţelegere" în cazul unui regizor a cărui creaţie se refuză unei simple descrieri, aşa cum toate marile opere au în cele din urmă un miez inaccesibil spiritului critic, faţă de care orice definiţie se dovedeşte a fi nemulţumitoare şi aproximativă). Între filmele lui Mihalkov, **Cinci seri** este cel mai atent la lumea imediată — lumea în mişcare pe care veacul nu a încremenit-o încă în ipostaze şi caractere — şi efortul de cunoaştere merge pînă acolo încît regizorul se închide cu personajele sale între patru pereţi, urmărindu-le în fiecare gest, în fiecare tăcere uşoarele mişcări sufleteşti, încercînd să afle şi ceea ce cuvîntul, sau fabula cu morala sa nu pot exprima. Această luptă cu inexprimabilul, cu inefabilul naturii umane este semnul unei generozităţi pe care o au numai marii creatori, fără pretenţia absurdă a tutelei morale, a suficienţei atotştiutoare. Mihalkov ştie să-şi lase personajele învăluite într-o penumbră de necunoscut, de imprevizibil, lăsînd astfel viaţa în drepturile sale integrale, fără să o constrîngă să intre în definiţii şi tipare.

Povestea din **Cinci seri** este aceea a unui om care, la vîrsta maturităţii, se întoarce pe neaşteptate la fata pe care a iubit-o înainte de război. Unde a rătăcit pînă acum şi de ce se întoarce abia după atîţia ani? Se poate bănui că n-a îndrăznit să o facă, nemulţumit de sine însuşi: se poate bănui că ar fi vrut să apară în faţa ei ca un om realizat, împlinit în idealurile sale dar, cum aşa ceva nu s-a întîmplat, vine doar ca un vizitator, pentru cîteva zile... Decenţa sentimentelor, dramatismul abia sugerat al faptelor, al întîlnirii celor doi, refuzul vădit al trăirilor patetice, teatrale, al efectelor lacrimogene cu „cîrlig" la public, impresionează. Decenţa actului de cunoaştere artistică este terenul comun pe care se întîlnesc marii creatori şi încă de la acest film Nikita Mihalkov se înscrie printre ei, secondat de doi actori excepţionali — Ludmila Gurcenko şi Stanislav Liubşin. Deocamdată, Mihalkov inventariază pînă la detaliu obiectele dintr-o cameră într-un panoramic lent, fără sfîrşit parcă — o privire care stăruie, care insistă să descopere măcar aici ceea ce oamenii nu reuşesc să exprime. Ceea ce aici încearcă să fie un diagnostic pus cu respect pentru integritatea fiinţei umane, se va transforma în **Pianina mecanică** într-o adevărată operaţie chirurgicală. Pentru Nikita Mihalkov fiecare film este doar un moment mărturisit publicului dintr-o permanentă frămîntare şi întîlnirea cu el este o bucurie care ne întăreşte încrederea noastră în puterea creaţiei.

Nicolae Mateescu

televiziune

tv

Spectacolul lumii

Acum, cînd în sfîrşit a nins şi în oraşele noastre, reamintindu-ne şi nouă că, totuşi, unei ierni adevărate nu-i poate lipsi zăpada, chiar dacă aceasta ne întîrzie drumurile. Acum, cînd în fiecare zi ţi se pare că este mai frig decît cea dinainte, iar florile aproape au dispărut din florării, odată cu sărbătorile noului an. Acum, cînd prietenii adevăraţi îţi sînt căciula, cojocul şi mănuşile, iar neadevăraţii pantofii. Acum, în acest decor de grafician în care albul pare despărţit cu rigla de negru, stăm la urma urmei mai mult pe acasă seara şi, implicit, în faţa televizorului, numărînd semnele bune de început de an, dar şi pe acelea din anul care a trecut şi pe care, dintr-un motiv sau altul, nu le-am remarcat la vreme. Astfel, o emisiune bună, dar modestă prin programarea sa, este aceea dedicată unor mari înaintaşi ai noştri. „Ion Creangă şi lumea lui" a fost în această privinţă exemplară atît prin comentariul subtil, pertinent şi atît de apropiat de esenţa artei marelui povestitor al lui Paul Anghel, cît şi prin imaginile care l-au ilustrat. Desigur că, în privinţa acestora din urmă, unii ar putea să conteste „balansul" prea accentuat al aparatului de filmat, acuzînd operatorul de experiment gratuit. Noi credem încă că şi în asemenea emisiuni „clasice", care se vor solide şi cuminţi, se poate căuta, dacă nu chiar inova, o altă expresie decît cea cu care ne-am obişnuit. Aşa cum acceptăm interpretările personale, cu pecetea originalităţii ale comentatorului unei opere, care s-a delimitat, în cazul de faţă, ferm de ipostaza sa presupus didacticistă, tot aşa trebuie să acceptăm cu aceeaşi încredere eforturile de înnoire ale imaginii pe micul ecran în asemenea emisiuni, care nu ştirbesc la urma urmei cu nimic portretul marelui scriitor prezentat. A crede că aceste eforturi de invenţie filmică nu-şi au rostul decît în emisiunile „uşoare", reducîndu-le pe toate celelalte la „filmarea de pe piedestal", este o eroare, desigur. Realizatorii emisiunii discutate nu au făcut-o, refuzînd plictiseala unei lecţii cu diapozitive, ceea ce este foarte bine.

O altă emisiune despre care nu am scris este aceea a scriitorului Ioan Grigorescu, „Spectacolul lumii". Duminică de duminică, între filele albumului duminical (unele cam palide şi cu marginile roase de atîta întrebuinţare) răsare această filă, „scrisă şi desenată" în întregime de acest comis-voiajor de metafore, după părerea noastră intimă, cel mai bun „ochi" de vizitator al lumii, mereu incitant, dispus să ne dezvăluie nu numai locurile prin care nu am fost, ci şi sentimentele trăite de el în acele locuri. Ioan Grigorescu reuşeşte, fără s-o declare prin titlul rubricii, să realizeze într-adevăr mult invidiatul „reportaj de scriitor", ceea ce demonstrează că nu este suficient să fii scriitor (ci şi un excelent reporter) ca să faci reportaj. Între pasiunea descoperitorului de fapte relevante şi starea de improvizaţie a colaboratorului ocazional (oricît de talentat ar fi acesta în scrisul său) se fixează cele două limite, de sus şi de jos, ale „reportajului de scriitor". Ioan Grigorescu este, de aceea, prin însăşi credinţa sa veche în virtuţile reportajului, unul dintre cei mai buni realizatori ai unor astfel de emisiuni care numai în aparenţă sînt destul de uşor de făcut.

Iulian Neacşu

Sub coasă

văzu sfeșnicul cu picior de lemn în care ardea o pădure de făclii și intră în odaia din față. Totul fusese schimbat, toate scaunele din casă au fost aduse și puse pe mai multe rînduri, pînă și străvechiul scaun cu picioare scurte și cu gaura din mijloc în care mama înfigea vîrtelnița cînd depăna cănurile de lînă. Nu spuse nimic și soră-sa, grasă, cu peruca ei neagră care-i acoperea puful cenușiu de pe țeastă, era îmbrăcată în doliu, cu vălul străveziu acoperindu-i fața buhăită. Fratele lui se așezase la picioarele patului în timp ce ea mîngîia cu degetele groase încărcate de inele scumpe fața bătrînului. Niciodată nu îndrăznise să facă asta în viață și acum plîngea horcăind cu gura umedă și balele subțiri picau pe fața încremenită. Obrajii roșii ai fratelui mai mare luceau în umbra clătinată de pîlpîitul făcliilor și ochii lui miopi, în spatele lentilelor groase priveau cu un fel de mirare tîmpla. Desigur, înainte de a veni aici, băuse două-trei pahare de coniac să poată face față durerii. Cei doi nu stătuseră niciodată prea mult pe lîngă casă; el urmase o școală pomicolă apoi, deși era destul de nătîng, ajunsese contabil șef la o fermă; ea trecuse prin multe meserii pînă cînd a intrat chelneriță la un restaurant, au trecut-o apoi la bar și în cîțiva ani și-a cumpărat apartament, după asta mașină... Era nemăritată și trăia cu indivizi tineri, fără căpătîi, pe care ea singură știe de unde-i aduna. Și tocmai ea, muierea desfrînată, îi reproșase bătrînului că adusese în casă pe cineva cu care să-și împartă singurătatea.

Văzîndu-l intrînd, ea se ridică, îndreptă o lumînare care se îndoise în sfeșnicul de la căpătîiul mortului, îl luă de braț și-l sili să iasă.

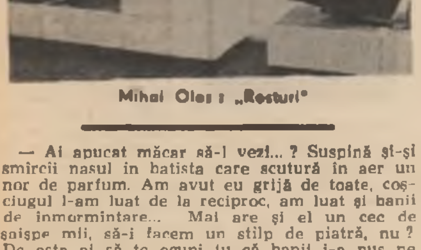

Mihai Oleș: „Resturi"

— Ai apucat măcar să-l vezi...? Suspină și-și smirci nasul în batista care scutură în aer un nor de parfum. Am avut eu grijă de toate, coșciugul l-am luat de la reciproc, am luat și banii de înmormîntare... Mai are și el un cec de șaișpe mii, să-i facem un stîlp de piatră, nu? De asta ai să te ocupi tu că banii i-a pus pe numele tău. Să facem ce trebuie, să nu ne rîdă lumea...

El o privea în ochi întrebîndu-se cum de s-a schimbat atît. Fusese o fată greoaie, muncitoare, o fire închisă și mereu ursuză. Și iat-o acum, înfășurată în mătăsurile ei de doliu, cu inelele grele de aur în degete, cu cerceii scumpi scăpărînd în sfîrcurile prea mari ale urechilor, sub buclele perucii parfumate.

— Tu ce zici, spuse el apăsat, nu trebuie să ținem seama mai întîi de dorința lui?

— Da, dacă tu știi care a fost ultima lui dorință...

— Știu! șopti el apăsat: cecul de șaișpe mii trebuie să i-l dau femeii care s-a chinuit cu el.

Ochii i se făcură galbeni de furie, toată fierea i se urcase în ei. Șuieră cu fălcile încleștate:

— Dacă ai de gînd să faci asta, n-ai decît! Pînă cînd tata n-o să fie în pămînt să ne purtăm ca și cum nimic nu s-ar fi întîmplat. Da după aia să știi că nu vreau să mai știu de tine ș-o să te fac eu să mă cunoști. Mă crezi proasta satului, nu? Ți-arăt eu, n-ai grijă.

Ion nu mai intră în casă. Se duse în bucătăria de vară unde era un pat, luă pătura de pe el și se urcă în podul coșarului. Știa că într-un colț bătrînul punea iarba crudă la uscat. Întinse pătura, își scoase pantalonii și cămașa pe care le atîrnă în grinda de deasupra capului și se întinse cu fața-n sus: mirosea a praf vechi, a lemn tocat de cari, mirosea a pămînt încins de soare și mai ales a iarbă cosită de curînd. Prin spărturile dintre șindrile vedea cerul lăptos, adînc, cu stelele care clipeau undeva, foarte departe. Era negura subțire din nainte de răsăritul lunii. Auzea sub el murmurul oamenilor și vedea pe jumătatea de sus a peretelui din față pîlpîitul roșu al făcliilor.

Sicriul fusese așezat pe două mese puse cap la cap. Era mult prea mare și trupul bătrînului se topise parcă între scîndurile îmbrăcate în pînză, sub maldărul de flori care-l acopereau lăsînd să se vadă doar mîinile de ceară cu degetele împreunate între care lumînarea ardea picurînd. Două coroane mari, de garoafe roșii, erau rezemate de perete și pe fîșiile de hîrtie creponată licăreau stins cuvintele scrise cu bronz. Nici acum Ion nu zăbovi prea mult lîngă mort. Vedea că e de prisos, că sora lui orînduise totul și aștepta aproape cu nerăbdare ca întreaga poveste să ia odată sfîrșit. Pe cine înșelau ei? Datina nu făcea decît să acopere gîndurile meschine, spectacolul ar fi fost de-adreptul caraghios dacă n-ar fi existat acest teribil element de decor, trupul bărbatului bătrîn înțepenit acolo, sub florile care începuseră să miroasă a mlaștină sau poate că mortul, pe căldura asta, începuse să putrezească.

Și această a doua zi trecu pe nesimțite, odăile și curtea se umplură de izul pătrunzător al sarmalelor, în curte, pe pirostrii, fierbea acum un tuci uriaș plin cu varză tocată.

Fratele mai mare împărțea tuturcra covrigi și le dădea să bea cîte un pahar de vin. Butoiul din beci fusese golit în sticle și, în noaptea care trecuse, sora avusese timp să umple două bidoane și să le ascundă în portbagajul mașinii înfășurate într-o scoarță de lînă.

A doua noapte Ion se culcă tot în podul cu fîn și cînd se trezi în zori văzu norii negri înghițind cerul spre miazănoapte: urcau ca și cum ar fi crescut din pămînt, grei, amenințători, plini de răcoare.

A fost adusă o căruță cu cai încărcată cu mari crengi de brad. Au bătut scînduri, au împodobit roțile legînd ramurile cu sîrmă. Toate acestea le-a făcut Ion, cu un fel de ușurare că putea fi de folos. Zăpușeala creștea, ceva greu ca plumbul le apăsa creierii aveau ochii tulburi de nesomn și de presimțirea furtunii. Se făcuse aproape nouă, cerul se întunecase de la o zare la alta, bubuiră adînc, îndepărtat, norii și fulgerele țîșniră în adîncul vînăt de deasupra uriașilor ulmi neclintiți. Și deodată începu să plouă, mai întîi picături mari care împroșcară lespezile din curte și acoperișul casei cu un răpăit de grindină. Apoi fără veste norii s-au rupt, nesfîrșite pînze de apă măturară satul de la un cap la altul, încingîndu-l. Șanțurile se umplură cu apă galbenă, murdară, pe care pluteau mari pecingini de gunoaie uscate. Și se dezlănțui vîntul care sfîșie perdelele ploii, le purtă departe spre miazăzi pînă cînd totul se liniști. Amintirea ploii n-a rămas decît în carnea umedă a țărînii în care descătușase toate miresmele lumii; iar în ceața fierbinte, crud-albastră, a ploii ce se îndepărta auziră cocoșii ca și cum ar fi cîntat în fundul pămîntului.

Veni preotul, cu o uriașă umbrelă neagră, încălțat cu cizme de cauciuc, galbene. Era tînăr, cu ochi bulbucați de țap și țăcălie bălaie, rară; obrazul vînăt, buzele de iască îl arătau a fi om rău, viclean și lacom. Dascălul, un bătrînel aproape surd, dădea răspunsurile anapoda și zăngănea cădelnița să scuture cărbunii aprinși de sub tămîie.

Cortegiul ieși din curte după ce patru bărbați scoaseră sicriul din casă așezîndu-l pe tronul căruții. Caii mergeau la pas; nu se auzea nimeni plîngînd decît femeia cu perucă și cercei de aur suspina sprijinindu-se cu o mînă de muchea coșciugului. Ion se întoarse și văzu în urmă lume multă, mai ales bărbați, și printre ei femeia încă tînără, cu fața aspră, cu basmaua neagră care-i acoperea gura. Rămase în urmă și o luă de braț. Ea nu se împotrivi, îl privi scurt, cu ochii umezi.

Și cînd totul se sfîrși, cînd sicriul fu coborît în groapa pe jumătate plină cu apa, Ion se depărtă în umbra iasomiilor din cimitir și ieși singur pe poartă. Puțin îi păsa de vorbele lumii, el știa că acum nu va mai auzi niciodată glasul tatălui la ușa lui, că nu-l va mai privi cum se dezbracă să se vîre cu grijă în așternutul scrobit și să ciulească urechea la toate zgomotele care veneau de dincolo de pereți. „Nu știu mă băiete, zicea el, cum ați fi stînd voi în colivia asta". Dar îi plăcea să rămînă ceasuri întregi în baie și seara ieșea în balcon și se uita cu lăcomie la forfota străzii.

Soarele umpluse tot cerul de lumini, iarba mustea de apă, totul era plin de viață. Și ridicînd ochii văzu drept în fața lui drumul străvechi cu priporul tăiat în humă arsă, urcînd spre apele albastre. Se văzu pe el acolo, în zare, cu o pălărie neagră umbrindu-i ceafa, cu coasa pe umăr fulgerînd scurt, cu totul din corn de bou în care lovea sec, la fiecare pas, gresia. Și în urma lui urca un copil ducînd donița cu apă. Se opri, încremenit: da, asta era! Va avea un fiu, un flăcău zdravăn, și-l va lua la coasă cu el, și-l va mîna să-i aducă apă din fîntîna de sub mesteceni. „Aici odihnește în veci Ion..." pe el, care plecase din sat și-și schimbase viața tot Ion îl chema... iar numele feciorului lui tot Ion va fi... Așa, ca numele să nu se piardă.

carolina ilica

E ușor să scrii despre ploaie

E ușor să scrii despre ploaie:
Cu degete amăgitoare
Îți face semn din zare să te joci
Cu ea de-a risipirea.

E ușor să scrii despre copilărie:
Cînd herghelii de cai sărută iarba
În satul tău natal și visu-acesta
Revine-aproape-n fiecare noapte

E ușor să scrii despre dragoste:
Destul să-ți spună numele iubitul
Și altfel respiri dintr-o dată.

Dar despre Patrie să scrii e greu.
Cuvintele trebuie alese pe măsura simțirii;
O, nici banale, nici lingușitoare,
Păstrînd în ele lauda cea sfîntă
Ce se cuvine mamelor și casei
În care ai văzut întîi lumina;
Ce se cuvine marilor strămoși
Privind spre fapta noastră din veșnicia lor.

Da, despre patrie să scrii e greu.
Și uneori mă-ntreb de știu destul
Să prețuiesc aceste vremi de pace.

Honey, Honey

Trăind lîngă cer, pe muntele vînăt,
Sălbăticiune a tinereții;
Uragan – răsuflarea,
Labă de urs – mîna ta:
Apusă cînd mîngîie.

Soare brutal peste roua fragilă,
Mă dezmierzi:
Honey,
Honey...
Ah, în curînd, pe muntele vînăt
Vîntul îți va acoperi urmele!
Ah, către seară, rătăcit în zăpadă,
Or să te sfîșie lupii!

Poemul neinspirat

se dedică poetului Adam Puslojic

Lilium candidum, crin alb, otrăvitor,
De ce răsari în fiecare noapte
Sub tîmpla mea?
Ah, pernă fără pată!
Imaculată chemare în somnul
fără sfîrșit!
Dar eu visez brîndușii pîlpîitoare,
Etherice: un cîmp de lumînări
Cu movuri transparente și neliniștitoare.

Lilium candidum, crin alb, strălucitor,
Nu vezi că nu mi-ești drag?
Nu vezi? nu pot muri lîngă tine.

Menglod

De ce mă dușmănești, strîngătoare Menglod?

În brățările tale nu mi-am înlănțuit gleznele.
În inelele tale nu mi-am umilit degetele.
În colierele tale nu m-am înjugat.

Părul tău
are mai mult aur
decît toți cerceii tăi.

De ce mă pizmuiești, încruntată Menglod?

Nimic din ce iubești n-am rîvnit.
Eu doar: ți-am dat o altă soartă –
O altă viață: a a doua viață.

Mai mult de-atît nici zeii nu pot face.

Cel care doarme-n patul de alături

Cel care doarme-n patul de alături,
Ținînd pe pieptul cald o pernă mică;
Ah, răsuflarea lui! Cu răsuflarea
O dată o coboară, o dată o ridică.

El poate că visează cum că ține
Pe inimă un creștet de fetiță
Dorită îndelung, de-a tinerețe,
Cu păr de aur, de pistrui pestriță.

El poate că visează cum că duce
Pe suflet, ca pe-o apă sfîntă-o arcă
În care doarme trist copilăria
Și chipul mamei și al tatei parcă.

El poate că visează cum o floare
Pe pieptul lui petale negre-și lasă...
Cel care doarme-n patul de alături,
Cu altă soartă și în altă casă.

Ca mîine o să-ți scap din mînă

Ca mîine o să-ți scap din mînă.
De ziua-aceea îmi și pare rău.
În ce se va schimba surîsul tău
Cînd voi lipsi o zi, o săptămînă?

Cînd voi lipsi o lună și un an
Și-o viață-ntreagă de atunci-nainte?
Moștenitoare o să-ți las cuvinte
Sfios de triste ca un prunc orfan.

De toate însă omul se desparte.
Murim de-atîtea ori pînă la moarte
La sărbători, la toamne, la nimicuri...

Auzi afară? Picuri, picuri, picuri...

gabriel iuga

În urmă deșertul

Să fie-n urmă deșertul
cerul în urmă rezemat în tăcere
ca tristețea în sufletul copilului
cînd iarba nu mai crește niciodată
pe locul ars de flăcările ei

pămîntul dintre noi înghite spații
ca foamea-n pîntecul lăcustei
atît de-ndepărtat te-asemeni ție
cum fluviu-n mare nu se mai cunoaște
decît după mirosul cărnii lui

Un lac sălciu e luna

Un lac sălciu e luna
fără nuferi
cu oase de pești fosforescenți
cu umbra mea plimbîndu-se alene
prin roșiile ferigi lucind de viermi

un lac sălciu, o-ndepărtare rece
prin care înghețăm două statui
iubită, prinde-ți pămîntul la ureche
și-n ierburi grase, desveliți de noapte
să ne iubim frumoși în slava lui

iubită, prinde-ți pletele cu sălcii
un vînt bogat să sufle dinspre ploi
să ne jurăm credință ascunși în nuferi
și să uităm de luna dintre noi

Sunet alb

Fiul meu a plecat prin grădini
nici pîine mi-a zis nu atinge
sunt eu cel dus în neunde
departe de cerul de sticlă
a plecat fiul meu printre munți
nici sete de-ți este nu bea
apa e poate covorul de sînge
adîncă fîntînă în carne
lumină bolînd ca un cîine
rămii și așteaptă noiembrie
cînd fete se-ntorc de prin crîng
din bruma de sare din drum
sunt poate pe sînt salbă verde

descîntă-mi atunci la ureche
covoare de pîine și fum

gabriel chifu

Cîteva din cele 704 feluri de ploi

Descrise în cataloage riguroase distingem
704 feluri de ploi. De pildă:

Ploaia tristeții. Ea era căderea
unei mări zdrențuite, ruinate. Asemenea
unui magnet atrăgea sentimentele vechi,
amintirile dureroase. Atunci mai ales
cei singuri se dezintegrau de melancolie.

Ploaia metafizică. Stropii ei căzînd
reproduceau limpede ca o bandă de
magnetofon
vocile pline de promisiuni, rugăciunile,
dar și risetele, clinchetul paharelor,
ah-urile de
plăcere ale unor popoare din alte ceruri.

Ploaia titanică. Fiecare strop al său
era înfricoșător, părea un mistreț
și conținea concentrată apă cît un fluviu.
De atîta ploaie stejarii se transformau
în alge, iar vulturii în pești.

Ploaia supra vitală. Atinși de această ploaie
morții ieșeau din pămînt înzdrăveniți,
atins de această ploaie
griul creștea mai repede și mai sus
decît zborul spre slăvi al șoimului.

Aparate electrice pentru uz cotidian

Aveam un radiou
la care ascultam seara de seară
vuietul unei mări

Aveam un aparat de fotografiat
cu care reușeam să pozez clar
inefabilul

Aveam un computer
cu care calculam relația de transformare
a unei femei frumoase în notă muzicală

Aveam un telefon
la care formînd diferite numere
îmi răspundeau diferite
vîrste de-ale mele, din trecut sau din viitor

Icaronul

Iată cum am „construit" icaronul,
neasemuitul meu aparat de zbor:

Am amestecat penele unui vultur
care nu a atins niciodată pămîntul,
cu sîngele unui condor
care nu s-a oprit niciodată din zbor.
Apoi am turnat uraniu,
Pasta omogenă obținută am lăsat-o
sub razele lunii
pînă a absorbit atîta lumină
cam cît e rezerva unui astru.
Pe urmă s-a comprimat de la sine
rezultînd o capsulă jucăușă
aidoma unei grămăjoare de mercur.
Pe aceasta ca pe o sămînță am îngropat-o.
Doi ani am udat locul.
În al treilea an sămînța a dat rod:
a înflorit, a crescut, s-a copt.

După cum răsărise și după vrej aducea
a plantă.
După aripile argintii pe care le deschidea
la un semn al meu aducea a pasăre.
Semăna și cu un nor.
Însă nimic din toate acestea nu era.
Ci un icaron, un aparat neasemuit de zbor.

El nu funcționa nici cu benzină
ca elicopterul, nici cu hrană ca plantele
ori vulturii.
El folosea drept combustibil verbele
pe care le înghițea cu lăcomie de cum
le rosteam. Energia unui verb
(ca o baterie electrică!) era suficientă
pentru un zbor pînă în orașul vestit
Don Quijote
și înapoi.

---

radio

Și divertismentul?

Aveam în gînd, dar, mai ales, pe hîrtie, pentru această cronică perle lingvistice ale comentatorilor de fotbal și ale textierilor noștri (noțiunea atît de controversată „text" și-a găsit și aici precursori în muzica ușoară românească stabilind că tot ceea ce nu este poezie dar nici proză, adică tot ceea ce este de la-la-la-la sau lă-lă-it să se cheme text). Cum un articol din „Presa noastră" se ocupă pe larg de această problemă — și aș fi lipsit de umor să reiau frumoasele expresii „Șoarece se află singur cu poarta goală, doar cu portarul în față" sau „Final de partidă la Buzău, după 45 de minute scorul este..." — mi-am propus să aduc în discuție o chestiune foarte serioasă — divertismentul. Vreau să spun că radioul este o instituție foarte serioasă. Este atît de serioasă încît riscă să cadă în păcatul academismului: numai după ce totul este validat, impus — gata-gata să fie osificat — trece și de furcile caudine ale radioului. Adică — umorul este atît de educativ încît te duce cu gîndul la un eseu, muzica (îndeosebi șlagărele) continuă să fie cea de acum 15—20 de ani, emisiunile-spectacol s-au pierdut demult pe drum. Să luăm un caz concret. Uitîndu-și de obligațiile de început de an cronicarul a lipsit de la datorie vreo 10 zile — nu a mai vrut să știe de ziare, de televizor, de radio, dedicîndu-se cu totul urmăririi și îndrumării primilor pași ai băiețelului său. Deschizînd programul radio — după această perioadă — a găsit imediat (refuzînd o premieră teatrală radiofonică, o emisiune de versuri ș.a.) ceea ce-și dorea: o emisiune retrospectivă de muzică intitulată „Acestea au fost preferințele dumneavoastră". Mă gîndeam — ca tot omul — că redactorul s-o fi gîndit la preferințele noastre din 1979. Nici vorbă de așa ceva. Am ascultat vreme de jumătate de ceas melodii vechi, vechi, vechi — de-ți părea, dintr-un moment în altul, că vei auzi hîrșîitul benzii mai tare decît muzica.

Cu ce-om fi greșit noi, păcătoșii de radioascultători pentru a auzi tot timpul: „Cine ești tu / Pentru inima mea? Tu ești tot ce-mi doresc / Ești seninul ce-l iubesc / Cine ești tu? / Ești un cîntec de dor / Ești speranță și vis / [illegible] (citatul aparține unui „text" structurat pe o opoziție el / ea, în care el dubitativ întreabă, rugînd-o pe ea (dacă ea-și mai amintește cîte ceva) să ierte, să cheme, să uite etc.). Momentele de respiro ale radioului sînt expediate („repede că nu avem timp de lucruri neserioase"), de multe ori sînt neglijate. De ce să ne uităm tot timpul serioși, gravi, încruntați? De ce să n-avem emisiuni care să ne mai scoată din treburile noastre zilnice, să le mai uităm (că n-o fi foc!). Radioul trebuie să fie și divertisment! Trebuie să-și mai scuture ceva din aerul grav pe care și l-a luat (de parcă ar ține pe umeri toată soarta lumii) și să ne instruiască în emisiuni care să ne și placă (și pe care să nu le apreciem numai pentru că sînt la zi, sînt informate, și-au atins scopul). E o dorință a cronicarului pe 1980? Poate. Dar în mod sigur și o necesitate.

Constantin Stan

---

plastica

Caracterele distinctive (II)

În ceea ce privește SCULPTURA prezentă în aceeași expoziție municipală lucrurile nu stau întru totul diferit. Este o oarecare învălmășeală în prezentare ceea ce dă o senzație de improvizație. O dispunere mai agreabilă, marcînd anumite centre de interes, nu ar fi fost posibilă pentru că, trebuie să o spunem, spre regretul nostru, lucrări capabile a se impune, atît prin concepție cît și tehnic, sînt efectiv puține. Într-un articol intitulat **Sculptura și ideile**, prilejuit de o anterioară manifestare de același tip făceam, în cadrul acestei rubrici, anul trecut, o sumară trecere în revistă a lucrărilor ce ne reținuseră atenția prin noutatea exprimării. Iată că volens-nolens anumite nume revin.

Trebuie să-l cităm cred în primul rînd pe **George Apostu**, acest artist de excepție al cărui unic relief circular, parcă un fragment dintr-o coloană antică pe care sculptorul a început să schițeze scene abandonate la jumătatea lucrului, degajă o ciudată impresie de umanitate primitivă. Aspectul de nedesăvîrșit al reliefului circular se potrivește de minune cu ideea de rit ancestral rămas ca o amintire palpabilă, abia marcat, în piatră.

Vasile Gorduz reevaluează inteligent filonul încă nesecat al sculpturii primitive într-o siluetă redusă la esențialitate prin marcarea ostentativă a membrelor și articulațiilor astfel încît corpul uman se transformă în viziunea sa într-o ideogramă.

Pe o direcție apropiată de preocupările celor citați mai înainte se înscrie și sculptura lui **Nicolae Fleissig**. Lucrarea sa intitulată semnificativ **Antică** reprezintă două victorii cu trup de femeie și pasăre greoaie, cu aripile distruse — aluzia la timp și curgerea istoriei este străvezie — țîșnind dintr-o arhitravă a unui templu ruinat dar a cărui marmoră strălucește încă. Este o interferență de sugestii în această lucrare care ne determină să o socotim ca una din cele mai interesante realizări prezente în expoziții în ultimii ani. O lucrare de un desăvîrșit echilibru (**Nud culcat**) expune și **Aurelian Bolea**, artist ce trebuie, credem, privit cu mult mai multă atenție întrucît pe lîngă faptul că lucrează fără eroare, cu o precizie de bijutier, mai ales la scară redusă, știe să confere imaginii o emoționalitate de care arta de inspirație clasicistă duce adeseori lipsă.

Ar fi nedrept în fine să nu pomenim numele lui **Paul Vasilescu** a cărui **Maternitate** se înscrie cu volumele sale energice în spațiu marcînd expresiv tensiunea lăuntrică a formei într-un mod deja caracteristic pentru arta sculptorului.

Nu mi se pare o întîmplare faptul că, la această expoziție, lucrările de sculptură, care ni se par a ilustra o gîndire coerentă plastică, materializată în forme semnificative, își găsesc solide puncte de referință în formulări validate istoricește.

De unde se vede că noutatea poate izvori chiar și din înțelegerea și interpretarea înfăptuirilor anterioare, și nu neapărat din negarea lor.

Grigore Arbore

---

muzică

Perspect've dirijorale

Filarmonica bucureșteană și-a asumat sarcina de onoare de a oferi podiumul său, cu anume constanță, unor tineri dirijori, ori debutanți în ale dirijatului, ajunși la momentul măsurării forțelor cu un colectiv și o ambianță concertistică încărcată de impozantă memorie. S-a vorbit aici despre aparițiile lui Răzvan Cernat și Modest Cichirdan, revenindu-ne nouă acum ocazia de a vorbi despre clarinetistul convertit în șef de orchestră — Aurelian Octav Popa.

Îmi amintesc să fi fost printre primii care au încercat să vadă pe dirijorul A.O.P., prin perdeaua rezervelor cu care critica îl întîmpina pe clarinetistul de mare clasă reprofilat. Desigur că ai o oarecare strîngere de inimă cînd un interpret desăvîrșit își abjură domeniul pentru un altul. Dar este totuși aici multă noblețe și, mai ales cînd este vorba de dirijat, în care mulți se înșală crezînd că eventuala cultură oral-discografică te absolvă de orele de studiu pe care ar trebui să le consacri pentru a deveni instrumentist, transformarea unui instrumentist de elită, după mulți ani de orchestră, de văzut dirijorul din față, cum s-a spus, în șef de orchestră, oferă garanția că lucrurile sînt luate în serios. Și, în primul rînd, aceasta a fost marca distinctivă a concertului semnat de A.O.P. — seriozitatea, privirea muzicii din interior, profesionalismul, în sens larg, căci, desigur, în sens restrîns, de strictă eficiență dirijorală, experiența mai are să-și spună cuvîntul. Familiaritatea adevărată cu muzica este însă hotărîtoare, restul se dobîndește.

Programul a fost, de la bun început, un program de cunoscător. Sigur că Aurelian Octav Popa nu poartă răspunderea includerii în program a unui opus estradier, cum este Concertul nr. 5 de Paganini, cerut de violonistul bulgar Mincio Mincev spre a ne convinge de tehnica sa — de altfel sîrguincios exhibată — dar parcă voind în mod special să credem că altceva nu are. Mă gîndeam însă că doar un muzician alegea pentru prima confruntare cu Filarmonica George Enescu Simfonia a II-a de Beethoven. Nu este cea mai cuceritoare simfonie beethoveniană, nu va asigura de la sine niciodată triumful unui șef de orchestră. În schimb, conține cîteva dificultăți de detaliu, a căror rezolvare este elocventă pentru cunoscător și cu care este tentant să te măsori. Sub acest aspect, dirijorul a fost grăitor. A ales tempi alerți și i-a susținut în vervă și suplețe, a legat episoadele din punct de vedere dinamic, apoi timbral, exteriorizînd grija detaliului.

În deschiderea programului, la același nivel de atenție dirijorală, s-a cîntat lucrarea compozitorului Ulpiu Vlad **Inscripție în inimi**. Nume destul de rar pe afișe, datorită exigenței cu care își strunește neobișnuitul său talent, Ulpiu Vlad este și aici, ca și în lucrările camerale care ne sînt mai familiare, imaginativ și liric. Muzica sa se construiește prin adițiunea stărilor sonore pe care compozitorul și le desenează pentru ele însele, cu precizie, și deține apoi o tehnică sigură pentru a le realiza în orchestră. Forma se alege singură din juxtapunerea stărilor. Este o muzică de tensiune intrinsecă, circumscrisă sieși.

Costin Cazaban

CE ANUNŢĂ EDITURILE PENTRU 1980?

Restituiri literare

Editura Minerva şi-a structurat planul de apariţii pe 1980 în concordanţă cu programul şi profilul său specific, cu sarcinile majore care-i revin în procesul complex al valorificării moştenirii noastre literare. Desigur, obiectivul esenţial îl constituie permanenta readucere în circulaţie a valorilor perene ale literaturii române clasice, inclusiv din perioada interbelică, preocuparea continuă de a oferi tuturor categoriilor de cititori, îndeosebi tineretului studios, operele fundamentale ale scriitorilor din trecut în ediţii larg accesibile, de variate tipuri, şi totodată de a le facilita cunoaşterea aprofundată a fenomenului literar revolut prin studii şi exegeze de riguroasă ţinută ştiinţifică. Ne propunem, şi în acest an, să continuăm şi să îmbogăţim tipărirea ediţiilor critice care reprezintă nu numai prestigioase realizări editoriale, ci şi veritabile acte de cultură, atestînd maturitatea istoriografiei literare actuale.

Evident, e greu să enumerăm, într-un spaţiu limitat, cele aproape 120 de titluri pe care dorim să le publicăm în 1980. De aceea, vom menţiona îndeosebi pe acelea care prezintă, credem, un interes sporit.

O ediţie critică de excepţională însemnătate, aflată într-o fază tipografică avansată, este ediţia integrală a revistei **Propăşirea** din 1844, devenită rarisimă chiar în marile biblioteci, al cărei text complet va apărea facsimilat şi, paralel, transliterat în alfabet latin, într-o perfectă simetrie a paginilor şi a rîndurilor. Ediţia beneficiază de o desăvîrşită acurateţe filologică, asigurată de Mariana Costinescu şi Petre Costinescu, studiul introductiv şi aparatul critic exhaustiv fiind elaborate de Paul Cornea.

O menţiune specială merită, de asemenea, ediţia critică a **Istoriei literaturii române vechi** de N. Cartojan, îngrijită şi comentată de Dan Simonescu şi Dan Zamfirescu. Într-o fază avansată de definitivare pentru tipar se află **Istoria literaturii române** de G. Călinescu, într-o ediţie critică pregătită de Al. Piru.

Dat fiind faptul că valorificarea moştenirii literare reprezintă un proces continuu, un flux permanent, şi că tipărirea ediţiilor critice ale operelor scriitorilor clasici români necesită o suită de volume, care nu pot apărea decît eşalonate în timp, planul pe 1980 al Editurii Minerva, în această direcţie, continuă pe cele anterioare şi pregăteşte pe cele ulterioare. De aceea, în acest an, vom oferi cititorilor volume care completează ciclurile ediţiilor critice înfiinţate în anii precedenţi. Astfel, nu peste mult timp se va afla în librării volumul al XI-lea al **Operelor** lui Liviu Rebreanu, care cuprinde creaţia dramatică a scriitorului, sub îngrijirea lui N. Gheran. De asemenea, scrierile dramatice ale lui Al. Macedonski sînt incluse în volumul al VII-lea al ediţiei critice de **Opere**, îngrijit şi comentat de Elisabeta Brâncuş şi Adrian Marino. Respectîndu-se criteriul tematic şi cel cronologic, ediţia critică a operelor lui Vasile Alecsandri se continuă cu volumul al VII-lea, destinat părţii a doua a dramaturgiei scriitorului, elaborat tot de Georgeta Rădulescu-Dulgheru.

În prestigioasa colecţie „Scriitori români" vor mai apărea volumul IV **Opere** de St. O. Iosif (îngrijitor Ion Roman), care încheie această ediţie critică prin publicarea poemului **Din zile mari**, a poeziilor originale din periodice, a prozei literare şi a publicisticii scriitorului; volumul III **Opere** de Gib I. Mihăescu (îngrijitor Al. Andriescu), alcătuit din romanele **Zilele şi nopţile unui student întîrziat** şi **Donna Alba**; volumul III **Opere** de Camil Petrescu (îngrijitor Liviu Călin), prezentînd romanul **Patul lui Procust** însoţit de un bogat aparat critic de note şi variante etc.

Dintre studiile şi exegezele de istorie literară ce vor apărea în 1980 amintim îndeosebi monografia **[illegible]** de Ion Dodu Bălan, cea dintîi amplă şi obiectivă cercetare ştiinţifică a liricii poetului transilvănean, studiul de sinteză **Arca lui Noe. Eseu asupra romanului românesc** de Nicolae Manolescu, **Ecouri goetheene în cultura română** de Ion Roman.

Cu prilejul împlinirii, în 1980, a 2050 de ani de la întemeierea primului stat dac centralizat, sub conducerea lui Burebista, editura noastră va tipări ampla antologie **Carmen saeculare**, alcătuită de Vasile Netea.

De asemenea, la sărbătorirea a 100 de ani de la naşterea lui Tudor Arghezi şi Mihail Sadoveanu, vom oferi cititorilor cîteva ediţii remarcabile din opera acestor doi titani ai literaturii române, precum şi cîte un album omagial, fiecare în parte ilustrînd, prin bogate reproduceri fotografice şi comentarii adecvate, drumul vieţii şi operei lui Tudor Arghezi şi Mihail Sadoveanu. Cu acelaşi prilej, vom oferi cititorilor o ediţie de excepţie, cuprinzînd poeziile inedite ale lui Mihail Sadoveanu.

Teodor Vârgolici
Redactor şef al Editurii „Minerva".

mai reprezintă din fericire pentru nimeni un mister.

A trebuit să vină un **timp plin** ca acesta în care trăim, ca să nu mai rămînem în **stare de perplexitate** în faţa acelor **tenebre ale ignoranţei**, evocate cu atîta tristeţe de cărturarii **Şcolii ardelene**, dar şi de alţii mai tîrziu. Fenomenul este firesc fiindcă nici o cultură autentică nu stă pe loc, iar **imobilismul** în planul traducerilor este egal cu o crimă istorică.

Aşadar, de la Maurice Blanchot (**Spaţiul literar**), Georges Poulet (**Metamorfozele cercului**), J. P. Richard (**Literatură şi senzaţie**), Amado Alonso (**Materie şi formă în poezie**), pînă la **Eseişti marxişti americani**, **Antologie de texte ale formaliştilor ruşi**, drumul imaginii şi imaginarului în istoria criticii rămîne mereu deschis.

În acest drum atît de sinuos a venit şi rîndul scrierilor lui Freud despre literatură, relaţia dintre psihanaliză şi critică urmînd a fi demonstrată şi prin alte studii mai noi.

Criticul român de literatură străină şi-a obţinut şi el un statut specific în epoca noastră. Cărţile lui Andrei Pleşu despre **Pitoresc şi melancolie** şi ale lui Florin Manolescu despre **Literatura S. F.** sînt o elocventă dovadă în acest sens.

Şi dacă Horia Lovinescu este un nume cunoscut în dramaturgia noastră, monografia sa despre Rembrandt, scrisă în tinereţe, a fost o fericită surpriză pentru editor şi sperăm să fie şi pentru public.

Începem anul bine, nădăjduim să fie aşa pînă la capăt, chiar dacă uneori ne este foarte greu, ba cu una, ba cu alta.

Romul Munteanu
Directorul Editurii „Univers"

Selecţie valorică

Planul de tipărituri al Editurii „Dacia" pentru anul 1980 urmează, în aspectele lui mari, aceleaşi linii directoare ca şi în anii ce au trecut. Perioada de peste un deceniu, care s-a scurs de la înfiinţarea editurii, a stabilizat pentru aceasta o sumă de preocupări ferme, a impus colecţii şi serii ilustrate de nume consacrate sau în curs de consacrare. Efortul principal al editurii va fi de a îmbogăţi **în continuare** preocupările de pînă acum, străduindu-ne să oferim cititorilor lucrări cît mai valoroase în cele trei limbi în care tipărim: în română, maghiară şi germană.

Desigur, cum se întîmplă de obicei, într-o intervenţie de acest fel este cu neputinţă să cuprinzi un întreg plan editorial, să citezi, fără a nedreptăţi autorii, toate cele aproximativ 120 de titluri, care pot deveni reprezentative pentru un **an editorial**. Ţin să reamintesc acest fapt, pentru că, de fiecare dată după publicarea unor asemenea intervenţii asupra proiectelor editurii, au fost nu puţini autorii care ne-au semnalat, sub formă de mustrare, neciterea cărţilor lor.

Acceptînd acest inevitabil risc, voi începe prin a spune că, în domeniul poeziei în limba română, vom publica volume ca: **„Omul bîntuit de cuvinte"**, de Francisc Păcurariu, **„Poeme"** de Ela Boeriu, **„Concert pentru eternitate"** de Ion Drăgănoiu, **„Pianul [illegible]"** de Nicolae Prelipceanu şi altele, alături de care vor fi tipărite şi două volume de debut. Proza va fi ilustrată de prezenţa lui D. R. Popescu, prin romanul **„Podul de gheaţă"**, Mircea Opriţă, **„Argonautica"**, Gabriel Gafiţa, **„Iarna, o altă ţară"**, ca şi prin cărţi de Petre Sălcudeanu, Teohar Mihadaş, Miron Scorobete. Între volumele de însemnări de călătorie se remarcă cele semnate de [illegible] şi Dumitru [illegible]. Critica şi istoria literară vor fi reprezentate prin cărţi ca **„Hermeneutica lui Mircea Eliade"**, de Adrian Marino, **„Dramatis personae"** de Maria Vodă Căpuşan, **„Incertitudini literare"** de Nicolae Steinhardt, **„Scriitori scandinavi şi alte eseuri"** de Ovidiu Drîmba, **„Istoria presei literare din Transilvania de la începuturi pînă la 1918"** de Mircea Popa şi Valentin Taşcu. În domeniul traducerilor din literaturile străine se înscrie, în primul rînd, volumul de **„Poeme"** de Odisseas Elitis, recent Laureat al Premiului Nobel, traduse de [illegible] Chimet şi Thomas Zaguras, apoi **„Poezia trubadurilor"** în traducerea lui Teodor Boşca şi **„Barocul sau descoperirea dramei"** de Alexandru Ciorănescu.

Privitor la cartea de ştiinţă se cere subliniat faptul că, în acest an, vom sărbători 2050 de ani de la formarea primului stat centralizat dac şi că, în vară, va avea loc la Bucureşti Congresul mondial de istorie. Pe această linie urmează să apară volume ca **„Sciţii agatîrşi pe teritoriul României"** de Valentin Vasiliev, **„Scrieri alese"** de Andrei Oţetea, **„Independenţa României în opinia belgiană"** de Nicolae [illegible] şi Nicolae Bocşan, **„Vechea vatră a Sarmisegetuzei în lumina toponimiei"** de Mircea Homorodeanu, **„Luminism şi societate"** de Pompiliu Teodor. Desigur, vor fi reprezentate prin titluri noi şi alte domenii de activitate ştiinţifică.

Dintre lucrările în limba maghiară se detaşează **„Antologia poeziei maghiare din România"**, volumele I şi II, care se vor tipări în colecţia „Biblioteca [illegible]", apoi cărţile de proză ale lui Panek Zoltán, Bodor György, Csiki László, Csoma Gábor.

În limba germană semnalez „Poezia germană din România după 1944" de Peter Motzan şi traducerea de nuvele ale lui Ion Agîrbiceanu „Dura lex".

Încheind, vreau să reamintesc că intervenţia de faţă nu înseamnă decît simpla exemplificare, prin cîteva titluri, a unui program editorial evident mai vast. [illegible] Ca şi pînă acum, editura „Dacia" se va strădui să realizeze o selecţie valorică cît mai riguroasă, în cadrul foarte numeroaselor manuscrise care solicită să fie tipărite. Trebuie să precizez că editura, prin însuşi cadrul ei material, şi prin specificitatea profilului ei, nu poate face faţă tuturor solicitărilor. Dar strădania constantă a noastră se axează [illegible] şi programatic pe ideea de a publica ceea ce este mai izbutit realizat ca manuscris şi în funcţie de necesităţile obiective ale solicitărilor marei mase de cititori. Ca şi în alţi ani, nu sperăm să putem evita nemulţumirile subiective ale unor autori, dar sîntem încredinţaţi că opţiunile editurii vor fi justificate prin valoarea cărţilor tipărite.

Alexandru Căprariu
Directorul Editurii „Dacia".

Calendarul traducerilor

În calendarul cultural al traducerilor **Cărţile anului** aparţin unor date istorice foarte variate. Cele mai multe dintre acestea intră în **orizontul informaţional** al cititorului în perioada în care au fost tălmăcite în limba română. Aceasta este data spirituală care marchează de fapt istoria receptării unor cărţi, fiindcă puţini sînt cititorii fericiţi care au şansa lecturii lor imediate în original.

O carte mare, asimilată într-o cultură, rămîne un eveniment de neuitat. Ea modifică o scară mai veche de valori, stimulînd în acelaşi timp actele originale de creaţie. Noi citim altfel, astăzi romanele lui Ştefan Bănulescu după ce l-am înţeles pe Marquez, deşi formula scriitorului român este autonomă în raport cu aceea a prozatorului din spaţiul latino-american. Nu o singură dată, cînd urmărim distorsiunile programate din enunţul literar elaborat de D. R. Popescu, ca şi modul său de intrare în universul oniric, ne amintim de Faulkner. Şi este bine că marile romane româneşti ne oferă posibilitatea de a le înscrie în aceste superbe **serii ale universalităţii**.

Cînd mă gîndesc la calendarul cultural al anului abia încheiat nu pot să nu-mi aduc aminte de **Darul lui Humboldt**, celebrul roman al lui S. Bellow care îşi caută încă drumul spre conştiinţa cititorului de pe acest pămînt. Cartea de şoc a timpului acesta rămîne încă **Toamna patriarhului** de Marquez. Antoaneta Ralian i-a dat strălucirea cuvenită lui Bellow, aşa cum Darie Novăceanu a intrat pe calea regală a stilului atît de dificil cultivat de prozatorul columbian. De fapt, poetul francez G. de Nerval are pentru cei mai mulţi dintre noi atîta strălucire cîtă i-a dat experimentatul scriitor în arta traducerii, Leonid Dimov.

Cînd mă gîndesc la certitudinile literare ale anului 1980 văd înscrise în acest calendar al culturii numele lui Alejo Carpentier cu **Concertul baroc**, Manuel Scorza cu romanul **Călăreţul fără somn**, Andre Gide cu **Falsificatorii de bani**, Ernst Junger cu **Praştia** şi din nou Faulkner cu **Sartoris** în versiunea lui Mircea Ivănescu. După cum uşor se poate observa, nume mai vechi se alătură altora mai noi, **muzeul nostru literar**, realizat prin traduceri, trebuind să însumeze şi acele cărţi care pînă nu de mult au constituit nişte dureroase absenţe.

Poezia de azi are şi ea surprizele sale. Poetul flamand Jotie T'Hooft, mort atît de tînăr, va fi un şoc estetic pentru mulţi poeţi, aşa cum scriitoarea americană Sylvia Plath, în versiunea lui Vasile Nicolescu continuă o altă demonstraţie elocventă despre sfera poeziei autentice.

Critica atît de variată a timpului nostru nu

PLANETE

Paradisul regăsit

Ca o [illegible] a desenului ca din Toulouse-Lautrec ascunzînd marasm sub spumele [illegible]citaţii tocmai în momentele [illegible] simulează că nimic altceva n-ar urma decît „maimuţa veselă / a întîmplării"; [illegible] şi nervos exuberantă la suprafaţă, dar planînd pe undele unei ceţoase depresiuni reprimate mai cu sau mai fără rezultat („de [illegible] nervii", „creierul meu excitat e o cuşcă de greieri"). Denisa Comănescu scrie chiar despre **Izgonirea din paradis** (Editura Cartea Românească, 1979) ori din copilărie şi adolescenţă şi despre delicata stare a interferenţei dintre două elanuri şi două singurătăţi, despre „[illegible] ce-şi rodea unghiile / jucînd [illegible]" despre impasul dezacomodării, despre o foarte încărcată şi eterogenă listă de solicitări şi suprasolicitări, disparităţi şi [illegible], reticenţe, explozii şi implozii („poc: moare tatăl / poc: pleacă iubitul / poc: [illegible] cu prea puţin neuleptil / poc, poc..."), toate masate într-o prea redusă cîtime de timp asupra centrilor de recepţie şi emisie ai unui prea solicitat subiect uman, uşor în derută, uşor buimac, subiect indecis între extreme („să nu se întîmple nimic / sau să se întîmple [illegible]"), văzîndu-şi fie pierdută voluptatea [illegible] („Dar nimeni nu-mi ridică părul de pe frunte / nimeni nu mi-l dă uşor într-o [illegible]"). Se [illegible] de a se accepta uniformizarea doar la [illegible] disponibilităţilor luminii. [illegible] captivităţilor interioare, cordonul [illegible] cu inocenţa („Iubesc neputinţa ieşirii [illegible] / cum şarpele iubeşte un [illegible]"), fie [illegible] de rugozităţile, de non[illegible], de nuditatea, limitele, demantelările versiunii relaţiilor şi fenomenelor înconjurătoare a căror poezie izvorăşte foarte ades dinspre [illegible] ele şi nu vai! invers („Femeile îţi [illegible] superbă / iar mîinile tale / [illegible] / scorţişe / ca nişte scaune [illegible]").

Denisa Comănescu, pe care n-o cheamă deloc [illegible] a gustat (doar a gustat) chinina [illegible] ecologice şi are amintiri cu [illegible]. Îi pare-se a-i fi sau a-i fi fost [illegible] de instabilitate şi de posibilele [illegible] de trecere către [illegible] intrării într-un alt [illegible] de experienţe, în orbita altei [illegible] alte repere, [illegible] de a trata cu mediul ambiant şi cu [illegible] flexibilităţile, obstacolele [illegible] sinesi. Continuităţile [illegible] sporadice ancorări n-au [illegible], nostalgia după şcolă[illegible] de ieri nici ea n-a [illegible]. Cu toate vestigiile [illegible] („Ce greu mi [illegible]") ea manifestă o băieţească [illegible] şi-şi reali[illegible] sînge intelec[illegible] alături de [illegible] de mielul poeziei / [illegible] gravitează către un fel de [illegible] continuu, mica ele[illegible] de dans. [illegible] o vîrstă nouă [illegible] toate vîrstele [illegible] frunzele. Atîta [illegible] reversibilita[illegible] vorba vine că [illegible] Timpul reduce. [illegible] Copacul [illegible].

Poeme ca **[illegible], Între pieptene şi oglindă, Viaţa de acvariu, [illegible], Tablou de toamnă, Lied, [illegible], Remember, Nopţile, Tablou de familie, Mică elegie înainte de plecare** [illegible] **Izgonirii din paradis** [illegible] **Joc secund** [illegible] **Laudă [illegible]** [illegible] **Flori de mucigai** [illegible].

[illegible]

Undeva în **Jurnalul** ei, Anaïs Nin amintindu-şi de Hans [illegible], sculptor, prieten şi pretext, scria: „H.H. mi-a adus un scarabeu verde cu un pinten roş-auriu. Două poeme." [illegible]

Ion Caraion

Legătura cu ţara

Urmare din pag. 1

sat mai dosit după dealuri, departe de calea ferată pe-atunci: aşadar, scriitorii veneau într-o căruţă, claie peste grămadă, frînţi de drum; la marginea satului îi aşteptau călăreţi în straie de sărbătoare, copii cu ghirlande de flori proaspete, oficiali şi ţărani puzderie; tot satul ieşise în întîmpinare. Explicabil, oamenii aceia, care citiseră cărţi, auziseră cîte ceva despre scriitori, vedeau pentru prima oară scriitori. Trecute vremi, dacă intri azi într-un sat — eşti bun intrat, binevenit, ai cu cine vorbi şi despre ce vorbi, nu se mai consideră că ai făcut o vizită prevăzută în vreun plan, şi nu se mai consemnează în planul primăriei că s-a mai îndeplinit o acţiune culturală. Pe deasupra, sigur ţi se înmînează cîteva poezii să le duci pe la reviste. Oamenii, tineri, bătrîni, toate generaţiile — scriu. Şi nu puţini dintre ei scriu bine, unii cu şanse de a se impune. Important mi se pare că oamenii şi-au dobîndit starea favorabilă lecturii; ceea ce îi face mai generoşi, mai înţelepţi, cu deschideri spre nou. Poeţi şi prozatori nu vom descoperi la tot pasul, în lungile noastre drumuri prin ţară, şi nu se cuvine a întreţine iluzii — însă această stare a lecturii se impune a fi nu numai descoperită, ci şi stimulată şi întreţinută cu grijă, în primul rînd prin mijlocirea cărţii cu farmec şi adevăr. Răsfoiesc acum o carte, apărută mai anii trecuţi — „Scrisori din ţara copilăriei". Însemnări, reportaje, confesiuni semnate de cincizeci şi şapte de scriitori români contemporani, poeţi, prozatori, dramaturgi şi critici. Întoarceri, peste ani, în oraşele şi satele ţării, de unde-a pornit fiecare cu speranţe şi ambiţii, întoarceri ale scriitorilor nu ca turişti, musafiri ocazionali, ci ca nişte participanţi activi la marile transformări petrecute în anii noştri, dornici să lege prezentul de trecut şi viitor. Nici că se poate o mai sinceră, mai impresionantă dovadă a legăturilor cu ţara, cu locurile dragi (şi toate ne-au devenit dragi, sînt ale noastre şi am muncit, am luptat pentru întinerirea lor) a legăturilor de suflet cu oamenii întîlniţi de care adesea, alte drumuri alte ţeluri ne despart prea repede. Un pasionat de statistici observa că nici un eveniment important din istoria societăţii noastre nu s-a desfăşurat, nu s-a petrecut fără participarea scriitorilor — ei au fost la datorie, au contribuit la pregătirea lui, l-au consemnat în pagini de ziar şi de carte. Mi-aş îngădui să spun că nici scriitorii nu îşi fac meseria pe evenimente, nu îşi dau silinţa obştească doar în preajma evenimentelor. Mai degrabă — evenimentele se produc pe parcursul unei activităţi fireşti, permanente, noi întîmpinîndu-le la datorie, încercînd să descifrăm aspectele, preocupările noi ce intervin. Apropierea celui de-al doilea Congres al Frontului Unităţii Socialiste îi găseşte pe scriitori, pe toţi creatorii nu numai la masa de lucru, ci şi la locurile de muncă ale altora, ale muncitorilor şi ţăranilor, la întrunirile lor, acolo unde se dezvăluie un fel de a fi şi a gîndi, unde sînt preocupări, treburi urgente şi planuri de perspectivă, unde sînt greutăţi şi se caută soluţii, unde se nasc satisfacţii ce înseninează. Dorinţa scriitorului care vrea să ştie, să cunoască, este să nu asiste la întîlniri formale, să nu rostească formule complezente şi să-şi asculte asemenea formule — ci să pătrundă în miezul lucrurilor, nici o nuanţă să nu-i scape. Avem acum prilejul unor dezbateri deschise, în centrul cărora se află cele mai arzătoare probleme ale muncii de azi şi ale reuşitelor de mîine. Mai mult decît să asculte, să se pătrundă de impresii şi semnificaţii, să dea un sfat, unde se pricepe, să cinstească strădania cu o vorbă din inimă şi un îndemn spre mai bine — scriitorul nu poate să facă. Dar se ştie că vorbele din inimă, îndemnul înţelept ce animă conştiinţa, ce deschide orizonturi au preţ la noi şi nu se devalorizează, nu sînt supuse oscilaţiilor nici unei burse. Cred că este nepotrivit să mai spunem azi: mergem pe teren, mergem printre oameni, Sîntem *acolo*, sînten de *acolo*.

Un prieten al vîrstei de aur

N-am la îndemînă bibliografia exactă a volumelor şi ediţiilor pe care Al. Mitru le-a dăruit literaturii noastre — îndeosebi celei adresate copiilor şi tineretului — dar ştiu că titlurile acestor lucrări ocupă aproape două file în cunoscuta lucrare a lui Al. Firan despre scriitorii originari de pe meleagurile Olteniei. Puţini oameni ai condeiului în deceniile noastre au izbutit să-i egaleze munca, perseverenţa neodihnă în a se documenta cu temeinicie în bibliotecă şi în cele mai îndepărtate ţinuturi, fie că a fost vorba de **Legendele Olimpului**, fie de romane istorice ori cărţi memorialistice ca aceea în care a urmărit peregrinările lui Al. Macedonski.

Dragostea lui Al. Mitru pentru fabuloasa lume a copilăriei îşi are rădăcini vechi, încă din epoca studiilor liceale la Craiova, în care a fost de două ori distins cu prestigiosul premiu întîi al „Tinerimii Române", avîndu-i ca profesori, între alţii, pe Ion Dongorozi şi Şt. Milcu. De atunci, recunoscîndu-i-se harul de povestitor, Al. Mitru a primit numeroase distincţii, începînd cu cea pentru povestea **Poiana ielelor** — 1951 (Juriul fiind prezidat de Mihail Sadoveanu) pînă la premiile conferite de Academie pentru lucrările **Legendele Olimpului**, **În ţara legendelor** şi **Copiii [illegible] de aur**, de Uniunea Scriitorilor pentru romanul **Săgeata căpitanului Ion** şi Diploma de onoare a Premiului Internaţional de literatură pentru copii şi tineret pentru volumul **Poveşti cu tîlc**.

Prozator şi dramaturg de incontestabil relief, în domeniul lui preferat, scenarist la radioteleviziune şi cinematografie, Al. Mitru s-a bucurat şi se bucură de o preţuire deosebită şi în numeroase ţări ale lumii. Lista lucrărilor premiate pe diferite meridiane ar ocupa un spaţiu prea întins pentru a o reda.

Acum, cînd scriitorul a împlinit al 65-lea an al vieţii, masa lui de lucru este un şantier demn de invidiat. Un amplu roman despre viaţa şi activitatea lui Miron Costin. Un altul, **Cîntecul Columnei**, în care este redată întreaga minunată poveste a „documentelor" existente pe Columna lui Traian. Un alt manuscris început: **Călătoriile lui Făt Frumos**, urmăreşte toate marile legende ale poporului român.

Ce să-i urăm mai mult acum decît aceeaşi uimitoare putere de muncă de pînă azi, pentru a-şi împlini proiectele şi a ne dărui alte cărţi de înaltă ţinută literară şi patriotică?

Al. Raicu

Vocaţia traducătorului

Cunoşteam cu ani în urmă un bărbat cu mişcări iuţi, cu privirea pătrunzătoare, oţelită, al cărui chip îmi amintea acele pregnante şi teribil de limpezi trăsături ale oamenilor de seamă. Eram încă un copil şi în „peisajul" scriitoricesc acel bărbat îmi părea o fiinţă cu totul „altfel". Sigur, nu pasul lui iute, aproape plutitor pe străzile Bucureştiului m-a impresionat mai întîi. Ci faptul că el, după cum am aflat atunci, era **Jean Grosu**.

Cine nu-şi mai aminteşte de bravul soldat Švejk, personaj atît de copleşitor încît intrase în circuitul anonim iar autorul, ce să mai vorbim de traducător, aproape că erau uitaţi? Švejk era o legendă a copilăriei mele. Švejk era Švejk, creat de el însuşi. Nu ştiam, desigur, copil fiind, cine-l tradusese în româneşte. Ba, mai mult, credeam că Švejk e de-al nostru, aşa ca şi Păcală, aşa ca şi Nastratin Hogea. Peste ani am aflat că Jean Grosu îl făcuse pe Švejk atît de al meu. Jean Grosu pusese în gura lui Švejk impecabila limbă română literară. El era deci, pentru noi copiii (citeam, pe rînd, în clasă cartea) creatorul nemuritorului personaj. Şi am înţeles mai tîrziu de ce: Jean Grosu stăpînea atît de bine limba română, traducerea era atît de impecabilă încît, aşa cum e cazul în privinţa unei opere de artă, cartea părea de-a dreptul scrisă în româneşte.

Sigur, miracolul copilăriei se stinge. Am citit mai tîrziu romane traduse de Jean Grosu. Am citit şi văzut piese de teatru traduse de Jean Grosu. Am fost martora neştiută (fiind alături de soţia sa) a uriaşei munci de fiecare zi în care Jean Grosu înălţa, piatră cu piatră, un adevărat monument al literaturii cehe în România. Dar nu numai literaturii cehe s-a dedicat Jean Grosu. Traducerile sale sînt un adevărat omagiu adus limbii române. Stimă şi înaltă preţuire pentru limba română. În tot ceea ce a tradus nici măcar un cuvînt nu este îndoielnic. De o precizie şi în acelaşi timp de o sensibilitate poetică rar întîlnită, eu tot cred, că înlăuntrul său, poate fără să şi-o fi mărturisit vreodată, Jean Grosu este un adevărat poet.

În această iarnă, cînd anul vechi se îngîna cu cel nou, Jean Grosu a trecut pragul a şaizeci de ani. Peste treizeci de ani de muncă. Să-i urăm bunului nostru prieten ani mulţi, mulţi, întru fericire, întru gloria şi întregirea monumentului pe care încă îl înalţă, întru cinstirea limbii române.

Ioana Diaconescu

APARTENENŢA POETULUI

Urmare din pag. 1

[illegible] ca nimeni altul, reflectă nu o adeziune de circumstanţă la interesele celor ce au suferit de veacuri, ci dragostea neţărmurită faţă de poporul din al cărui geniu s-a nutrit propriu-i geniu, întrepătrunzîndu-se reciproc. Deducem din întreaga sa operă, a cărei tipărire integrală astăzi se înfăptuieşte de peste 30 de ani, că cu cît cineva ajunge la o cunoaştere mai aprofundată, cu atît ataşamentul său faţă de poporul ce i-a dat fiinţă va fi mai adînc. Se poate spune că Eminescu avea faţă de poporul său un sentiment religios: „Ca un prieten pasionat al poporului, cînd acesta se adună în mase, simt că sînt o parte a totalităţii. E ceva dumnezeiesc în acest sentiment, aşa că orice serbare a poporului mi se pare o sărbătoare sufletească, o rugăciune [illegible]. Într-un asemenea moment parcă deschid un mare Plutarch şi din feţele cele vesele sau de o tristeţe ascunsă, din mersul viu şi obosit, din legănarea şi din gesturile diferite citesc biografiile unor oameni fără nume, dar nimeni nu va putea înţelege pe cei renumiţi, fără a fi simţit vreodată pe aceşti necunoscuţi".

Tocmai acestor necunoscuţi, mulţi cîtă frunză şi iarbă, acestor purtători prin milenii ai numelui ţării şi originilor, tocmai lor, avea Eminescu sentimentul că le aparţine cu toată fiinţa sa.

TELEGRAMA

Iubite şi stimate tovarăşe
FRANCISC PACURARIU

Cu prilejul celei de a 60-a aniversări a zilei dumneavoastră de naştere, ne este foarte plăcut nouă, conducerii Uniunii Scriitorilor, de a vă adresa un mesaj tovărăşesc de sincere felicitări, calde urări de sănătate, viaţă lungă şi noi succese în activitatea de creaţie literară şi în munca obştească.

Ne bucurăm că activaţi în Consiliul Uniunii Scriitorilor care, împreună cu toţi scriitorii din ţara noastră, vă înconjoară cu dragoste pe dumneavoastră, poet şi prozator remarcabil, sensibil la tot ceea ce este nou în literatură şi artă, precum şi la fenomenul social istoric al vieţii noastre socialiste, făcîndu-vă cu prisosinţă datoria faţă de realităţile istoriei prin mesajul creaţiei literare.

Cu acest prilej vă transmitem mesajul tovărăşesc al Conducerii Uniunii Scriitorilor şi o fierbinte urare de:

La mulţi ani!

GEORGE MACOVESCU
Preşedintele
Uniunii Scriitorilor din R. S. România

Concurs de creaţie în domeniul dramaturgiei pentru copii

Consiliul Culturii şi Educaţiei Socialiste, Consiliul Naţional al Organizaţiei Pionierilor şi Uniunea Scriitorilor din R. S. România organizează un concurs pentru crearea de piese destinate pionierilor, şcolarilor şi preşcolarilor pe tema „Universul contemporan şi viitor al copilului".

Concursul are ca scop stimularea creaţiei dramaturgice pentru copii, realizarea, pe baza hotărîrilor Congresului al XII-lea al partidului, ale Congresului educaţiei politice şi culturii socialiste, a unor lucrări cu caracter revoluţionar care să redea în mod veridic realitatea, să fie pătrunse de un puternic suflu mobilizator, inspirate din munca şi activitatea copiilor în cadrul organizaţiilor „Şoimii patriei" şi pionierilor, în şcoală, în activitatea social-utilă.

Lucrările trebuie să cultive dragostea şi recunoştinţa şoimilor patriei, pionierilor şi şcolarilor români, maghiari, germani şi de alte naţionalităţi, faţă de patrie şi partid, sentimentele de înaltă preţuire faţă de trecutul glorios de luptă şi muncă al poporului nostru, de admiraţie şi respect faţă de realizările socialismului. Totodată, lucrările vor trebui să contribuie la formarea şi dezvoltarea conştiinţei socialiste a şoimilor patriei, pionierilor şi şcolarilor, la întărirea frăţiei între copiii români, maghiari, germani şi de alte naţionalităţi, la dezvoltarea solidarităţii şi prieteniei cu toţi copiii din lume.

Concursul este deschis tuturor creatorilor membri sau nemembri ai uniunilor de creaţie, societăţilor şi cenaclurilor literare şi va cuprinde piese pentru teatrele dramatice şi pentru teatrele de păpuşi şi marionete, într-unul sau mai multe acte.

Creatorii pot participa cu una sau mai multe lucrări. Vor fi luate în considerare numai lucrările inedite, nedifuzate anterior pe nici o altă cale şi neprezentate la alte concursuri.

Lucrările vor fi trimise pînă la 1 martie 1980 pe adresa: Consiliul Naţional al Organizaţiei Pionierilor, str. Oneşti nr. 6—8, sectorul 1, Bucureşti. Textele vor purta un motto şi vor fi însoţite de un plic închis, în care se vor menţiona numele, prenumele şi adresa autorului, precum şi acelaşi motto care a fost scris pe lucrare.

Juriul format din reprezentanţi ai Consiliului Culturii şi Educaţiei Socialiste, Consiliului Naţional al Organizaţiei Pionierilor, Uniunii Scriitorilor, Ministerul Educaţiei şi Învăţămîntului şi specialişti din domeniul teatrului pentru copii va atribui premiile pînă la 15 mai.

Piesele premiate şi alte lucrări valoroase vor fi recomandate teatrelor dramatice şi celor de păpuşi şi marionete pentru a fi incluse în repertoriu.

«Eminescu 130»

Muzeul literaturii române, în colaborare cu Uniunea Scriitorilor din România, omagiază împlinirea a 130 de ani de la naşterea lui Mihai Eminescu prin organizarea unui simpozion ce-şi propune să dezbată aspectele fundamentale ale creaţiei poetului naţional.

Au fost invitaţi să participe: Ioan Alexandru, Aurel Avramescu, Al. Balaci, Zoe Dumitrescu Buşulenga, Şerban Cioculescu, Leon Leviţchi, Constantin Noica, Al. Piru.

Manifestarea va avea loc marţi 15 ianuarie 1980, orele 18, la sediul muzeului din str. Fundaţiei nr. 4 — sector I (lîngă P-ţa Romană).

atelier literar
poșta redacției

CONST. NEGRU : Sînt elemente de poezie în unele pagini („Voal", „Frunze de nuc", „Luna mai din telegramă") chiar dacă formula tehnică sugerează mai mult efortul grafic, exterior, decît inspirația, spontaneitatea, vibrația. Să vedem ce mai urmează.

ANA ADAM : Lucruri interesante, atunci cînd elementele programatice lasă loc și fanteziei, lirismului, spontaneității („Indiferență", „Șah mat", „Conjugare"). Fenomen exprimat de altfel și de... „măsura în care vă preocupă poezia" — cum ziceți — etalon (bizar !) care nu poate avea prea mult de-a face cu adevărata vocație a poeziei. Cît privește „filozofia" propriu-zisă a versurilor dv. (ce cataclism sentimental i-o fi dat naștere ? !...), nu vom sări — cum poate vă așteptați — în apărarea năpăstuitului (căruia îi purtați, totuși, numele !), dar vom protesta hotărît împotriva calificativului de „josnică jertfă" pe care-l atribuiți infamant sărmanelor victime (? !) ale „preacu(...)vioșilor"... !

MARILENA L.I.: Unele zvonuri lirice, încă vagi și disparate, se aud, totuși, în unele pagini („Gimnastică", „Așteptare", etc.). Să vedem ce mai urmează.

MONICA PALAGHIANU : E simplu : ne trimiteți, pe aceeași adresă, textele (cel mult 10—15 pagini), iar noi le vom citi și vă vom spune, tot aici, părerea noastră. În ce privește tematica („natură, dragoste, nostalgie, trecut istoric, etc." — cum precizați) noi n-avem nici o preferință ; puteți alege în toată voia textele cele mai reușite. Singura noastră preferință ar fi ca ele să fie scrise mai corect gramatical decît scrisoarea de acum. Dacă se poate !

D. DIAMANT : Cîteva pagini demne de atenție : „Nu eu sînt", „Nu sînt iluzii" (cu distihul final din penultima strofă nu tocmai reușit), „Un zid" (cu strofa a doua neinspirat finisată).

E. KOTZBACHER : Iritarea scrisorii e cam exagerată — greșelile de tipar sînt, firește, neplăcute, dar nu e cazul să le ridicăm la rangul de drame și să ne pierdem măsura. Cît privește „Cozeanu", a fost opțiunea dv. — e uimitor că ați putut uita ! — nouă ne aparține doar prima dv. semnătură, cu care ați și debutat, dacă nu ne-înșelăm — e mult de-atunci ! — și la care ați renunțat de bună voie, o dată în favoarea numelui real, a doua oară în favoarea improvizației neinspirate pe care acum ne-o imputați nouă !... Mai important, însă, decît toată povestea semnăturilor, e faptul că, într-adevăr, de la debut încoace, nu prea v-ați ținut făgăduielile și nu prea ați îndreptățit speranțele iscate la început (...dar erau numai speranțele noastre, nu și ale dv. ?...). Despre cauzele (cronice și rebele) ale acestor deziluzii am mai vorbit de cîteva ori, nu mai are rost să revenim. Dar observația dv. că nu vă putem ierta faptul de a nu ne fi „adeverit pronosticul" e cel puțin grotescă ! — să fie oare mai important pentru dv. eșecul „pronosticului" nostru, decît eșecul dv. personal în drumul care poezia adevărată ?... V-ați simți mai bine, eliberat de vinovății și regrete, dacă v-am asigura de „iertarea" noastră deplină și definitivă ?... Evident, nu e o bucurie pentru noi să constatăm, la un moment dat, că am evaluat greșit, cu exces de optimism, înzestrările și promisiunile unui începător care ne-a deschis ușa, că am făcut risipă cu încurajările și „avansurile" noastre (nicidecum „pronosticuri", cum ziceți dv. și cum zicea, recent, într-o revistă, în termeni similari, un condei nevîrstnic și nesemnat, care confundă „atelierul literar" cu un fel de pepinieră de fotbaliști...). Dar erorile noastre, de care vorbeam mai sus, sînt niște erori ale încrederii și generozității și este sigur că le vom repeta, în ciuda tuturor dezamăgirilor (care, din păcate, nu sînt foarte rare !...). Dar cum să facem, totuși, cu „iertarea", care ar putea fi semnul concret al acestei „iertări" ? — să lăudăm, de-acum înainte, și să publicăm tot ce ne veți trimite ? Ar folosi, credeți, la ceva ?... „Știu, de această dată, ce pot"... — ne spuneți în scrisoare. Veste foarte bună ! Dar versurile însoțitoare vă arată doar ca un cititor fervent (și influențabil) al lui Eminescu — ceea ce nu e rău, în sine, desigur, dar e destul de modest în rezultate. Cel puțin deocamdată. (Ceva mai „propriu", „Dar te-au adunat").

A.P. : Nici în aceste două scrisori nu e de înțeles nici ce spuneți, nici ce doriți. Dacă nu puteți să vă exprimați mai lămurit, e cazul să renunțați. Oricum, continuînd în aceeași manieră sibilină, scrisorile dv. vor rămîne fără răspuns.

GH. MORAR (Constanța) : Pagini inegale, indecise, din care nu lipsesc totuși unele semne de bun augur. („Explozie", „Crima"). Să vedem ce mai urmează.

DOBRE S. ION FLORIN : Lucruri modeste și acum, pline de stîngăcii și șovăieli (...și în privința ortografiei !), care dovedesc insuficiența pregătirii școlare, a lecturii, etc. În aceste condiții, nu ne putem aștepta ca „epopeea" dv. și piesa în versuri să aducă ceva nou, demn de interes.

Geo Dumitrescu

N.R. Manuscrisele nu se înapoiază.

Inocență

Un ochi pe față unul pe dos
spre stînga trece un sarantoc
spre dreapta trece un bos
un ochi pe față unul pe dos
în fața amurgul ros
de nerăbdarea schimbării
și-o înfipt culoarea în case și oameni
înăuntrul ființei sîngele
pulsează normal la prima vedere
un ochi pe față unul pe dos
bunica mi-a împletit ciorapi
de acum poate să fie iarnă
nu-mi va fi frig
mi-e jenă de mica trădare fața
de alte anotimpuri dar...,
un ochi pe față unul pe dos
mă doare pata galbenă pînă la os
cristalinul s-a bombat
și a ieșit din orbită
nu-i o poziție voită,
nu-i o poziție voită,
un ochi pe față unul pe dos
se împletesc vîrstele se împletesc
destinele toate se împletesc
lumea asta-i teribilă
stau în spatele ochilor
și mă uimesc.

DAN PAVEL

Lacrima

De învățat
am învățat noi cîte ceva
dar nu știm nimic
despre lacrimă
cu toate că am plîns ceva
cu toate că am suspinat cîndva...
Greu e să înveți
lacrima
pe de rost,
ea se închide în afară
ca un măr
bine rumenit.

ADRIAN ALUI GHEORGHE

Avertisment

Nu confundați
rîurile calde
cu rîurile reci
izvoarele de apă vie
cu izvoarele de apă moartă
unele vin
dintr-o pură închipuire
altele
din ce-am pierdut
în copilărie . . .

LORENA PĂVĂLAN

Sunete

Dimineață colindată de păsări mărunte
de griji mărunte
în plămînul rigid al orașului
unde respirația mării
se-aude ca o plictisită amenințare...
Toată solemnitatea
și toată subtila premeditare a poemului
se acoperă cu sunete parazitare
cu blînda conspirație a șoaptelor pe scări
cu urletul acceleratelor în ceață
cu freamătul mîinilor

Desen de Raluca Slobozeanu

Foșnind ca și cum ți-ar atinge, încă o dată, fruntea
cu țipătul repetat al inimii
ca un cerb singuratic
în zorii zilei de luptă și dragoste.

NELU STANCIU

Poveste în vis

Eu te am văzut cum alergai
pe-un cal de vis și se făcea
că nici o stea nu mai cădea
iubite, de la nunta ta.

Întind o mînă în zadar,
e veșted vinul în pahar !

Două zile am trecut
pe sub crengi — și n-am știut
Numai mîna mă durea
și un colț dintr-o vîlcea.

Numai frații mi-i strigam
și-un iubit ce nu-l aveam...

RODICA POPEL

Remember

Ce femeie o ce femeie era
cînd cutreiera curiozitatea
atrace a străzilor
cînd nu rămîneau decît parfumul
și uneori, uneori foarte rar
amintirile ei cunoscute
ce femeie o ce femeie era
cînd se urca în trenuri foarte lungi
și foarte încărcate
și străbătea orașele
cu misterul ei abisal
cînd își arăta la geam
linia aeriană și foarte albă
a gîtului
și uneori uneori foarte rar
te privea drept în mijlocul ochilor
ce femeie o ce femeie era
cînd îți vorbea în acea limbă
foarte specială și cînd
doar un cuvînt de al ei
era mai obscur decît
enigmele piramidelor egiptene
și uneori uneori foarte rar
îți ghicea destinul în palmă
și îți sortea să rămîi
mereu în trecutul ei
ce femeie o ce femeie era
cînd trecea absentă
printre existențe
și toți bărbații care-o vedeau
își uitau vîrsta și îndatoririle familiale
dar nu rămîneau decît cu amintirea
gleznelor ei foarte fine
și uneori uneori foarte rar
cu un sentiment ciudat
de taină nedeslușită
și de rătăcire zadarnică
ce femeie o ce femeie era
cînd încă mai puteai s-o vezi
apărînd dispărînd
și uneori uneori foarte rar
cînd își paposea trecerea cu un cuvînt
și cu un zîmbet foarte special
în vremea aceea
ce femeie o ce femeie era

MIRUNA ILIAN

Calul de lemn

Acesta e calul de lemn
luați-l
și cuceriți Cetatea

iar cînd ați devenit
stăpînii ei
înapoiați-ni-l

să vă putem
cuceri.

OVIDIU MIRCEA

Faza apolinană a gazetăriei poetului

Urmare din pag. a 2-a

tract social, — hulit de poet mai tîrziu — avertiza că atunci cînd suveranul, împingînd inegalitatea și despotismul la marginea neantului, încalcă ideea de drept, particularii au dreptul de a-l răsturna prin forță?

Pornind pe acest drum, tînărul Eminescu este radical: totdeauna poporul are dreptul de a se opune voinței domnitorului, acesta niciodată de a se opune voinței poporului: „legal poate rezista poporul voinței Domnitorului, Domnitorul voinței poporului, ba". Altfel spus, el este pentru absolutismul poporului nu al domnitorului. Cum afirmă în **Să facem un congres:** „Nimeni nu trebuie să fie alcea stăpîn decît popoarele însele, și a trece suveranitatea în alte brațe decît în acelea ale poporelor e o crimă contra lor". Tronul trebuie „să cadă voinților supreme ale popoarelor". Firește, el are în vedere aici pe suveranul Austriei, dar nu se poate nega că Eminescu vibrează la ideile luminate, antidespotice, ale epocii și subordonează ideea suveranului ideii poporului, „căci — cum afirmă el categoric — în secolul al nouăsprezecelea aceasta e **singura** rațiune de a fi a monarhilor, alta nu cunoaștem și nici nu voim a cunoaște".

Atrage, de altfel, atenția severitatea cu care formulează sarcinile militantiste ale românilor întru apărarea drepturilor națiunii. El va fi necruțător cu oportuniștii, cu cei ce se pretează la tot felul de concesii, urmărind profituri personale: „Cunoaștem ființele acelea linse, acele suflete de sclav cari fac politică de oportunitate, cari cerșesc posturi pentru ei în loc de a pretinde categoric și imperativ drepturi pentru națiunea lor...". Un rigorism moral pe care vom avea prilejul să-l mai admirăm de-a lungul întregii sale activități publicistice. Eminescu va cere ca la Congresul propus să fie aleși oameni „înainte de toate **energici** și de **caracter**" (sublinierile îi aparțin). El va merge pînă la a reclama „înlăturarea cu îngrijire" a celor ce nu șovăit o singură dată, indiferent de rangul sau poziția lor socială : „Oricine a șovăit numai o dată în cariera sa politică, fie el prelat, fie ilustritate, fie magnificiență, trebuie înlăturat cu îngrijire, căci aicea trebuiesc oameni ai faptei pre care să nu-i orbească nici șansele, nici aurul, nici stelele și ordurile mari, care în genere se pun pe inimi mici !".

Sînt respinse orice fel de tranzacții în materie de principii: „tranzacțiuni în drepturi naționale nu se încap...", Publicațiile noastre vor fi criticate pentru că au devenit „moi și împăcăcioase". Nu acel „mijloc dulce și pacific" va da roade, ci calea unei lupte nesovăitoare. Eminescu nu se va sfii ca, în cadrul amenințărilor proferate, să agite chiar posibilitatea unei răscoale militare: Austria n-a avut încă parte de așa ceva „dar se prea poate ca timpul să nu fie tocmai departe" căci „armata **cugetă,** pe, cînd ieri încă era numai o masă". Nu vom fi surprinși, prin urmare, că autoritățile îi vor intenta pentru articolele publicate în **Federațiunea** un proces de presă. Sau că, în timpul agitatelor consfătuiri ce preced sărbătorirea de la Putna, Eminescu și Slavici se vor simți supravegheați de poliția secretă. Poetul va fi fost, desigur, în sinea lui satisfăcut de această aură a unei activități subversive, trăind, cum s-a spus, emoțiile **Proletarului** (variantele preliminare ale cunoscutului poem fiind redactate în acești ani). Dincolo de o înflăcărare care aparține, nici vorbă, și vîrstei, nu putem să nu apreciem pertinența unor inițiative practice, cu caracter politic sau general cultural. Congresul națiunii române din Transilvania pentru care militează are ca scop unirea eforturilor cu celelalte „națiuni nemulțumite ale Austriei", în așa fel încît și noi să ne putem bucura de „fructele răsturnării constituțiunii". Se cunoaște apoi rolul jucat în cadrul organizării festivității de celebrare a celor 400 de ani de la întemeierea mănăstirii Putna. Eminescu este acela care propune ca serbarea de la mormîntul lui Ștefan cel Mare să nu fie „numai o serbare pentru glorificarea trecutului nostru" ci și un prilej de întîlnire (tot în cadrul unui Congres) a studențimii din toate provinciile țării, în vederea stabilirii unei „singure direcțiuni a spiritului pentru generația ce crește". Inițiative generoase, expresie a unui activism pe care, în **Notiță asupra proiectului întrunirii la mormîntul lui Ștefan cel Mare la Putna,** ține să-l justifice principial, opunîndu-l indiferentismului sau scepticismului dezabuzat. Eminescu nu neagă că împlinirea unui asemenea țel este „problematică", el atrage însă atenția asupra faptului esențial că „puținul bine ce ar putea rezulta dintr-o încercare de a organiza viața viitorului înseamnă totuși mai mult decît nici o încercare spre aceasta".

Făcînd elogiul atitudinii active față de viață, a constituției misionariatului, trăind cu pasiune problemele timpului său, pînă la acțiuni „subversive" de „agitator" — în apostrofele sale retorice abundă expresia de flamură : „Sus flamura..." sau „Pre flamura noastră trebuiesc scrise pur și simplu voințele noastre" etc. —, cu toate acestea, el nu este atras de acele exagerări de atitudine care par a intra între păcatele firești ale tinereții, cum ar fi intoleranța obtuză, spiritul fanatic partizan. Iată-l, sosit la Viena și pus să aleagă între „Societatea literară și științifică" și „Societatea literar-socială România". Ei bine, el se înscrie în amîndouă și militează apoi pentru contopirea lor. Spirit de conciliere sau expresia unei viziuni vaste care nu putea cantona între granițele strîmte ale unor facțiuni sau interese de grup? Să ne amintim și de atitudinea sa critică la adresa exagerărilor comise de adepții maiorescieni care tindeau să arunce odată cu apa din copaie și copilul. Or, și în acest caz, Eminescu nu rămîne prizonierul unui prozelitism îngust, recunoscînd deschis „vestmîntul defectuos" al unor exerciții gazetărești sau oratorice ardelenești, dar cerînd să se „combată" „defectuozitatea și nu... principiul cel bun".

După încheierea serbărilor de la Putna, în mijlocul membrilor societății „România Jună" se creează un curent contra „cosmopolitismului" „școlii lui Maiorescu" asupra căreia fiecare era invitat să „scuipe". Eminescu are prilejul să respingă și de această dată false acuze, cu o remarcabilă siguranță a judecăților. În articolul (dare de seamă) destinat **Românului** dar nepublicat, el demonstrează că principiul națiunii nu poate fi opus principiului adevărului: „ceea ce-i **neadevărat** nu devine **adevărat** prin împrejurarea că-i național, ceea ce-i injust nu devine just prin aceea că-i național". Or, în toate lucrările lui Maiorescu, „principiul fundamental" este „după cît știm noi, naționalitatea în marginea adevărului". Un punct de vedere disociativ care nu poate fi pus doar pe seama calității sale de colaborator al **Convorbirilor literare** sau a primei sale vizite făcute în răstimp celor de la Junimea ci corespund unor convingeri profunde, orientate, încă de-atunci, împotriva retoricii goale patriotarde, a frazelor sforăitoare, a cuvintelor mari nesprijinite prin fapte. O însemnare din manuscris mărturisește că-i este rușine de acel „român de paradă" care „vrea să-și fi însușit monopolul, privilegiul patriotismului și a naționalității". Nu principiul naționalității îl dezavuează ci compromiterea acestuia prin frenezie demagogică: „Naționalitatea trebuie să fie simțită cu inima și nu vorbită numai cu gura. Ceea ce se simte și se respectă adînc se pronunță arareori".

Atingînd problema — atît de disputată — a raportului dintre rațiune și umanitate, Eminescu desvăluie aceeași luciditate și intuiție dialectică. Cosmopolitismul nu poate exista — este cel mult un subterfugiu verbal, mascînd interese meschine —, căci nu poți să iubești umanitatea decît iubind acea parte a omenirii în care te-ai născut. Pentru el cele două noțiuni nu se opun ci se interdetermină. Bineînțeles, tînărul Eminescu nu va omite să sublinieze, cu un accent aparte, obligația fiecărui popor de a crea „o coardă nouă, originală, proprie pre bina cea mare a lumii".

Astfel de aspirații spre o viziune larg comprehensivă par a se subsuma unui program urmărit constient de tînărul poet, și care preconizează circumscrierea fenomenelor cu mijloacele științifice ale secolului, atingîndu-se maxima obiectivitate a cercetătorului. Articolul de debut — **O scriere critică** — notează în chip apăsat, că cei care au „avut meritul adevărului absolut" sînt cei care „au pătruns, au înțeles obiectul așa cum el trebuie să fie înțeles, adică fără scrupule, fără prejudeț subiectiv". Sau, cum va spune el, cu alt prilej, pentru a nu fi sedus de aparențe, pentru a nu lua fantasmele drept realitate se cere o analiză a faptelor „asemenea unui chimist". Din acest punct de vedere, Eminescu critică maniera polemică folosită de D. Petrino care dă curs liber subiectivismului. În ce-l privește, poetul este pentru „ochiul ager al criticii adevărate, ce taie fără scrupul și mizericordie tot, din fibră în fibră", dar asta nu poate fi realizat decît „cu rigoarea și seriozitatea convicțiunii, nu cu pamfletul ridicol și fără preț", care mută accentul de la problemele de fond la cele lăturalnice.

Cum concordă însă astfel de rigori — care acționează ca un sistem de frîne ale rațiunii —, cu clocotul sentimental, cu pasiunea declanșată, de slujirea, pînă la sacrificiu, a unor înalte crezuri? După Eminescu, nu există între aceste atribute nici o contradicție, dragostea pentru o idee nu trebuie să încetoșeze luminile rațiunii ci, dimpotrivă, dacă ideea este înaltă, se cade să stimuleze căutarea adevărului.

O problemă pe care o va explica pe larg, peste cîțiva ani, în conferința: **Influența austriacă asupra românilor din principate**: „Cu cît ne iubim mai mult patria și poporul nostru, cu atît va trebui să ne înarmăm mintea cu o rece nepărtinire și să nu surescităm cugetarea, căci ușor s-ar putea ca să falsificăm vederea acestei călăuze destul de credincioase și să agităm cu vehemență prin întuneric, în lupta cu fantasme". Și, din nou: „Inimă foarte caldă și minte foarte rece se cer de la un patriot chemat să îndrepteze poporul său, și fanatismul iubirii patriei, cel mai aprig fanatism nu oprește de fel ca creierul să rămîie rece și să-și îndrepteze activitatea cu siguranță, să nimicească adevărata cauză a răului și să o stirpească cu statornicie de fier".

Această corelare armonioasă a inimii foarte calde și a minții foarte reci ni-l înfățișează pe tînărul Eminescu în căutarea „omului total" — pentru a menționa o temă care i-a preocupat tot timpul pe marii gînditori, și-i preocupă pînă în zilele noastre.

[2] G. Călinescu, **Izvoarele filozofiei teoretice a lui Eminescu, Studii și cercetări de istorie literară și folclor,** nr. 3—4, 1956.

REVISTA STRĂINĂ

● **O CULEGERE COMPLETĂ** a scrierilor critice și de proză ale marelui poet Osip Mandelștam a fost editată în Statele Unite ale Americii, cuprinzînd de asemenea, prețioase note, documente și scrisori privind bogata activitate de comentator literar și eseist a unui artist ce a cunoscut întreaga fervoare a activității literare din preajma și din primele două decenii ale revoluției sovietice. Sînt reunite cunoscute manifeste acmeiste, precum și bogate comentarii asupra traducerilor, preocupare constantă a lui Mandelștam în ultimii săi ani de viață. Notele bogate lămuresc momente esențiale de istorie literară ale unei perioade efervescente și spectaculoase.

● **ÎN UNIUNEA SOVIETICĂ** este în curs de editare o mare ediție Puș kin, în 7 volume, dintre care primele cunosc un frumos succes de stimă în rîndul istoricilor literari și al comentatorilor filologi și critici. Este subliniată acuratețea noii apariții, care pune la îndemîna publicului larg o operă fundamentală, a cărei influență în conștiința literară și civică continuă de aproape două secole.

● **ERIK BECKMANN,** unul dintre cei mai prolifici autori suedezi din zilele noastre, cultivă genuri variate, îmbinînd adeseori tehnica narațiunii cu aceea a inscenării dramatice, susținută de un suflu poematic, ce îmbracă lucrările sale într-o aură cuceritoare. De fapt, s-a impus ca poet, printr-o modalitate artistică ce reunește forța epică și un lirism sarcastic și lucid. Critica subliniază faptul că eclectismul aparent al producțiilor sale nu exclude o unitate de substanță, iar modalitățile caleidoscopice se subsumează preocupări sociale și unei tematici foarte apropiate de viața omului din zilele noastre.

● **UNUL DIN NUMELE** cele mai cunoscute în Iugoslavia, care s-a impus și în străinătate, îndeosebi în spațiul francez, este Primos Kozak, dramaturg de ținută intelectuală și de mare fervoare a dezbaterii de actualitate. Doctor în litere și filozofie la Sorbona, Kozak a îmbinat preocuparea pentru eseu de aleasă factură cu modalitățile dramatice cele mai noi, între care îndeosebi piesa radiofonică, gen în care s-au ilustrat nume mari ale acestui domeniu. Dramaturgul este tentat de marile conflicte în conștiința omului actual, de problematica intelectuală și morală a contemporaneității.

● **S-A DESCHIS,** în R. F. Germania, o expoziție itinerantă consacrată Auschwitz-ului, compusă din acuarele și lucrări de pictură ale unor foști internați în acest infern nazist. Organizată cu ajutorul Muzeului din Oswiecim și al Asociației germano-polone, expoziția reflectă diferite aspecte ale vieții de lagăr, cu accent dramatic asupra suferințelor terible pe care le-au avut de înfruntat deportații și a speranței care bătea în piepturile lor, a rezistenței pe care au încercat-o în cursul acelor ani tenibili. Pentru a lămuri mai bine circumstanțele legate de aceste lucrări, sînt prezentate, de asemenea, o serie de fotografii și de documente scrise, care contribuie, de asemenea, la crearea unei atmosfere halucinante. Alături de seriatul **Holokaust,** această expoziție constituie un moment important în păstrarea în memorie a atrocităților naziste, de luare în posesie de către generația actuală a marilor adevăruri istorice ale secolului.

● **ALAIN DELAHAYE** este un tînăr poet francez, pe care critica literară înclină să-l socotească drept un nume proeminent al literaturii de mîine. Cunoscut, de asemenea, ca traducător și bun comentator al literaturilor de limbă engleză, Alain Delahaye este un liric delicat, propunînd o poezie de factură modernă, care nu alienează însă suflul emoțional și inspirația proaspătă a poeziei. Contribuind cu poemele sale la apariția unor reviste cel mai adesea efemere, acest artist de frumoasă ținută a rămas în memoria cititorilor și a criticii, comentat cu asiduitate și prețuit în mod constant.

● **KIRIL KOVALDJI,** redactor la revista **Iunosti** de la Moscova, s-a impus criticii literare, în ultimele două decenii, pentru opera sa poetică și în proză adresată îndeosebi cititorilor mai tineri. Scriitor de bună factură intelectuală, cultivînd tradiția literară în sensul nobil al cuvîntului, Kovaldji a scris romane de inspirație istorică și poezii inspirate din actualitatea imediată, impregnate de căldură, cu mesaj generos și reținut. Colaborator la cele mai prestigioase reviste din Uniunea Sovietică, el face parte dintr-o generație extrem de prețuită în rîndurile publicului sovietic, ce cuprinde nume cu notorietate amplă, cum sînt cele ale lui Evtușenko și Vosnesenski.

Un document inedit

Urmare din pag. a 3-a

tate în sala de consiliu a I.I.L.F. Pe scurt, am fost de părere să nu-l includem în setul de inedite destinate publicării. Dar pentru că era atît de neobișnuit aspectuos și pentru că fusese și el obiectul achiziției noastre prin sacrificii personale, am cedat în cele din urmă ralindu-mă dorinței celorlalți. L-am inclus în dreapta paginii, sus, ca pendant la celălalt document inedit. Apariția notei lui G.C. din „Contemporanul" ne-a dat și mai mult curaj, cutezînd chiar să corectăm într-o contranotă, căreia i-am făcut cu perfidie juvenilă loc în pagină, unele inexactități, între care și aceea că spitalul „Caritas" de pe b-dul Coșbuc colț cu str. Sf. Ion Nou nu era unul și același cu spitalul „Caritatea" din str. Plantelor nr. 7, unde fusese de fapt internat poetul și tratat sub supravegherea doctorului Șuțu. Pata albă din macheta paginii continua să rămînă locul în care urma să fie paginat articolul așteptat de la G. Călinescu. S-au auzit și voci sceptice. Iar Sergiu Brand a ținut să vină și el cu mine, la întîlnirea fixată de G.C., spre a-l... determina pe acesta să-și țină cuvîntul dat, prin subsemnatul, față de revistă. Nu-l puteam opri să mă însoțească, știind că ceea ce-l determina să o facă era mai ales descrierea colorată pe care o făcusem în redacție primei mele întîlniri cu G.C.

Cu puțin timp înainte de ora fixată, am fost introduși în biroul Profesorului. Sergiu Brand a început să dea semne de neliniște ; s-a fixat cu extremă umilință într-un colț al încăperii și acolo — în picioare, de fapt într-un singur picior (avea piciorul drept infirm în urma unui accident de circulație, cu mult anterior celui ce avea să-i fie fatal) avea să rămînă tot timpul în această poziție incomodă, asemenea unui cocor... O ușă — neapărat secretă — s-a deschis brusc și, în chiar spatele mesei de lucru, a apărut G.C. cu aerul unui școlar care e conștient că face o sotie izbutită. Părea mult mai tînăr și mai împăcat cu sine decît data trecută și decît îl înfățișau îndeobște fotografiile. Despre un bărbat cu o înfățișare ca aceea ce obișnuiește să se spună că plesnește de sănătate. Gîtul i se mișca nestînjenit în umom comod guler de cămașă din finet. Doar o pată roșie pe frunte, la rădăcina părului, putea fi un prim semnal al rechemării în materia originară ce avea să se săvîrșească peste doar cîțiva ani. Mi-a întins două pagini manuscrise, acoperite cu un scris caligrafic, îndesat. „Acesta e articolul ce vi l-am destinat. E o sinteză a travaliului meu asupra vieții și operei eminesciene". Dînd în sfîrșit cu ochii de Sergiu Brand, a tresărit : „Dar insul acela cine este ? ce caută aici ?". Bietul Sergiu a încercat, din colțul lui, să explice cine este și de ce a ținut morțiș să mă însoțească ; după ce-mi fusese însă inminat din primul moment articolul, explicația lui devenea de-a dreptul ridicolă. „Bine. Vei fi avînd motivele dumitale s-o faci, te privește !". Și s-a întors pentru a continua discuția întreruptă. De data aceasta tema discuției era alta : sondarea posibilităților de a conferenția în fața studenților. Îmi amintesc că G.C. a început prin a afirma că studenții sînt publicul cel mai deschis și mai receptiv și că, cel puțin pentru sine, confruntarea și colaborarea cu tineretul studios a constituit de fiecare dată un fel de sărbătoare spirituală... În încăpere a intrat atunci unul din colaboratorii săi apropiați însoțit de un tînăr abia întors din străinătate, de la Leningrad, unde-și luase, spunea acel colaborator apropiat al lui G.C., doctoratul ; veniseră în vizită de prezentare, înainte de începerea ședinței cu cercetătorii. Profesorul a sărit nestăpînit de pe scaun : „Ei, și ce dacă vine dumnealui de la Leningrad ! Nu vedeți că sînt ocupat ? ! Am la mine pe reprezentantul revistei studenților din România...".

Cu dar-i cunoscut de a absolutiza, în mine, care veneam din partea revistei **Viața studențească,** G.C. vedea desigur pe unul din reprezentanții studențimii, ceea ce în realitate nu era deloc așa. În consecință se străduia să-mi facă cunoscute, în manieră proprie, punctele sale de vedere. Iar stîngherela mea, firească într-o atare situație incertă, o lua drept ezitare în a mă alătura dorinței sale de a reveni, fie și pentru un ciclu de conferințe libere, în mijlocul studenților. A trecut, apoi, spre a mă face să capitulez în numele celor pe care-și închipuia să-i reprezint la modul tradițional, la un adevărat foc de baraj : „Ați auzit poate că mult timp am fost bolnav și internat în spital. Primul meu drum, la externare, nu a fost acasă, ci la Parlament, pentru a conferenția cu prilejul bicentenarului lui Ovidiu. Cînd urcam Dealul Mitropoliei, am văzut cordonul de miliție : mi s-a părut că se oprește accesul tinerilor spre sala de conferințe. Am coborît din automobil, declarînd că nu-mi voi continua drumul pînă nu li se va îngădui celor veniți să mă asculte să-și ocupe locurile în sală. Ei bine, domnul meu, m-am înșelat : nu erau studenți doritori să mă asculte pe mine conferențiind cu ocazia bicentenarului autorului „Tristelor", ci grupuri de cetățeni așteptîndu-și rîndul la... carne congelată".

Pe pleșuvia prematură a lui Sergiu Brand apăruseră broboane strălucitoare de sudoare. Nu m-aș fi mirat, cunoscîndu-i temperamentul polemic, să treacă deîndată la contraofensivă în apărarea studențimii peste care se arunca astfel blamul ignoranței. I-am luat-o înainte, declarînd — ceea ce era un adevăr — că nu se știuse nimic prin facultăți despre conferința pe care G.C. o ținuse în sala Palatului Marii Adunări Naționale. „Nu s-a știut nimic ? Păi sigur, m-aș fi mirat să fi fost altfel". A mai vorbit de dușmănii înverșunate, mai vechi și mai noi, stîrnite de unele din opiniile și lucrările sale printre confrați de la Universitate și din afara ei. Era încredințat că peste aceste dușmănii — pe care nu le merita, și viitorul avea s-o dodovedească — studenții însiși ar fi putut trece invitîndu-l în mijlocul lor. I-am răspuns că dorința sa coincidea cu una din dorințele cele mai arzătoare ale studenților de la facultățile cu profil umanist, ca și de la celelalte facultăți și că Asociația Studenților își însușise propunerea de a i se organiza în sala din Calea Plevnei un ciclu de conferințe ; se aștepta răspunsul de la forurile superioare. „Răspuns pe care mi-l veți comunica, sper, imediat ce-l veți avea".

Răspunsul a venit, trebuie să spun, cu destulă întîrziere și nu eu aveam să i-l comunic. M-am bucurat însă împreună cu miile de studenți ce veneau în sălile arhipline să-l asculte.

Cu unele neînsemnate modificări, articolul acesta, intitulat „Masca lui Eminescu", publicat în „Viața studențească" nr. 3 (16), a fost republicat de către autor la puțin timp după aceea în volumul „Viața lui Eminescu", ediție revăzută, devenind capitolul de final al biografiei poetului.

„Masca lui Eminescu", alături de publicarea procesului verbal în facsimil, ne-a echilibrat în mod fericit pagina aniversară. Altfel, am fi căzut și noi în păcatul multor publiciști care s-au ocupat de acest subiect, de a ne abandona, adică, în exclusivitate înfierării societății în care a trăit Eminescu, ignorînd infinitatea de nuanțe ce-i dă omului și poetului măreție în tragism. În schimb, publicarea portretului de la Neamț a fost o greșeală pe care am regretat-o. G.C., fără a indica, din delicatețe, locul unde fusese reprodus, într-un articol din **Contemporanul** a veștejit — încă o dată, și pe drept cuvînt — manoperele de mistificator ale lui Octav Minar, de la care ne provenise pe căi sinuoase acel portret fotografic contrafăcut. Scîrba îl oprise pe G.C. să se pronunțe deschis atunci cînd i-am arătat fotografia la institut : o făcea acum, cu acel tolerant dar insistent al Profesorului ce dorește ca cei ce vin după sine să nu mai cadă și altă dată în eroare. „Fotografia lui Octav Minar, care-l reprezintă (pe Eminescu, n.n.) în halat lîngă un pom a vădit falsificată. Poetul nu s-a dezmeticit decît pe iarnă iar în aprilie, cînd a plecat, nu putea exista vegetația luxuriantă ce se vede în jurul".

Mai constat cu emoție că, îndepărtîndu-ne în timp, unghiul din care privesc întîmplările relatate aici se deschide tot mai larg. Prezența lui G. Călinescu, cu autoritatea-i de necontestat, cu întregul magnetism al persoanei sale, făcea ca însăși cultura românească să realizeze unul din rarele sale momente de echilibru, de fericită conștiință de sine și deci de maturitate din existența sa. Căci ce altceva demonstrează aducerea la lumină, în împrejurările arătate, și punerea de îndată și definitiv în context a unui important document referitor la viața celui mai mare poet român, fiind implicați în aceasta un om de pe stradă, un student, doi academicieni cu posibilitatea unei comunicări ideale între ei, în ciuda eterogenității preocupărilor și a pregătirii teoretice, în numele aceluiași scop cultural cu claritate întrevăzut? Puțina inevitabilă zgură, nuanța de mercantilism vădită de omul de pe stradă, credulitatea și orgoliul publicistic ale studentului începător se topesc, în cele din urmă, fără a mai distona în contact cu personalitatea de excepție a autorului fabuloasei **Istorii a literaturii...**

Gong '80

Almanahul revistei **Teatrul,** încă din primele file, face o scurtă, dar semnificativă, trecere în revistă a celor mai reprezentative creații ale dramaturgilor noștri. Întreg materialul este cuprins semnificativ, sub genericul **Festivalului național „Cîntarea României".** Sînt amintite acele spectacole care au fost propuse în stagiunea anterioară în cadrul festivalului, fapt ce dovedește o dată în plus adeziunea dramaturgilor contemporani fața de realitățile prezentului. Și, parcă spre a puncta continua preocupare a dramaturgilor români în acest sens, se publică doua piese semnate de Valentin Silvestru și Teodor Mazilu. Sumarul **Almanahului** este completat de evocările unor binecunoscuți oameni de teatru, seria evocărilor fiind deschisă de către decanul de vîrstă al dramaturgiei românești, maestrul Mircea Ștefănescu. Apoi, scurte interviuri, evocări ale actorilor noștri, completează seria. După un **Mic tratat de istoria teatrului românesc,** parcă spre a contrapuncta ideea dezvoltării continue a mișcării teatrale din România, este prezentă și **Școala vitorilor actori,** o scurtă mențiunare a activității studenților de la I.A.T.C.

Însemnări și impresii ale turneelor internaționale ale teatrelor bucureștene, paginile ce însumează o selecție a pieselor românești, jucate pe scenele lumii, ca un corolar al afirmării dramaturgiei românești, peste hotare, completează sumarul almanahului, care propune o variată și interesantă oglindă a mișcării teatrale românești.

EMINESCU ÎN CONŞTIINŢA LUMII

REENCUENTRO

Revedere

Traducere în spaniolă
de Omar Lara

„Bosque, bosquecito
Que tal, amiguito,
Que de cuando no nos vimos
Mucho tiempo ha transcurrido,
Y de cuando me aleje
Mucho mundo caminé".

»Hago ya que hago de mucho
En invierno el viento escucho
Como destroza mis ramos
Y como cubre las aguas,
Nevando sobre las vias
Y ahuyentando melodias ;
Y hago ya que hago de mucho
La doina en verano escucho
Camino del manantial
Que a todos les quise dar,
Los cántaros van llenando
Las mujeres, y cantando".

"Bosque con tranquilos rios,
Dias pasan, vienen dias,
Joven tu como pareces
Siempre te rejuveneces".
"Que es el tiempo si de antaño
Brillan astros en mis lagos.
Pues con tiempo malo o bueno
Suenan hojas, bate el viento,
Bueno o malo el tiempo sea
El Danubio igual pasea.
Solo el hombre es ser cambiante,
Sobre la extension errante,
Mas nosotros perduramos
Tal como fuimos quedamos !
El mar y los rios,
El mundo baldio,
La luna con el sol,
El bosque y su rumor.

EN LA VENTANA HACIA EL MAR

La fereastra dinspre mare

En la ventana hacia el mar
La princesa está mirando ;
El fondo del mar, del mar
Rapta su rostro dorado.

Pescador que en barca pasa
Las aguas siempre mirando ;
El fondo del mar, del mar
Ay, un rostro le ha mostrado.

„Hacia el castillo los ojos
Nunca volvi, mas sollozo ;
El fondo del mar, del mar
Me atrae a su honda poza".

EN MEDIO DEL BOSQUE

La mijloc de codru...

Del medio de la arboleda
Todos los pájaros vuelan,
Desde el bosque de avellanos
Al regocijado claro,
Claro a la laguna junta
El cual en los altos juncos
Con sus ondas que se mecen
En su hondura se estremece,
Y de la luna y el sol
De migrantes avezuelas,
Y de la luna y de estrellas
De golondrinas que vuelan
Y del rostro de mi amor.

TOCAN LA MEDIANOCHE

Se bate miezul nopţii...

Tocan la medianoche las campanas de cobre,
Y el sueño, el aduanero de la vida no quiere
cobrar de mí el derecho. Por vias recorridas
Muy a menudo quiere la mente conducirme,
Hacer comparaciones entre otra vida y muerte ;
Pero en mi pensamiento la balanza hoy no cambia,
Pues entre una y otra se halla inmóvil la aguja.

CZEGO JA CI ZYCZE, SLODKA MA RUMUNIO...

Ce-ţi doresc eu ţie, dulce Românie...

Traducere în polonă
de Magdalena Szymaszkiewicz

Czego Ja Cizycze, slodka ma Rumunio,
Kraju ty mój slawny, kraju tesknot mych ?
Badz silna i dzielna i niech przyszlosc twoja
Rownie wielka bedzie jak przeszlosci dni !
Wino wrze w kielichach, kipi niespokojnie,
Synów twoich dumnych nie przeraza bój ;
Chociaz umrze fala, syola pozostanie,
Tego Tobie zycze, slodki kraju mój.

Zemsty chec twa czarna jako grób najglebszy,
Szabla twoja dymi nieprzyjaciol krwia,
A nad martwa, hydra z wiatrem sie unosza
O slawie marzenia, które z wrogow drwia.
Niech światu powiedza trojbarwne sztandary,
Niech powiedza kim jest lud rumuński twój,
Gdy w sercu zaplonie swiety ogien wiary,
Tego Tobie zycze, slodki kraju mój.

Aniola milosci, pokoju aniola,
Co z Westy oltarzy usmiecha sie nam,
Co Marsa oslepia, wojennego boga,
Swiatlo ludziom niosac poprzez swiata dal,
Przywolaj do siebie i przytul do lona,
Daj poznac mu raju niebieskiego zdrój,
Oltarze mu wystaw, zamknij go w ramionach,
Tego Tobie zycze, slodki kraju mój.

Czego ja Ci zycze, slodka ma Rumunio,
Panna mloda, matka co nas kochasz tak !
Niech synowie twoi zawsze zyja zgodnie
Tak jak gwiazdy nocy i jak zorze dnia.
Bys trwala przez wieki, slawna i radosna,
Sila, duma, madrosc niech las tworza twoj,
I dusza rumuńska, jak zbroja naitwardsza,
Tego Tobie zycze, slodki kraju mój !

SPIRÓ LA VITA...

S-a stins viaţa...

Traducere în italiană
de Geo Vasile

Spirò la vita della gran Venezia,
Non vi si canta, spenti tutti i balli ;
Fra scale d'alba marmo, fra portali,
Risal la luna, i muri li lumeggia.

Okeanos si lagna sui canali...
Lui solo sempre ha l'età gioiosa.
Darebbe vita alla dolce sposa,
Ai vecchi muri s'urta echeggiante.

Le quiete in città [illegible]
[illegible]
San Marco, [illegible]

[illegible]

ODE (În metre antice)

Oda

[illegible]

«Cu sufletul dăruit frumuseţii»

Tînărul poet UNGENDA NSELE, originar din Zair, îşi [illegible] în Bucureşti studiile universitare ca [illegible] al statului nostru. În cei cinci ani [illegible] în România poetul a învăţat bine limba română, manifestîndu-şi un viu interes pentru [illegible] şi scriitorii poporului nostru. Ungenda se va întoarce în Zair nu numai cu diploma de inginer, pe care o va obţine ca absolvent al Institutului Politehnic din Bucureşti, ci şi cu manuscrisul volumului conţinînd peste 100 de poeme cu tematică românească, intitulat simbolic „Castelul de lumină". Desprindem din acest omagiu liric de recunoştinţă faţă de poporul nostru următoarele pagini dedicate lui Eminescu, poetul a cărui operă Ungenda încearcă s-o transpună în limba conaţionalilor săi din Zair. Volumul lui Ungenda „Castelul de lumină" va vedea lumina tiparului în 1980, în traducerea noastră.

R.T. — V.T.

UNGENDA NSELE

Citind din Eminescu

[illegible]

Traducînd din Eminescu

[illegible]

În româneşte de
Raluca Tulbure şi Victor Tulbure

[illegible]

GRIGORE VIERU

R.S.S. Moldovenească

O limbă curată şi sărbătorească, atinsă de bucuria cultivării virtuţilor morale în spiritul unei tradiţii arhaice, în consonanţa naturii ce tinjeşte după transfigurare, o limbă domoală şi profundă reuşind să străbată o insufleţire către celălalt este cea din [illegible] cărţi a lui Grigore Vieru ce poartă titlul grăitor : **Moştenirea zăpezilor.** Mama şi Eminescu sînt cei doi poli ce iradiază [illegible] rostirii poetului ; mama ca mumă din [illegible] cum ar spune Blaga şi Poetul, Eminescu, [illegible] către viitor — prin istorie — a acestor origini mereu îmbogăţite prin vieţuirea timpului. Opera lui, întinsă pe mai multe cărţi incluzind şi [illegible] pentru copii, abecedare şi [illegible] o viaţă ajunsă în acest an abia la patruzeci şi cinci de ani, implică însă dimensiuni mult mai profunde, rîndurile de faţă fiind semnul unui omagiu din inimă pentru lira lui Grigore Vieru, copil de ţărani, ce nu-şi desminte originea, aşa cum au făcut-o la vremea lor mulţi poeţi ridicaţi la cuvînt din inima satului : în acest veac Labiş şi Esenin, poeţi apropiaţi sufleteşte lui Grigore Vieru.

Ioan Alexandru

Moştenirea ninsorilor

Mamei Eudochia şi lui Eminescu

De-acum

„Ferice cine
are limpede-n minte
[illegible] unei lumini"

De-acum aş putea
Şi fără picioare trăi,
Da, fără de ele —
La cine vroiam să ajung
Am ajuns.
Şi fără de ochi,
Da, fără de ei,
Aş putea să trăiesc —
Pe cine vroiam să văd
Am văzut.

Şi fără de mîini
Aş putea să trăiesc,
Da, fără de ele —
Pe cine vroiam să cuprind
Am cuprins.

De-acum şi singur, iubito, —
Ca o pată de sînge pe lespezi,
Ca o stea ce cade-n neant,
Ca un vultur pe munţi, —
Da, singur
Aş putea să trăiesc !

***

Aşa ai mers tu, mamă,
Prin viaţă :
Ridicînd plugul în braţe
Şi sacul în pod cu porumb,
Ridicînd piatra din drum,
Coaja de pîine-aruncată,
Schiţa uitată în cîmp.
Aşa ai mers pînă cînd,
Pînă cînd, mamă,-ai ajuns
În faţa acestei soare-asfinţit :
Piatră pe care
Nu o mai poţi ridica,
Răcindu-se, [illegible]
O, mamă, care acum
Nici propria mînă
Nu o mai poţi ridica
Strălucitoare de lacrimi
Ca ramul de chiciură iernii.

Satul meu

Scăldat de o apă vioară
curată ca lacrima

încălzit iarna la pieptul
a trei păduri de stejar

răcorit vara de frunza lor
de umbra prelungă a munţilor
Cu izvoare adînci pe vale slăvind
amintirea bunicului Nicuţă

a celui care a privegheat
nesecarea lor şi curăţia

Sat picurat alb pe deal
ca sarea sudorii pe bivol

Cu soarele răsărind parcă
din cinterul lui Dumitru Blajinu

şi asfinţind
în jalea trecută a mamei

Aici în amurg pe faţă ab simţi
suflarea veciei

caldă şi odihnitoare
ca răsufletul Mioriţei

Aici în roditoarea mea humă
odihni-se-vor oasele mele

Această pîine

Această pîine rotundă
Creşte pe apă
Ca floarea de lotus.
Pe apa sudorii noastre.

Această pîine albă
Desface-se dulce
Ca floarea de lotus
Sub caldul sărut al luminii.

Această pîine cinstită
Se-nchide
Ca floarea de lotus
Sub ochii scorburoşi, hrăpăreţi.

***

Cămaşa ta e la fel
cu cea a soldatului,
ah, firule de iarbă !
Cum de nu
bocăneşti pămîntul
şi tu,
cum de n-ai şi tu general
fiind la fel îmbrăcat
ca soldatul ?
Cum de-ţi păstrezi mirosul,
frumosul tău miros de iarbă ? !
Cum de nu miroşi
a bocanc, bunăoară,
a bocanc mărşăluind ? !
— Încotro, soldăţeilor verzi,
subţirelor ?
Încotro ţineţi calea
neauziţi, nesimţiţi ?
— Spre toamnă, poete,
spre galbenul el liniştit,
generale !

***

Ah, tot mai liniştit mi-e verbul
Şi dragostea şi-a mea viaţă.
Ca floarea pomului pe apă
Îmi curge somnul lin pe faţă.
Arată-mi-se-n vis un cîntec,
Îl cînt cum cîntă numai dorul :
„Ia-mi lăcrima, dar lasă-mi ochiul,
Ia apa, dar să-mi laşi izvorul".
„Eşti trist, te pregăteşti de iarnă ?" —
Iubita parcă mă întreabă.
Iar eu senin răspundu-i parcă :
„Mă pregătesc de flori şi iarbă".

spectacolul lumii

Văzut de Ioan Grigorescu

Psihopatia nuclearis (II)

În 1979, cînd cheltuielile care au ghiftuit cursa înarmărilor s-au ridicat la „numai" 435 de miliarde de dolari — indiferent de valuta care le-a finanţat —, în răstimpul celor trei secunde cîte îi trebuiau unui om ca să rostească „patru-sute-treizeci-şi-cinci-de-miliarde-de-dolari", arsenalele planetei înghiţeau deja ...41 353 de dolari şi 74 de cenţi. Adică, 13 784 de dolari şi 58 de cenţi pe secundă !

Ce s-ar fi putut face cu banii aceştia? Să nu ne mai întrebăm. Ştim. Treisprezece mii de dolari înseamnă venitul mediu al unui locuitor dintr-o ţară săracă, pe cel puţin zece ani de muncă. Tot ceea ce realizează un astfel de om într-o viaţă se duce în sacul fără fund al înarmărilor, în numai cinci-şase secunde. Ba şi pentru un om dintr-o ţară dezvoltată, unde venitul mediu pe cap de locuitor atinge între treisprezece şi paisprezece mii de dolari pe an, o viaţă de muncă de, hai să zicem, o jumătate de secol, nu înseamnă mai mult de un minut de finanţare a cursei omenirii spre neant.

N-am fost niciodată „tare" la matematică, şi astfel de calcule îmi dau o cumplită bătaie de cap. Altceva mă preocupă acum : îngrijorarea pe care o provoacă în lume proliferarea materiilor fisionabile, şi pericolul — asupra căruia numeroşi savanţi au tras în ultimul timp semnalul de alarmă — cu privire la „posibilitatea" folosirii unor astfel de materii, de către bande de terorişti care ar putea „meşteri" o bombă atomică artizanală, cu [illegible]

[illegible]

[illegible] ei s-a jucat un timp „de-a bombele", pînă a ajuns la concluzia că un război nuclear ar echivala cu sinuciderea colectivă a umanităţii. Atunci, nu vedea ieşirea din [illegible] decît prin crearea unei... super-bombe, care să nu lase nici o umbră de îndoială cu privire la capacitatea ei de distrugere, putîndu-se „evita" astfel războiul, prin însăşi oroarea inspirată de ea. Dar, după o astfel de „soluţie" — preconizată la timpul respectiv de numeroşi savanţi care şi-au pus talentul în slujba nuclearului —, Taylor a înţeles că această cale era şi mai periculoasă. Super-bomba, oricît de „super" ar fi fost, nu putea prezenta nici o garanţie pentru pace, ci din contră : Cu cît mai multe super-bombe, cu atît mai mari riscurile. Atunci i s-a părut că singura soluţie ar fi evadarea omului de pe planeta condamnată, undeva, în Cosmos, drept care, după scandalul Oppenheimer, Taylor şi-a dat demisia de la Los Alamos, şi s-a apucat să lucreze la proiectarea unei gigantice nave spaţiale, de mărimea unui bloc cu şaisprezece etaje, „Orion", propulsată de forţa a o mie de bombe atomice, capabilă să depăşească planetele Marte, Saturn şi Pluton, cu o viteză de 160 000 kilometri pe oră.

Luceafărul
Revistă editată de
UNIUNEA SCRIITORILOR
din REPUBLICA SOCIALISTĂ
ROMÂNIA

Redactor şef: Nicolae Dragoş, Mihai Ungheanu (redactor şef adjunct), Teodor Balş (secretar responsabil de redacţie)

L

REDACŢIA : Bucureşti, Piaţa Scînteii Nr. 1, tel. 17 32 09
ADMINISTRAŢIA : Calea Victoriei Nr. 115, tel. 50 74 96
ABONAMENTELE :
3 luni — 13 lei ; 6 luni — 26 lei ; 1 an — 52 lei
Tiparul executat la :
COMBINATUL POLIGRAFIC „CASA SCÎNTEII"
Paginator Dobre Marian